

3. ฟังแล้วเกิดจิตสำนึก อยากมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้ทางประวัติศาสตร์ อยากมีส่วนร่วมในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมใด เกิดความซาบซึ้งที่ได้อ่านเรื่องราวของบรรพบุรุษ และคิดว่าคนรุ่นหลังควรนำสิ่งที่ดีของคนรุ่นก่อนมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะบางอย่างเป็นเรื่องที่ดี นำมาใช้แก้ปัญหาในยุคนี้ได้ เกิดความคิดที่จะช่วยฟื้นฟูความทรงจำให้กับชุมชนรู้คุณค่าของท้องถิ่น ของดีที่มีในท้องถิ่น

4. นักเรียนเสนอความต้องการอยากสืบทอดในเรื่องของศิลปะการแสดง เช่น ฟ้อนนก , ก้าโต หากมีผู้รู้ในหมู่บ้านสอนการแสดงเหล่านี้ นักเรียนก็ยินดีที่จะเรียน การนำเด็กเข้าร่วมเวทีนี้ก็ได้เห็นภาพว่านักเรียนกระตือรือร้นที่จะรับฟังเรื่องราวในอดีต และยินดีหากจะมีส่วนร่วมในการสืบทอด บางคนจากที่ไม่ค่อยจะกล้าแสดงออกก็มีความกล้าที่จะพูดมากขึ้น แต่ก็ยังมีส่วนน้อย ที่กล้าแสดงออก หากมีการจัดเวทีบ่อยๆ เปิดโอกาสให้เด็กเหล่านี้ได้พูด ได้แสดงความคิดเห็นก็คิดว่า จะช่วยให้เด็กมีความกล้าที่จะพูด เสนอความคิดเห็นมากขึ้น ส่วนเยาวชน และผู้ใหญ่ในหมู่บ้านก็มีความกล้าที่จะพูดและเสนอความคิดเห็นมากขึ้น จากการที่ได้พูดคุยกับ ป้าสาย ซึ่งเป็นประธานกลุ่มแม่บ้าน ได้พูดว่า เมื่อก่อนชาวบ้านกลัวที่จะได้พูดคุยหรือร่วมกิจกรรมกับครูบาอาจารย์ ไม่กล้าพูดกับเขาเพราะคิดว่าเขาเป็นเจ้าเป็นนาย เราเป็นชาวบ้านธรรมดา เวลา ประชุมอะไรก็ได้แต่นั่งฟังอย่างเดียว จะโต้แย้งก็ไม่กล้า แต่เดี๋ยวนี้ไม่กลัวแล้วเพราะคิดว่าเขาก็คนเราก็คงเหมือนกัน ก็เลยถามว่าทำไมจึงกล้าขึ้นมา ก็ได้คำตอบว่า เพราะครูลงไปคลุกคลีกับชุมชนชาวบ้าน และชาวบ้านเองก็ไม่มีโอกาสไปรู้เห็นมีประสบการณ์จากที่ต่างๆ ก็เลยคิดว่าคนเรามีความเท่าเทียมกัน

5. การมีส่วนร่วม ชาวบ้านพูดว่า วัฒนธรรมประเพณีของไทยใหญ่เป็นของชาวบ้านเรา ไม่ใช่ของโรงเรียน ดังนั้นชาวบ้านจะต้องเป็นผู้มีส่วนอย่างมากที่จะสืบทอดให้คนรุ่นใหม่ในชุมชน โดยมีครูเป็นผู้ประสานโรงเรียนเป็นตัวเชื่อมโยงนำเอาเนื้อหาเข้าสู่โรงเรียน และนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ช่วยสอนแทนครู ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับชุมชน วิถีชีวิตในชุมชน ดังนั้นชาวบ้านทุกคนยินดีเป็นส่วนหนึ่งที่จะร่วมผลักดันให้การรื้อฟื้นครั้งนี้บรรลุผล

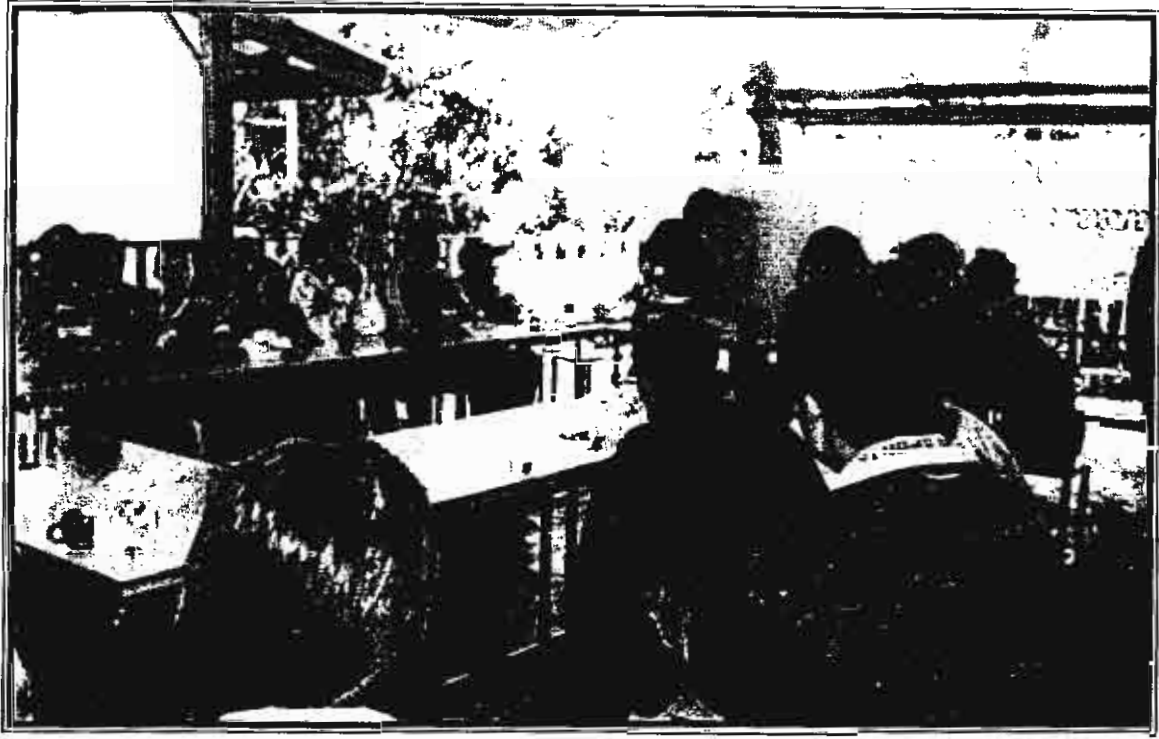
บทเรียนที่ได้จากการจัดเวทีครั้งนี้

1. การจัดเวทีชาวบ้านครั้งนี้มีการเลี้ยงอาหารกลางวัน , น้ำดื่ม , อาหารว่าง ให้กับผู้เข้าร่วมเวที ทำให้ผู้ดำเนินการเหนื่อยมาก เพราะต้องเตรียมทั้งกระบวนการดำเนินงาน และเตรียมการต้อนรับผู้เข้าร่วมเวที มีความกังวลในเรื่องของการบริการต้อนรับ ทางแม่บ้านก็ได้เสนอว่าคราวต่อไปหากจะมีการจัดเวทีขึ้นมาอีก ถ้าอยากให้ทางกลุ่มแม่บ้านมีส่วนช่วยในการจัดเตรียมอาหารและอื่นๆ ก็ยินดีช่วย และทางทีมงานได้แนวคิดว่าจะหากมีการจัดเวทีต่อไป อาจจะไม่มีการเลี้ยงอาหารแต่อาจจะมีการมอบแทนผู้เข้าร่วมเวที เพื่อประหยัดในการจัดเตรียม

2. การใช้คำถามยังไม่ดีพอ ยังไม่สามารถถามได้ตรงประเด็นและควรใช้คำถามแทรกในการเล่าเรื่องเพื่อดึงเนื้อหาและแนวคิดของผู้ฟังเป็นระยะๆ

3. ต้องหัดสังเกตว่าเมื่อใดที่ผู้ร่วมเวทีมีจิตสำนึก ร่วมกันในการรื้อฟื้นความทรงจำ มีปฏิกิริยาแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของไทยใหญ่อย่างเด่นชัด

ภาพเวทีถิ่นประวัติศาสตร์

ถอดกระบวนการเวทีชาวบ้าน

“ ตอนคือประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ”

ครั้งที่ 4 วันที่ 14 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

เป้าหมาย

1. เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเวียงหวาย สภาพเศรษฐกิจและสังคมยุคก่อน
2. เน้นให้ชุมชนคิดเปรียบเทียบ ข้อดี ข้อเสีย ของวิถีการดำเนินชีวิตของคนยุคก่อนกับยุคปัจจุบัน
3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอน การแสวงหาความรู้ เพื่อเป็นการเอาตัวรอด การแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี โดยให้ชุมชนร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน
4. กระตุ้นให้นักเรียนหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต

ผู้เข้าร่วมเวที

1. ผู้ปกครองโรงเรียนบ้านเวียงหวายประมาณ 170 คนส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน
2. ผู้สูงอายุที่ร่วมให้ข้อมูลกับทีมวิจัย จำนวน 5 คน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 โรงเรียนบ้านเวียงหวาย จำนวน 62 คน

กิจกรรม

- ครูแนะนำผู้เฒ่าที่มาร่วมประชุม และมีการซักถามเรื่องราวในอดีตโดยให้ผู้เฒ่าเล่าเรื่องย่อๆ

ของความเป็นมาของหมู่บ้าน แต่เน้นในเรื่องของการใช้ชีวิตของคนยุคก่อน โดยครูจะใช้คำถามผู้เฒ่าเกี่ยวกับเรื่องในอดีต และถามผู้ร่วมเวทีซึ่งเป็นคนยุคปัจจุบัน ในการเปรียบเทียบชีวิตในแต่ละยุค และร่วมกันหาปัญหาที่เราต้องเผชิญอยู่ทุกวันนี้ว่าเกิดอะไรเราจะมีการแก้ไขอย่างไร ครูและโรงเรียนจะมีบทบาทอย่างไร ที่จะช่วยพัฒนาลูกหลานของตน เช่น ถามพ่อเฒ่าเกี่ยวกับ ยุคพ่อเฒ่าว่าการทำงานส่วนกลางให้กับพ่อเฒ่าตอนนั้นเรารู้สึกอย่างไร ผู้เฒ่าตอบว่า ก็ไม่รู้สึกละไร รู้แต่ว่าเขาสั่งให้ไปก็ต้องไป ไม่มีใครขัดขึ้น ทำให้เขาด้วยความเต็มใจ

ถามผู้เฒ่าว่า เมื่อพ่อเฒ่าย้ายออกไปจากหมู่บ้านแล้วเป็นอย่างไร

ผู้เฒ่าตอบว่า ชาวบ้านก็ทำมาหากินกันต่อไปเหมือนเดิม สมัยก่อนทำกันแค่พอมีพอกินไม่มีหนี้สิน ชาวบ้านใครรวยใครจนจะเท่ากันหมด เขาไม่แข่งกันอยู่กันอย่างสบายใจ

ถามคนยุคใหม่ว่า สมัยนี้เราอยู่กันโดยไม่มีเจ้านายเหมือนสมัยพ่อเฒ่า คิดว่าดีไหม

ตอบว่า ก็ดีคนสมัยนี้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่สบายกว่าคนเมื่อก่อน แต่มีหนี้สินรุงรัง ไม่ได้เป็นข้าใครก็เหมือนเป็นนั่นแหละ เพราะต้องไปกู้หนี้ยืมสินจาก ธกส. จากธนาคาร ทำงานงกๆ พอได้เงินมาก็ต้องแบ่งใช้หนี้ เดียวซื้อของมาใช้อีก บ้านโน้นเขามีทีวี

ผู้ยื่น รถยนต์ เราก็อยากมีบ้าง ทำให้ชีวิตมีแต่หนี้สิน

ถามว่า

แล้วมีการแก้ไขอย่างไร

ตอบว่า

ไม่รู้จะแก้ไขอย่างไรดี มันก็ต้องอยู่ไปเรื่อยๆ ทำงานไปได้เงินมาก็เก็บไว้ใช้ในชีวิตประจำวันบ้าง เอาไปใช้หนี้บ้าง โฉนดที่ดินที่สวนก็เอาไปจำนองเอาไว้ก็ต้องส่งดอกส่งคืนเขาบ้าง ไม่รู้ว่าเมื่อไหร่จะหมด บางปีผลผลิตไม่ดี ราคาถูกก็ต้องยืมเงินธนาคาร ออกมาอีกก็รู้ว่า เมื่อไหร่จะหมดหนี้หมดสินสักที

ถามว่า

คนเฒ่าคนแก่ว่าอย่างไรที่ลูกหลานเป็นอย่างนี้

คนแก่ตอบว่า

ก็ไม่ว่าจะช่วยพวกเขาอย่างไร คนสมัยนี้ใจใหญ่ เขาไม่กลัวการเป็นหนี้สิน คนแก่พูดไปบอกไป เขาก็ไม่ค่อยฟัง เขาว่าเราอยู่เฉยๆ เอะ เขาจะแก้ไขกันเองจริงๆ แล้วชีวิตความเป็นอยู่สมัยนี้มันก็สะดวกสบายกว่าเมื่อก่อนมาก จะทำบุญทำทานก็มีของมาก ผิดกับสมัยก่อน ลำบาก ทำงานหนัก แต่สบายใจไม่มีหนี้สิน

ถามว่า (คนรุ่นใหม่)

แล้วถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้ คือเป็นหนี้สินเขาอยู่เรื่อยๆ ไม่หมดสักที ต่อไปลูกหลานจะทำอย่างไร

ตอบว่า

ก็คิดเหมือนกันว่าต่อไปลูกหลานคงลำบากก็หวังจะให้เขาเรียนสูงๆ จะได้มีงาน

ทำมีเงินเดือนกิน ไม่ต้องมาเสี่ยงลงทุนแล้วขาดทุนกับการทำการเกษตรเหมือนอย่างพ่อแม่มัน

ถามว่า

การเรียนสูงๆ ไม่ใช่เรื่องง่ายนะ และเรียนจบแล้วงานก็หายากมาก ถ้าเรียนจบแล้วตกงานละจะทำอย่างไร

ตอบว่า

ก็ไม่รู้เหมือนกันนะ คงจะให้ไปปรับจ้างเขานั้นแหละ บางคนเขาเรียนจบ ป. 6 ไปเป็นลูกจ้างเขาในเวียง ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ก็ดิ้นะบางคนก็ได้ดีกลับมา

ถามว่า

แล้วคนที่ไปทำงานต่างอำเภอ ต่างจังหวัดและไปเจอปัญหามีไหม

ตอบว่า

ก็มีเหมือนกันแต่โชควาสนาของใครของมัน

ถามว่า

การไปทำงานนอกบ้านก็เกิดปัญหาเหมือนกันนะ เช่น บางคนที่มีลูกแล้วก็ต้องแยกกับพ่อแม่ ลูก ขาดความอบอุ่นอย่างบ้านเราบางที่ลูกต้องทิ้งให้ปู่ ย่า ตา ยาย เลี้ยงดู การดูแลก็ไม่ทั่วถึงเด็กก็มีปัญหา คนที่ออกไปทำงานต่างจังหวัดบางคนก็ไป เจอนายจ้างที่ไม่ดีโดนโกงค่าแรงอีก ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้จะแก้ได้อย่างไร

ตอบว่า

ก็ไม่รู้จะตอบอย่างไรแล้ว อยู่ที่มีปัญหาทั้งนั้นแหละครู่ ถ้าไม่มีเงิน ไม่มีความรู้

ถามว่า

เห็นไหมว่าคนเรานอกจากมีเงินแล้ว เรายังต้องมีความรู้ มีความคิด อย่างปัญหาที่เราพูดกันมา มีทางเลือกอย่างอื่นอีกมั๊ย ถ้าเราอยากอยู่บ้านของเราไม่ต้องทิ้งครอบครัวแต่มีอาชีพ มีรายได้ที่พอเพียง

ตอบว่า (คนรุ่นใหม่)

มี ถ้าเรากินอยู่อย่างประหยัด อยู่บ้านเราก็อยู่ได้ เราก็ต้องรู้จักตนเองว่าเราจะใช้จ่ายอย่างไรไม่ให้มีหนี้สิน

สรุปกระบวนการว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต การศึกษาปัจจุบันเขาก็ขยายให้โอกาสได้เรียนฟรีถึง ม. 3 หรืออาจถึง ม. 6 ถ้ามีความสนใจ แต่เราไม่ควรเน้นว่าเรียนมาเพื่อจะต้องไปทำงานกินเงินเดือน วิชาความรู้มีติดตัวเราสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ใช้ทำมาหากินในชุมชนของเรานั้นแหละรุ่นพ่อแม่ทำการเกษตร รุ่นลูกก็สามารถทำการเกษตรได้แต่ต้องทำอย่างคนที่มีความรู้ คิดอย่างคนที่มีเหตุผล และรู้จักตนเองประมาณตนเองได้ มีน้อยก็ใช้แต่น้อย ของสิ่งใดที่ไม่จำเป็นก็ไม่ต้องซื้อหา ลดค่านิยมแข่งกันมีข้างของ แข่งกันปลูกบ้านหลังใหญ่ แข่งกันซื้อรถ หากใครมีความพร้อมก็ไม่ว่ากัน แต่คนที่ยังไม่พร้อมก็ควรรอก่อน ถ้าเรารู้จักการประมาณตนกินอยู่อย่างพอเพียงก็จะแก้ปัญหาได้

ถามนักเรียนว่า สมัยก่อนที่พ่อแม่เล่าว่า คนเมื่อก่อนก็สูบฝิ่น แต่คนสมัยนี้กินยาบ้า เธอว่ามันแตกต่างกันไหม

นักเรียนตอบว่า มันก็ไม่ได้ทั้งสองอย่าง แต่ฝิ่นเมื่อก่อนเขามีโรงสูบฝิ่น ไม่ผิดกฎหมาย ยาบ้าผิดกฎหมาย เมื่อเสพแล้วทำให้คุ้มคลั่ง เสียคน เสียเงินมากมาย ทำให้ถึงตายได้ ทำให้สังคมเดือดร้อน เกิดปัญหาตามมามากมาย เช่น ลักขโมย จี้ตัวประกัน

สรุปแล้ว เด็กๆ ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นอะไร

สรุปเวทีร่วมกันว่า การดำรงชีวิตในปัจจุบันคนเราต้องมีความรู้เพื่อให้เท่าทันเหตุการณ์ของโลกเปลี่ยนไปแต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย การประกอบอาชีพก็ควรจะให้เหมาะสมกับชุมชน ทรัพยากร ธรรมชาติที่มีและมีการพัฒนาคุณภาพของคน ของผลงาน ผลผลิตอยู่เสมอ ส่วนหลักการดำเนินชีวิตก็ควรหิยาของคนรุ่นก่อนมาใช้ นั่นคือ ความพอเพียง ความรู้จักประมาณตน ไม่ทำอะไรเกินตัว ก็จะช่วยลดปัญหาได้และไม่เป็นการสร้างปัญหาใหม่เพิ่มขึ้นมาอีก

ผลที่ได้รับ

1. ชุมชนรู้สึกตัว มองเห็นหนทางที่จะต้องแก้ปัญหาอย่างจริงจัง
2. ชุมชนได้รับรู้เรื่องราวในอดีต และนำแนว ปฏิบัติที่ดีมาใช้ในชีวิตปัจจุบันได้
3. ชาวชนมีส่วนรับรู้ และร่วมหาแนวคิด เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและเพื่อการดำรงชีวิต นำอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อให้ปัจจุบันและอนาคตดีขึ้น

ถอดบทเรียน

จากการที่ได้ขอความคิดเห็นในที่ประชุมเวทีครั้งนี้เกี่ยวกับการนำเอาศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยใหญ่เข้ามาสอนให้นักเรียนในโรงเรียนบ้านเวียงหาวได้เรียนรู้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบทอดของดีในชุมชน และเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างบ้านกับโรงเรียน เด็กกับผู้สูงอายุ เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีในชุมชน

ผลสรุปในที่ประชุม ส่วนใหญ่เห็นว่าดี แต่การแต่งกายอนุรักษ์ไทใหญ่ไม่ควรบังคับ เพราะเด็กบางส่วนที่เป็นคนเมืองก็ไม่อยากใส่ และบางคนก็ไม่มีกำลังซื้อชุดใหม่ และมีบางส่วนไม่เห็นด้วยกับการนำเรื่องราวของขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาไทใหญ่มาสอนในโรงเรียน เพราะต้องการอยากเป็นคนไทยอย่างเต็มตัว อยากให้โรงเรียนเน้นการเรียนรู้เนื้อหาที่เป็นของคนเมือง หรือคนไทยมากกว่า ซึ่งเรื่องนี้คงจะต้องร่วมกันพิจารณาและจะนำเข้าหารือในที่ประชุมใหญ่ภายในหมู่บ้านต่อไป

ถอดกระบวนการจัดเวทีชาวบ้าน

“การจัดเวทีเพื่อให้เยาวชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน ”

ครั้งที่ 5 วันที่ 25 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

เป้าหมายของการจัดเวที

1. ให้นักเรียน , เยาวชนได้รับรู้เรื่องราวของประวัติศาสตร์ จากผู้เฒ่า ผู้แก่ในหมู่บ้าน
2. กระตุ้นให้นักเรียนตระหนักรู้ในชุมชน มีความภูมิใจในถิ่นเกิด
3. ให้นักเรียนร่วมกันคิดกระบวนการที่จะเผยแพร่ เรื่องราวของประวัติศาสตร์ และเสนอแนวคิด
4. ร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่จะตามมา เกี่ยวกับการคืนประวัติศาสตร์ให้ชุมชน และการสืบทอดทางวัฒนธรรม

ผู้เข้าร่วมเวที

1. ผู้รู้ในชุมชน ผู้อาวุโส จำนวน 10 คน
2. นักเรียนและเยาวชนในหมู่บ้าน จำนวน 35 คน
3. คณะครูในโรงเรียนบ้านเวียงหวาย จำนวน 4 คน

กิจกรรม

ครูร่วมสนทนาซักถามผู้อาวุโส เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้านและให้ผู้เล่าเรื่องประวัติความเป็นมาต่างๆ สอดแทรกตำนาน การทำมาหากิน วิถีชีวิต การเปลี่ยนผ่านเหตุการณ์ในช่วงต่างๆ และการแก้ปัญหาในการสนทนาให้นักเรียนซักถามเมื่อมีข้อสงสัยมีการเปรียบเทียบเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันแยกความเหมือนและแตกต่าง ข้อดีข้อเสียเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหายุคก่อนกับยุคปัจจุบัน

ร่วมกันสนทนาสืบเสาะหาภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่างๆ เช่น ด้านหัตถกรรม การตัดตุ้ง , การทำควักชอมตอ , การตอกกลาย , ด้านเกษตรกรรม เกี่ยวกับการปลูกพืชแบบเงินสด และทำเกษตรแบบพอเพียง , ด้านประเพณีและวัฒนธรรม , ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้าน โดยกำหนดรายชื่อ ภูมิปัญญาที่นักเรียนสามารถไปศึกษาหาความรู้ได้ดังนี้

1. ด้านหัตถกรรม คือ ตัดตุ้ง ผู้ให้ความรู้ แม่ผิว แดงก้อน , ควักชอมตอ ผู้ให้ความรู้ แม่เฒ่าจิ่ง ลุงจาย , การตอกกลาย ผู้ให้ความรู้ นายเคชา บุญเทียร
2. ด้านเกษตรกรรม คือ พ่อส่วยคำ ส่างสุ , นายคำแหลง ศรีจอม , และบุคคลที่ประสบความสำเร็จด้านเกษตรกรรม
3. ด้านการค้าขาย คือ นายปัน ใจบุญ พ่อคำว้างต่างในอดีต ปัจจุบันขายกล้วยเดี่ยว , ข้าวซอย , ขนมจีน ตอนเย็นขาย เนื้อย่าง , ไข่ย่าง , ลาบ , หลู้ , สุรา
4. การค้าขายปัจจุบันด้านการเกษตร คือ นางศรีนวล แสงหลู่ ค้าขายกระเทียม , หอมแดง , หอมจีน

5. ด้านอำนวยความสะดวก และทันสมัย นายประเสริฐ จันทร์สุวรรณ ค้าขาย รถมอเตอร์ไซค์ , ตู้เย็น , ทีวี , เครื่องเสียง , ปัมพ์น้ำ ฯลฯ
6. ด้านประเพณีและวัฒนธรรม คือ พ่อสุจินดา แสนยาวารี , แม่เกียงคำ แสนยาวารี , พ่อสนั่น แสงดี
7. ด้านประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน คือ แม่เผ่นุ ซอยะ , แม่เผ่นาแซก ทิศหน่อ , พ่อเผ่นาคำ ลายใส , พ่อหลี แดงก้อน , พ่อหย่นนะ แดงก้อน , พ่อส่วยคำ ส่างสุ
8. ด้านภาษาไทใหญ่ คือ นางสาวจิราภรณ์ แสนยาวารี

ที่ประชุมร่วมกันหา แนวคิดว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้สมควรที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลานหรือไม่ และให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถาม

รวบรวมผลการตอบแบบสอบถาม และวิเคราะห์ออกมาว่า ความต้องการของเยาวชนในเรื่องการค้นประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ได้ผลออกมาอย่างไร

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก และ ผู้สูงอายุ
2. กระตุ้นให้นักเรียนรัก และภูมิใจในถิ่นเกิด ทราบความเป็นมาของหมู่บ้าน เกิดความคิดที่จะสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ
3. ให้นักเรียนหรือเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาในชุมชน

บทเรียนที่ได้จากการจัดเวที

1. การถ่ายทอดความรู้ของผู้เฒ่า ควรมีส่วนร่วมถามนำ เพราะถ้าให้ผู้สูงอายุเล่าเองอาจจะไม่เข้าเนื้อหาที่ต้องการเน้น
2. นักเรียนหลายคนไม่กล้าเสนอความคิดเห็น ทั้งด้านการพูด และการเขียนแบบสอบถาม

ผลจากการตอบแบบสอบถาม

คำถาม

นักเรียนได้ศึกษาเรื่องราวของประวัติศาสตร์หมู่บ้านแล้วนักเรียนได้ประโยชน์จากการเรียนรู้อย่างไร

คำตอบ

- เราได้รู้ว่าประวัติศาสตร์หมู่บ้านเรานั้นยิ่งใหญ่และได้รู้ว่าการใช้ชีวิตที่แตกต่างระหว่างคนเมื่อก่อนกับคนปัจจุบันว่าคนสมัยนี้มีปัญหามากแต่คนสมัยก่อนไม่มีปัญหาเลยทุกอย่างที่มีบ่อนการพนันมีฝิ่นและสิ่งเสพติด ต่างๆมากมาย แต่เด็กก็ไม่มีปัญหาเหมือนกับเด็กสมัยนี้ที่ติดกันเป็นหมู่ๆ

- ได้รู้เรื่องราวต่างๆเป็นประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านและเรื่องราวต่างๆ อีกมากมายที่เราไม่เคยรู้มาก่อนว่ามีความเป็นมาอย่างไร
- ได้ทำให้เรารู้ว่าเราต้องใช้ข้าวอย่างประหยัดเหมือนเมื่อก่อนไม่ต้องซื้อของมากเกินไป และทำให้รู้ว่าคนเราต้องรักและมีการแบ่งปันกัน
- ผมอยากจะให้เป็นเหมือนเก่าจะได้ไม่มีการขโมย และไล่ล่า ฆ่าฟันกัน สมัยนั้นจะเดินไปเที่ยวกัน แต่สมัยนี้จะไปไหนก็ต้องขี้อายไป
- ได้รู้ว่าคนไทใหญ่มาจากถิ่นใด และได้รู้ว่าคนไทใหญ่ซึ่งเป็นพี่น้องกับคนไทยเหมือนกัน ได้รู้ว่าหมู่บ้านของเรามีที่ ดินกว้างขวางและยังมีผู้ให้ถิ่นฐาน กำเนิดของไทใหญ่ มีผู้พัฒนาหมู่บ้านอย่างสุจริต
- ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้าน บางคนสอนวิธีทำตุ๋น ทำขนม ทำกอกส้มตอ เรียนรู้วัฒนธรรมเก่าๆ ที่ไม่มีใครนำมาพูดเอามาพูดให้ลูกหลานได้รู้ได้ฟังกัน
- อยากให้ครูนำมาสอนเป็นวิชา และนำนักเรียนไปให้คนแก่สอน
- ได้เรียนรู้ ภูมิใจมาก ภูมิปัญญาของชาวบ้าน บางคนสอนทำขนม ทำตุ๋น สอนให้รู้จักการทำมาหากินด้วย
- ได้รู้ความเป็นมาของหมู่บ้านว่าคนไทใหญ่มาจากที่ไหน ใครแย่งประเทศไทใหญ่ไป ใครเป็นคนสร้างหมู่บ้านเวียงห้วย และชื่อหมู่บ้าน เรื่องราวทุกอย่าง
- รู้สึกสงสารและสนุกถ้าหากว่าตอนนี้เป็นอย่างเมื่อก่อนก็ก็ดี เพราะจะได้ไม่มีหนี้สิน แต่ตอนนี้ไม่ใช่ไม่เหมือนเมื่อก่อน เพราะทุกอย่างมันเปลี่ยนไป ตอนนี้ได้เรียนรู้เรื่องราวของสมัยก่อนได้ประโยชน์มากมายจากการเล่าเรื่องของสมัยก่อน
- หนูรู้สึกสงสารกับเรื่องราวในสมัยก่อน แต่ในสมัยก่อนก็ดีเพราะว่าในสมัยก่อนมีน้ำใจ และแบ่งปันกัน เช่นมีข้าวก็ขอกันกิน แต่ในสมัยนี้ต้องซื้อกันกิน เพราะเปลี่ยนการปกครองโดยการใช้จ่ายเงินซื้อ
- คิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีประโยชน์ที่จะนำชุมชนหรือสังคมได้รู้ได้ศึกษาของประวัติศาสตร์หมู่บ้าน รู้จักรักษาประเพณีของหมู่บ้านเพื่อไม่ให้สูญหายไป ช่วยให้รู้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดีสำหรับหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่ ช่วยให้เด็กหรือวัยรุ่นเท่าเราหันมามองคิดว่าประวัติหมู่บ้านมีความหมายแค่ไหน
- ได้รู้เรื่องราวต่างๆในสมัยก่อน ได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของหมู่บ้านเวียงห้วยและสามารถนำเรื่องเหล่านี้ไปฟื้นฟูให้ดีขึ้น ฟังแล้วสามารถนำเรื่องต่างๆของสมัยก่อนไปเผยแพร่ได้
- ทำให้ได้รู้ประวัติของตนและบรรพบุรุษของเรามากขึ้นและทำให้ได้รู้ว่าหมู่บ้านเวียงห้วยเป็นมาอย่างไร และมีใครเป็นผู้นำของหมู่บ้านและรู้ว่าชาวไทใหญ่มีความเป็นมาอย่างไรและทำไมถึงมีความเป็นอยู่อย่างนี้
- ทำให้กระผมได้รู้เรื่องราวที่ดีของกระผมในยุคก่อนว่ามีความเป็นอยู่อย่างสงบสุขสบาย และไม่มีหนี้สิน และทำให้กระผมคิดว่าเด็กสมัยนี้กับเด็กสมัยก่อนมันแตกต่างกันมาก ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว และนิสัยใจคอมันกลับกันไปคนละทางเลย

คำถาม

นักเรียนคิดว่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเวียงหวาย ควรจัดทำเป็นรูปเล่มหรือไม่ ถ้าควรมี จะเผยแพร่ให้ชุมชนรับรู้โดยวิธีใด

คำตอบ

- *ควรจัดทำเป็นรูปเล่ม เพื่อเผยแพร่ความรู้เข้าสู่ชุมชน และนำความรู้ต่างไปเผยแพร่แก่ชุมชนรุ่นหลังต่อไป
- ควรครับ จัดเป็นเล่มเขียนเรื่องราวต่างๆ ของประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเวียงหวายพร้อมวาดภาพประกอบเพื่อที่จะสื่อให้เห็นถึงการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ที่แตกต่างระหว่างคนในสมัยก่อนกับคนปัจจุบัน และความแตกต่างกันของเด็กและวัยรุ่นสมัยนี้กับสมัยก่อน
- ควรจัดทำ เพราะจะทำให้คนในชุมชนได้รู้เรื่องราวต่างๆ ของหมู่บ้านนั้น ว่ามีความเป็นมาอย่างไร
- ควร เราควรที่จะเผยแพร่ให้ชุมชนรู้ว่าเราต้องรักประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง
- ควรมี จะเผยแพร่โดยวิธีบอกให้กับทุกคนได้รับรู้ว่าประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเวียงหวายยังคงมีศิลปวัฒนธรรมของไทยใหญ่อยู่ฉะนั้นเราควรอนุรักษ์ไว้
- ผมคิดว่าจะเขียนเล่าบอกความเป็นมาทางด้านวัฒนธรรมออกมาอาจจะมีภาพประกอบหนังสือก็ได้
- นำมาทำเป็นรูปเล่มก็ได้ และทำให้นักเรียนอ่านในห้องสมุดด้วย หรือนำนักเรียนชั้น ป. 5 – 6 ไปศึกษานอกสถานที่ และนำมาเรียนรู้ในโรงเรียน
- โดยการพูด และปฏิบัติ
- หนูว่าควรจะทำเป็นรูปเล่ม และเล่าเรื่องประวัติศาสตร์นั้น ๆ ลงไป และนำที่จัดเป็นเล่มนั้นมาแจกให้กับทุกคน เพื่อที่จะให้เขาได้รู้เรื่องของประวัติศาสตร์นั้นอย่างเข้าใจ
- ควรและอยากให้แต่ละหมู่บ้านมีการเจริญยิ่งกว่าเก่า และอยากให้มีการถามและการตอบ มีการให้ความรู้แก่หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านด้วย และไม่อยากให้มีการค้าขายสิ่งผิดกฎหมาย
- คิดเห็นได้ว่าควรจัดเป็นเล่ม และเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์เล่มนี้ลงไปและแจกจ่ายให้ชุมชนต่างๆ ได้รับรู้เกี่ยวกับการแต่งกายและขนบธรรมเนียมประเพณี
- ควรจะจัดเป็นรูปเล่ม จะเผยแพร่โดยให้ชุมชนทุกคนมาประชุมที่บ้านของผู้ใหญ่บ้านแล้วพูดเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้าน แล้วแจกเป็นรูปเล่ม
- ควรทำป้รูปเล่มและควรเผยแพร่ให้ชุมชนรับรู้โดยการประกาศหรือเขียนตัวหนังสือโต ใส้กระดาษติดตามหมู่บ้านของเรา
- ควรจัดเป็นรูปเล่ม เผยแพร่โดยใช้เครื่องกระจายเสียงออกให้ทุกคนในหมู่บ้านได้ฟัง , ให้ปู่ ย่า ตา ยาย หรือ ผู้ใหญ่ที่รู้ประวัติศาสตร์เล่าให้ลูกหลานได้ฟัง , ทำห้องสมุดไว้หนึ่งหลังตั้งไว้ที่หมู่บ้าน
- ควรมี และควรเผยแพร่ให้ชุมชนได้รู้โดยการจัดทำเป็นรูปเล่ม แล้วนำไปแจกตามบ้าน และผู้ปกครองของนักเรียนด้วยเพราะจะทำให้คนในชุมชนบ้านเวียงหวายได้รู้เรื่องราวของตนเองเป็น

มาอย่างไร

- ควรจัดทำ และเผยแพร่ทางชุมชนเป็นผู้อบรม และพ่อแม่ของนักเรียนต้องเล่าความเป็นมาของประวัติศาสตร์ความเป็นมาต่าง ๆ นอกจากนั้นโรงเรียนต้องเป็นผู้สอนด้วย เพราะจะได้กล่อมเกลานักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น
- ควรให้ชุมชนในหมู่บ้านเวียงห้วยพร้อมกัน เข้าใจว่าประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีเป็นสิ่งที่ดีในสังคมของบ้านเมืองทุกที่ ว่าเป็นอย่างไร
- ผมว่าควรจัดทำเป็นรูปเล่ม และเผยแพร่ให้ชุมชนรับรู้โดยการทำห้องสมุดในหมู่บ้านแล้วนำประวัติศาสตร์ไปไว้ในห้องสมุด แล่นักประชาชนในชุมชนก็ได้รับรู้ถึงประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านแล้ว

คำถาม

นักเรียนคิดว่าตนเองซึ่งเป็นเยาวชนในห้องฉันควรมีส่วนช่วยเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของหมู่บ้านได้โดยวิธีใด

คำตอบ

- ถ้าจะให้ผมบอกผมก็จะบอกว่าถ้าเราหรือครูต่างเข้าไปพูดคุยบอกเล่าความเป็นมาและประเพณีต่างๆ คนเขาจะไม่สนใจ เพราะฉะนั้นผมจึงเสนอว่าให้จัดทำหนังสือพร้อมวาดภาพประกอบเพื่อสื่อออกมาให้คนในชุมชนได้เห็น ได้อ่านดีกว่าที่คณะครูจะไปพูดแล้วเขาสนใจมั่ง ไม่สนใจมั่ง
- ควรรักษาประเพณีที่ดีไว้ เพื่อให้ลูกหลานของท่านได้รู้เรื่องของประเพณีนั้น และจะทำให้ประวัติศาสตร์ประเพณีนั้นไม่หายไป และควรให้ลูกหลานของเราสืบต่อกันไป
- เราต้องทำตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนเพราะจะทำให้คนเอาไปเป็นตัวอย่างที่ดีงาม
- ได้โดยวิธีบอกหรือเล่าให้พี่ ป้า น้า อา หรือบอกเล่าให้กับทุกคนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี การร้องเพลงไทใหญ่เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของคนไทใหญ่
- คำพูด การแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณีน่าจะเป็นการสื่อที่ดี
- เราต้องเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีของไทใหญ่เอาไว้และถ้ามีปอยเตียนควรนำนักเรียนออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ทั้งวัน และไปร่วมพิธี
- มีระเบียบวินัย และควรสอนให้รู้จักเคารพนับถือชาติ และทักทายคนที่มีบุญคุณ
- โดยการพูด และปฏิบัติ

คำถาม

นักเรียนคิดว่าเราควรนำความรู้ด้านใดบ้าง ที่มีในชุมชนมาจัดเป็นกิจกรรมในโรงเรียน

คำตอบ

- ให้มีการสอนหนังสือไทใหญ่ และประเพณีต่าง ของไทใหญ่มาเผยแพร่ในโรงเรียนเพื่อให้เด็กรุ่นหลังทราบและนำไปปฏิบัติ
- ความรู้ด้านการแสดงออกเพื่อที่จะทำให้เด็กไม่อาย
- ประเพณี , วัฒนธรรม , อาหาร , การแต่งกาย

- ความรู้ทางด้าน ขนบธรรมเนียมประเพณีไทใหญ่ในชุมชนมาจัดเป็นกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อให้
- เด็กนักเรียนได้รู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทใหญ่ และอยากให้ประเพณีของไทยใหญ่สืบทอดให้คนรุ่นหลังได้มาสืบทอดตลอดไป
- การฟ้อนดาบ , การเล่นโต , การร้องเพลงไทใหญ่ , การเล่นเครื่องดนตรี
- ด้านการแต่งกายต่างๆ , ด้านการละเล่นที่เก่าๆ มาเล่นกัน , ด้านกิจกรรมที่เป็นงานสมัยก่อนๆ
- อยากให้จัดกิจกรรมในโรงเรียน ด้านการแต่งกาย และด้านการทำอาหารต่างๆ
- ควรจะจัดกิจกรรมโดยการรักษาวัฒนธรรมประเพณีและควรจะได้รู้ได้ และศึกษาเกี่ยวกับคำพูด การทำ ก่อกรรมหรือการจัดประเพณีต่างๆ นานา
- ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น , ความรู้ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น , ความรู้ด้านความรักใคร่ป้องกัน , ความรู้ด้านความสามัคคีกันในหมู่คณะ
- นำวัฒนธรรมของไทยใหญ่มาสืบทอดต่อ , ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ภาษาไต และส่งเสริมให้รักษาตัวของตน
- การเต้นโต , การฟ้อนดาบ , การละเล่นบทบาทชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนมาแสดงให้ทุกคนได้สะท้อนให้เห็น และความสำนึกรักชุมชน
- เราควรนำประเพณีต่างๆ มาจัดในโรงเรียนของเราเพื่อให้มีความรู้ว่าการเอางานประเพณีมาจัดเพราะอะไร ให้นักเรียนได้เห็น ได้ฟัง ได้คิด

คำถาม

จากการที่นักเรียนได้ศึกษาเรื่องราวในหมู่บ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนอยากจะศึกษาเรื่องใดบ้าง
ให้เรียงลำดับความต้องการ

คำตอบ

- สอนหนังสือไทใหญ่ในโรงเรียน , เรียนรู้ด้านงานหัตถกรรมพื้นบ้าน , นำการละเล่นพื้นบ้านมาเล่นในโรงเรียน , สอนการทำขนม , สอนการทำอาหาร
- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน , การทำอาหาร , เครื่องแต่งกาย , การทำขนม , การเรียนหนังสือไทใหญ่
- ประเพณี , การแต่งกาย , วัฒนธรรมของไทยใหญ่ , ประวัติศาสตร์
- ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยใหญ่ , ด้านศิลปะ วัฒนธรรม , ด้านการเลี้ยงผีเจ้าเมืองของไทยใหญ่ , ด้านการคั้นนมสดแล้วคั่วของไทใหญ่ , เรื่องการฟ้อนดาบ ก้าโต ก้านก (ฟ้อนนก)
- ต้องการให้ครูนำนักเรียนออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ , ให้ผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่มาให้ความรู้ในทุกๆวันศุกร์ในช่วงโม่งประชุม , ให้ครูจัดงานของชนไทใหญ่ในโรงเรียน , ให้ครูให้นักเรียนได้รู้ได้เข้าใจไทยบ้าง
- ทำขนม , การทำตุ้ง , การทำอาหาร , การเล่นของไต เช่น นาบ่า (สะบ้า) , ว่าว , ไม้โค้งตาง , เครื่องแต่งกายตามประเพณี

- ด้านการละเล่นต่างๆ , ด้านการแต่งกาย , ด้านการงานศิลปะคนสมัยก่อนเขาทำกัน , ด้านประเพณีต่างๆ , ด้านอาหารการกินในสมัยก่อน
- ด้านประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่น , ด้านการแต่งกาย , ด้านของเล่นต่างๆ ในสมัยก่อน , ด้านการทำงานแบบอย่างในสมัยก่อนๆ , ด้านอาหารในสมัยก่อนๆ
- ด้านการแต่งกายของท้องถิ่น , ด้านความมีน้ำใจของคนในสมัยก่อน , ด้านของเล่นต่างๆ ในสมัยก่อน , ประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่น , ด้านการทำอาหารของคนสมัยก่อน
- ประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น , ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน , อาชีพในชุมชน , การแต่งกาย
- ด้านประวัติศาสตร์ก่อน , ค้นคว้า สอบถาม , เรียนรู้ให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้มากๆ , ปฏิบัติสิ่งที่ได้รู้มา , เผยแพร่สู่ชุมชน
- อยากศึกษาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น , อยากศึกษาเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมของท้องถิ่น , อยากศึกษาเกี่ยวกับอาหารของไทยใหญ่ , อยากเรียนรู้ภาษาในสมัยก่อน , อยากศึกษาความเป็นอยู่และการทำมาหากินของชุมชนในหมู่บ้าน
- อยากจะได้เรียนรู้ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น , อยากให้ทุกคนช่วยกันศึกษาและยอมรับสภาพของชุมชน , อยากจะศึกษาประเพณีของไทย และไทใหญ่ , อยากจะศึกษาการศึกษาปัจจุบันไปพร้อมๆ กับการศึกษานอกสถานที่ , อยากจะศึกษาเรื่องอาหารและขนมของไทใหญ่ให้ชำนาญ
- เรื่องประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน , เรื่องขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ , เรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่ , เรื่องการทำมาหากินในท้องถิ่น , เรื่องสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
- เรื่องของประเพณี , เรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น , เรื่องของมารยาทในสมัยก่อน , เรื่องของการค้าขายในสมัยก่อน , เรื่องของการพูดจา
- การทำอาหาร , การทำขนม , เรียนหนังสือโต , เรียนรู้ด้านสังคม , เรียนรู้ด้านสังคม , เรียนรู้การทำสวน ทำไร่
- อยากรู้การทำงานของคนสมัยก่อน , วิธีการทำมาหากินของเขาทำอย่างไร , ประเพณี , การแต่งกาย , การดำรงชีวิตของไทใหญ่

คำถาม

หากโรงเรียนนำเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และขนบธรรมเนียมประเพณีในหมู่บ้านมาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน นักเรียนคิดว่าจะมีปัญหอะไรบ้างไหม

คำตอบ

- คิดว่าคงไม่ค่อยมี หรือ มีบ้างเพราะเด็กที่นี้แตกต่างกันทางสัญชาติหรือเชื้อชาติ อาจมีปัญหาการจัดแย้งได้เช่นกัน
- ไม่มี เพราะคนไทยก็อยากเรียนเรื่องราวของไทยใหญ่
- ไม่มี เพราะทุกคนก็ชอบเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของตนเอง
- มี เพราะจะทำให้ให้นักเรียนไม่มีความรู้เรื่องการใช้ภาษาไทย หรืออ่าน ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอน

ของนักเรียนไม่พอ

- ดีที่จะมีคนนำเอาวัฒนธรรมมาเผยแพร่ให้คนไม่รู้ ได้รู้ ได้ฟังกัน
- ไม่มี เพราะนักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนไทใหญ่กันเกือบหมด
- ไม่มี เพราะจะได้รู้เรื่องราวต่างๆของคนไทใหญ่
- บางคนอาจจะมีเพราะบางคนเขาไม่ได้เป็นไทใหญ่ และบางคนก็อาจเห็นด้วยเพราะว่าเป็นประเพณีของตน และเป็นประเพณีที่ดี
- มีปัญหา คือบางคนจะว่าคนไทยไม่ทำเพราะไม่ใช่ประเพณีของตน
- ไม่มีปัญหา แต่บางคนอาจมีปัญหาในเรื่องของการแต่งกายและอื่นๆ เพราะว่าประเพณีของตนเป็น
- ประเพณีที่ดีและสะดวกสบาย
- ไม่มีปัญหา เพราะยังเอาเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และ ขนบธรรมเนียมประเพณีมาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนก็จะทำให้นักเรียนได้เข้าใจในประวัติความเป็นมาต่างๆ ที่สืบทอดกันมานาน
- ไม่มี เพราะเป็นสิ่งดีงามและมีประโยชน์ในด้านนี้มากจะได้สนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมประเพณีในหมู่บ้านเพื่อให้ชุมชนและเยาวชนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้
- ไม่มีปัญหถ้าทุกคนมีความร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน โรงเรียนก็จะไม่มีปัญหาอะไรและเป็นไปอย่างดีตามต้องการ
- ดี และควรให้คณะครูได้อบรมสั่งสอนว่าคนไทยไม่ใช่คนที่สร้างปัญหาให้กับประเทศควรคิดถึงเขาบ้างแม้ว่าเขาจะเป็นเชื้อชาติไหนก็มีสิทธิ์ที่จะเลือกและต้องการเหมือนคนอื่นๆ
- ผมคิดว่าไม่น่าจะมีปัญหาอะไรเพราะนักเรียนมีหน้าที่เรียนรู้สิ่งต่างๆ อยู่แล้ว และอีกอย่างหนึ่งนักเรียนต่างก็รอที่จะเรียนอยู่แล้ว
- มี เพราะผู้ปกครองไม่ยอมให้มีการสอนภาษาไทใหญ่ เพราะจะสับสนในการเรียน

คำถาม

ถ้ามีปัญหา ในข้อ 6 นักเรียนคิดว่าจะมีวิธีแก้ไขอย่างไร

คำตอบ

- หาเรื่องราวให้รู้จริง เพื่อไปเล่าให้พ่อแม่ฟัง
- วิธีแก้ไขก็คือไม่ต้องคิดว่าปัญหานั้นมันจะยาก เราก็คิดว่าเราได้เรียนรู้สิ่งนั้นถ้าเราไม่เรียนแล้วใครจะมาสอนเราปัญหานี้ไม่น่าจะมี
- เราต้องเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทใหญ่ แล้วเราก็ต้องแก้ปัญหาให้ได้เพราะปัญหาจะมีไม่รู้จบเป็นธรรมชาติของชีวิต
- การที่มีปัญหาหรืออะไรก็ช่างชาวไทใหญ่จะช่วยกันอย่างไม่ย่อท้อและจะสู้ต่อไป
- อยากทำให้ผู้ปกครองที่เป็นคนไทยแล้วนำลูกหลานมาเรียนที่โรงเรียนเวียงห้วยและไม่ใส่ชุดไทใหญ่ เขาอาจจะไม่ชอบและไม่อยากให้ครูทำและอาจเป็นปัญหา

- คนที่เป็นไทยก็ให้แต่งชุดไทย และคนที่เป็นคนโตก็ให้แต่งชุดโต ถ้าเป็นคนเมืองก็ให้ใส่ชุดคนเมือง
- นำนักเรียนคนนั้นมาพูดให้เข้าใจว่าเราจะทำโครงการอะไร
- เราต้องถามว่าสาเหตุอะไรทำไมจึงไม่ยอมให้มีการสอนประเพณีในหมู่บ้านเมื่อรู้แล้วจึงค่อยนำไปแก้ไข
- ควรทำเป็นรูปเล่มสำหรับที่จะมาเผยแพร่ในโรงเรียนหรือนำเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน แต่ต้องแบ่งเวลาในการเรียนการสอน
- เราควรนำเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มาเล่าให้พวกเขาฟัง เพราะจะทำให้เขารู้ว่าคนไทยใหญ่ต้องรู้เรื่องราวของตนเอง
- ก็ให้สิทธิเด็กแต่ละคนว่าอยากจะเรียนอะไรก็ให้เขาเรียนสิ่งนั้นแต่เด็กแต่ละคนต้องเรียนอย่างใดอย่างหนึ่งแต่มันอาจเป็นงานหนักสำหรับคณะครูที่ต้องมาจัดทำการเรียนการสอนของแต่ละเผ่าแต่ละเชื้อชาติ

การวิเคราะห์แนวคิดของเยาวชน

จากการตอบแบบสอบถามของเด็กจำนวน 60 คน

ประเด็นที่ 1 การที่มีโอกาสได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

• นักเรียนทุกคนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี น่าสนใจที่จะเรียนรู้ ทำให้ได้แนวคิดของคนรุ่นก่อน และบางอย่างเขาอยากปรับมาใช้กับชีวิต ในปัจจุบันที่เขาคิดน่าจะสามารรถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในยุคนี้ได้บ้างบางคนอยากจะเรียนรู้เรื่องเก่าๆ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม อยากฟื้นฟูให้คนรุ่นนี้ได้สืบทอดและได้รับรู้ ส่วนวิธีการเล่าเรื่องก็อาจจะใช้ทั้งแบบฟังจากครู หรือฟังจากผู้เฒ่าในหมู่บ้าน หรือจัดทำเป็นรูปเล่มให้เยาวชนและคนรุ่นหลังได้อ่าน

ประเด็นที่ 2 ควรจัดทำเป็นรูปเล่มหรือไม่

• นักเรียนทุกคนเห็นควรให้จัดทำ เผยแพร่ทั้งในโรงเรียน , ในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงได้รับทราบ บางส่วนเสนอว่าควรทำเป็นสมุดภาพประกอบการเล่าเรื่อง , บางส่วนเสนอให้เขียนประวัติศาสตร์หมู่บ้านด้วยภาษาไทยและภาษาไทยใหญ่ เพื่อว่าคนไทยใหญ่ที่อ่านหนังสือไทยไม่ออกจะสามารถอ่านได้และได้เล่าสู่ต่อๆ กันได้ แต่ก่อนอื่นต้องให้ชุมชนเข้าใจความสำคัญของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เสียก่อน เพราะการเรียนรู้จะต้องเกิดขึ้นกับคนในชุมชนทุกเพศทุกวัย และผู้ที่จะมีส่วนเน้นให้เด็กรับรู้มากที่สุดคือพ่อแม่ , ชุมชน สำหรับนักเรียนเป็นเพียงส่วนเสริมเท่านั้น

ประเด็นที่ 3 นักเรียนจะมีส่วนเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และขนบธรรมเนียมประเพณีได้อย่างไรบ้าง

- นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าควรทำปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่คนในชุมชน ทั้งการพูด , การกระทำ

รวมทั้งมีการบอกเล่าให้คนในครอบครัวของตนได้รับรู้ด้วย

ประเด็นที่ 4 คิดว่าควรนำความรู้ด้านใดมาจัดเผยแพร่ในโรงเรียน

- นักเรียนส่วนใหญ่จะเน้นให้สืบทอดในเรื่องของประเพณีและวัฒนธรรม , ทั้งการกิน , การแต่งกาย , ภาษาที่ใช้ , การละเล่นต่างๆ แต่ไม่มีนักเรียนคนใดเลยที่จะเสนอให้แนวคิด แนวปฏิบัติที่ดีของคนรุ่นเก่ามาสอนคนรุ่นใหม่ จึงพอจะสรุปว่าเด็กเน้นที่แสดงออก แต่ยังไม่เห็นความสำคัญของการมีทักษะในการคิด

ประเด็นที่ 5 ความต้องการที่จะศึกษาเรื่องราวในหมู่บ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเรียงลำดับความต้องการของนักเรียน

- นักเรียนส่วนใหญ่เน้นการศึกษาประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ รองลงมาคืออยากศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา และสุดท้ายอยากเรียนรู้วิถีชีวิตของคนยุคก่อน วิธีทำมาหากิน ส่วนการคิดและการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา ยังไม่มีใครพูดถึงเลย จึงขออนถามเด็กว่าทำไม พวกเขาไม่สนใจวิถีชีวิตของคนยุคก่อนไป ก็ได้รับคำตอบว่าวิถีชีวิตของคนแต่ละยุคไม่น่าจะเหมือนกัน เพราะยุคสมัยเปลี่ยนไป ความเจริญสภาพบ้านเมืองเปลี่ยนไป ความคิดก็เปลี่ยนไป ซึ่งก็นับว่าเด็กสามารถตอบได้ดี

ประเด็นที่ 6 จะเกิดปัญหาใหม่หากจะนำเรื่องราวต่างๆ ที่กล่าวมาเข้าสู่โรงเรียนมาสอนในโรงเรียน

- เด็กประมาณ 85 % บอกว่าไม่มีปัญหาเป็นสิ่งที่ควรทำ อีก 5 % เสนอว่าคงจะมีปัญหาอยู่บ้างคือครูจะทำงานหนักขึ้น ผู้ปกครองก็ต้องทำความเข้าใจด้วย และต้องร่วมมือกัน ทั้งบ้านและโรงเรียนซึ่งจุดนี้ อาจเกิดปัญหาได้ และอีก 10 % คิดว่ามีปัญหามาก่อนเพราะบ้านเวียงหาวมีไข้มีเพียงคนไทยใหญ่แต่มีคนไทยปะปนอยู่ด้วย และคนไทยใหญ่ที่เป็นคนไทยแล้วเขาก็ไม่อยากให้กลับไปเรียนของเก่าอีก น่าจะเรียนของคนไทยให้ละเอียดดีกว่า และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ อาจทำให้กระทบต่อการเรียนวิชาหลัก

อย่างไรก็ตามจากสรุปความคิดของเยาวชนเวียงหาวก็จะเห็นว่าส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์หมู่บ้าน โดยเฉพาะเรื่องประเพณีและวัฒนธรรม เพียงแต่คนในชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจว่าโรงเรียนจะจัดกระบวนการเรียนรู้ตรงนี้อย่าง ถึงไม่กระทบกระเทือนต่อการเรียนวิชาหลักและต้องเน้นความเป็นชาติไทยด้วยหากมีการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจให้กับชุมชนก็คงจะไม่มีปัญหาอะไร เพราะการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดเก่าหรือใหม่ก็เป็นสิ่งที่ควรเรียนรู้กันได้

ฟังผู้เฒ่าเล่าเรื่อง

บทที่ 5

แนวทางการนำเรื่องราวประวัติศาสตร์ มาดำเนินการในโรงเรียน

บทที่ 5

แนวทางการนำเรื่องราวประวัติศาสตร์มาดำเนินการในโรงเรียน

โครงการที่นำเสนอ

1. โครงการฟื้นฟูเขียนรู้สือดฮอย ซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อย 6 โครงการคือ

1.1 โครงการแต่งกายงามอย่างใด รับผิดชอบโดยครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รวบรวมรูปภาพการแต่งกายของชาวไทใหญ่ทั้งหญิงและชายในยุคสมัยต่างๆ ความเป็นมาของรูปแบบเครื่องแต่งกายเขี้ยวชนให้นักเรียน และ คณะครูโรงเรียนบ้านเวียงห้วยแต่งกายด้วยชุดไทใหญ่ในวันศุกร์เพื่อเป็นการอนุรักษ์การแต่งกายแบบไทใหญ่ และให้ลูกหลานไทใหญ่ได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของตนเอง

1.2 โครงการเรียนรู้รู้คำไท รับผิดชอบโดยนักเรียน ครู ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยมีการเชิญวิทยากรมาสอนภาษาไทใหญ่พื้นฐานให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ได้รู้เสียงที่มีปัญหาเมื่อออกเสียงภาษาใดจะได้เน้นฝึกเสียงนั้นเป็นพิเศษให้เด็กได้เปรียบเทียบการออกเสียงภาษาไทใหญ่กับภาษาไทย เพื่อแก้ไขการออกเสียงที่ผิดของนักเรียนนอกจากนี้มีการเชื่อมโยงความหมายของคำไทใหญ่ และคำภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในความหมายของคำ นำไปสู่การฟัง , การพูด , การอ่าน การเขียนที่ถูกต้องในการเรียนวิชาภาษาไทย เพราะเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ยังติดการพูดภาษาไทใหญ่มาจากบ้าน ทำให้การเรียนการสอนภาษาไทยมีปัญหา การนำโครงการนี้เข้ามาใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ระดับหนึ่ง ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 ที่มีความสนใจจะเรียนรู้ภาษาไทใหญ่ก็สามารถทำได้ โดยทางครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้จัดตั้งชมรมเรารักภาษาไทขึ้น และรับสมัครสมาชิกทางชมรมจะมีการเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญภาษาไทใหญ่และภาษาไทยมาให้ความรู้ด้านภาษาไทใหญ่กับสมาชิกของชมรม ซึ่งทีคณะครูที่สนใจจะเรียนภาษาไทใหญ่เข้าร่วมด้วย

1.3 โครงการศึกษาประวัติศาสตร์ไทใหญ่ รับผิดชอบโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีขอบข่ายความรับผิดชอบการศึกษาประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเวียงห้วยโดยครูประจำชั้นจะนำนักเรียนไปเยี่ยมชมคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน และรับความรู้ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิถีชีวิตของคนสมัยก่อน และให้นักเรียนนำมาเผยแพร่ในโรงเรียนโดยการจัดนิทรรศการ เขียนรายงานประวัติศาสตร์เวียงห้วย แสดงละครที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนยุคก่อน โดยเน้นภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

1.4 โครงการทำอาหารไท รับผิดชอบโดยครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มี การให้นักเรียนศึกษาการทำอาหารไทใหญ่ ความเป็นมาของอาหารแต่ละชนิดโอกาสที่จะทำอาหารแต่ละชนิดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยมีการเชิญกลุ่มสตรีแม่บ้านมาเป็นวิทยากรในการสาธิตการทำอาหารชนิดต่างๆ แล้วให้นักเรียนปฏิบัติจริงในวิชา กพอ. และหากทำได้แล้วก็มีการทำเพื่อจำหน่ายแก่นักเรียนและชุมชนเพื่อเป็นการฝึกฝนการทำงานและเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ นักเรียน และความยั่งยืนของอาหารไท

1.5 โครงการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีไทใหญ่ รับผิดชอบโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ศึกษาปีที่ 5 ครูประจำชั้นจะมอบให้หมายให้นักเรียนไปศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทใหญ่แล้วเขียนรายงาน รวบรวม จัดแสดงบทบาทสมมติ แสดงละครที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เผยแพร่ได้แก่นักเรียนใน โรงเรียน และผู้สนใจทั่วไปได้รับรู้ นอกจากนี้หากชุมชนมีกิจกรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ก็ให้นักเรียนมีส่วนร่วม เป็นการกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน , ผู้สูงอายุ , ชาวบ้านกับนักเรียนอีกด้วย

1.6 โครงการสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทใหญ่ รับผิดชอบโดยครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่

ที่ 6 มีการนำมาเชื่อมโยงกับวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย วิชาการงานพื้นฐานอาชีพ มีการเชิญวิทยากร ผู้รู้ปราชญ์ ชุมชน มาสอนนักเรียนในเรื่องการประดิษฐ์ของใช้ ของประกอบการทำบุญเช่น ตุ้ง , กล้วยหอมต่อ (กระถางแบบ ไต) , กระตุ้มติดเสื้อชุดไต ฯลฯ การประดิษฐ์สิ่งทีกล่ามาเป็นฝึกทักษะการทำงานสร้างเสริมอาชีพเพื่อเสริม รายได้ในอนาคต และเน้นให้เยาวชนลูกหลานไทใหญ่ร่วมอนุรักษ์สืบทอดสิ่งดีๆ ของบรรพบุรุษ ตระหนักรู้ เห็นคุณค่าของชนชาติเดิมของตน

2. โครงการฟังผู้เฒ่าเล่าเรื่อง มีการเชิญคนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้ มีประสบการณ์มาเล่าเรื่องต่างๆ

ในอดีตให้เด็กได้รับฟัง ในเย็นวันศุกร์ พานักเรียนไปเยี่ยมผู้เฒ่าในชุมชนหมู่บ้าน เพื่อพูดคุยกันเป็นการเพิ่มความ สัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีระหว่างวัย ทั้งยังทำให้ผู้เฒ่าผู้แก่รู้สึกอบอุ่น รู้สึกดีว่าตนยังมีค่ากับชุมชนและลูกหลาน

3. โครงการถิ่นประวัติศาสตร์ให้ชุมชน มีการเชิญปราชญ์ชุมชน และผู้เฒ่าผู้แก่มาเล่าเรื่องราว

ประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านให้แก่ชาวบ้านฟัง โดยใช้โอกาสที่โรงเรียนเชิญผู้ปกครองมาประชุม หรือโอกาสที่ผู้ ใหญ่บ้านนัดประชุม เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้เรื่องราวในอดีต ชื่นชมบรรพบุรุษ อนุรักษ์ความเป็นไต และจะได้ถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับแก่ลูกหลานอีกด้วย

4. โครงการย่อยฮอยฮิดไต ซึ่งหลังจากที่โรงเรียนได้ให้ความรู้ ได้ฝึกฝนนักเรียนในเรื่องราวที่เป็น

ส่วนประวัติศาสตร์ของไทใหญ่จนนักเรียนเกิดความซาบซึ้ง ตระหนักรู้ ในเรื่องต่างๆ แล้ว รวมทั้งผู้ปกครอง ชุม ชนก็มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ครั้งนี้ด้วยจึงสมควรให้มีการแสดงสถานการณ์จำลองฮอยฮิดไตไทใหญ่หมู่ บ้านเวียงหวายเมื่อร้อยกว่าปีที่ผ่านมา โดยขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง กรรมการโรงเรียน ชาวบ้าน นักเรียน ร่วมกันวางแผนจัดรูปแบบของงานขึ้นมา ภายในงานจะจัดให้มีบรรยากาศเสมือนหนึ่งเป็นชุมชนไทใหญ่ในยุค ก่อน ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย , การพูด , วิถีชีวิต โดยให้นักเรียนซึ่งเป็นลูกหลานได้มีกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านผู้ ปกครอง มีการเชิญผู้สนใจมาร่วมงานซึ่งได้แก่คณะครูจากโรงเรียนต่างๆ ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ผาง อบต. ม่อนปิ่น และผู้สนใจทั่วไป ในงานจะมีการแสดงนิทรรศการผลงานนักเรียน , การแสดงของชุมชน ไทใหญ่ , นิทรรศการแสดงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทใหญ่ , การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชาวไทใหญ่ซึ่ง เป็นการสนับสนุนโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของกลุ่มสตรีแม่บ้านอีกด้วย และเป็นการสรุปประเมินผล การเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านเวียงหวายอีกด้วย

โครงการทั้งหมดนี้เป็นการทดลองนำเนื้อหาใดไปประยุกต์เข้ากับหลักสูตรโรงเรียนเท่านั้นยังไม่ได้ ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรตาม พ.ร.บ. การศึกษามাত্রา 27 และ 29 ซึ่งคาดว่าจะต้องศึกษาอย่างละเอียดและหา แนวคิด แนวทางเพิ่มเติมในโอกาสต่อไปโดยเฉพาะเทคนิคและกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเป็น สำคัญ

ภาพการแสดงละครของนักเรียน

การแสดงละครสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบรรพบุรุษในชุมชน
การแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของไทยใหญ่

การแต่งกายไทใหญ่

แนวทางที่จะจัดทำในปีการศึกษาต่อไป

จากที่เราได้แบ่งเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวของประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนบ้านเวียงหาว โดยแต่ละชั้นก็จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ ดังกล่าวข้างต้น ก็ปรากฏว่ามีเสียงตอบรับที่ดีจากชุมชน , ผู้ปกครองว่าเป็นสิ่งที่ดีที่โรงเรียนได้มีส่วนกระตุ้นจิตสำนึกของเยาวชนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ , ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ที่บรรพบุรุษของพวกเขาสร้างไว้แต่การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา มีการแยกสอนและฝึกทำกิจกรรมดังกล่าวโดยเฉพาะ

ดังนั้นในปีการศึกษา 2546 ทางโรงเรียนบ้านเวียงหาวจึงเห็นว่านอกจากการจัดการสอนแบบบูรณาการของแต่ละชั้นตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว นักเรียนแต่ละชั้นควรจะเรียนรู้ เรื่องราวของชุมชนของตนอย่างครอบคลุมทุกเรื่อง เช่น ชั้น ป. 1 มิใช่จะรู้แต่เรื่องราวการแต่งกายอย่างเดียวแต่ควรรู้เรื่องของ ภาษา ความเป็นมา , ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมต่างๆด้วย จึงมีโครงการนำเนื้อหาทั้งหมดมาจัดลำดับความละเอียดความยากง่ายแล้วนำไปสอนในแต่ละช่วงชั้นตามความเหมาะสมของวัย และความสนใจของเด็ก โดยมีการเชิญวิทยากรในหมู่บ้านมาร่วมให้ความรู้ในครั้งนี้ด้วย ซึ่งขั้นตอนทั้งหมดที่จะต้องผ่านการประชุมผู้ปกครอง , กรรมการสถานศึกษา , การประชุมใหญ่ของชาวบ้าน , การประชุมนักเรียน ว่าเห็นควรหรือไม่ เพียงใด ควรนำมาสอนสอดแทรกตอนไหน , มากน้อยเท่าใด และความต้องการของชุมชนมีขอบเขตเพียงใด ทั้งนี้เพื่อให้สนองตอบการปฏิรูปการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา ปี 2544 ที่ต้องให้ชุมชน , นักเรียน , มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งรายละเอียดของขั้นตอน , ผลสรุปที่ได้จากการจัดประชุม , วิธีดำเนินการ , ขอบเขตของเนื้อหาจะยังไม่บอกกล่าวถึงในที่นี้

ภาคผนวก

สัมภาษณ์แม่เต๋าดัง สุขใจ อายุ 63 ปี หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่

สัมภาษณ์วันที่ 10 เดือน เมษายน พ.ศ. 2544

-
- ครู จัดงานนี้เขาในงานอะไร
- แม่เต๋าดำ ในงานประเพณีสงกรานต์ ใครที่บุญด้วยจัดงานนั้นเชื่อกันว่าจะมีอายุยืนยาว
- ครู ความหมายคล้ายๆ กับคนเมืองที่ตานตุงไหม
- แม่เต๋าดำ คล้ายกับคนเมืองที่ตานตุง ให้อายุยืนยาว คนใดใหญ่ตานจัดจำให้อยู่ดีมีสุข ร่ำรวย และทำเพื่อบูชาพระพุทธรูป จัดจำหมายถึงถิ่นของไก่ซึ่งคนใดถือว่าไก่คือภาคหนึ่งของพระพุทธรูป
- ครู แม่เต๋าดำเรียนรู้วิธีทำมาจากไหน
- แม่เต๋าดำ เรียนรู้มาจากเมืองนอกตั้งแต่แม่เต๋าดำเป็นสาวรุ่น พ่อเต๋าดำและแม่เต๋าดำที่อยู่เมืองนอกเขาสอนให้ทำ แม่เต๋าดำก็เลยเรียนการทำ และพยายามคัดแปลงจากการที่เห็นวัดในเมืองนอก ซึ่งที่วัดในเมืองนอกนั้นเขาทำอันใหญ่โตไว้ในวัด (แม่เต๋าดำเป็นคนเมืองปิ่น) แม่เต๋าดำก็เลยจำลองทำอันเล็กๆ ทำไว้เพื่อบูชาเหมือนเราระลึกถึงว่าเราอยู่ที่บ้านเมืองนอก บ้านเกิดเมืองนอนของเรา
- ครู การเรียนรู้ การทำจัดจำ เริ่มตั้งแต่เมื่อไร อย่างไร
- แม่เต๋าดำ ตั้งแต่แม่เต๋าดำอพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเวียงห้วยแม่เต๋าดำก็จำเอาแบบอย่างของจริงที่เมืองนอก คัดแปลงให้มันเล็กลง แม่เต๋าดำคิดเอาเอง
- ครู จัดจำที่ทำนั้นแม่เต๋าดำขายได้เงินมากไหม
- แม่เต๋าดำ ได้ทุกวันนี้แม่เต๋าดำทำขายอันละ 150 บาท ใช้เวลาทำสามวัน ถ้ามีประเพณีสงกรานต์เขาก็จะมาสั่งทำ และเวลาที่ว่างๆ แม่เต๋าดำก็ทำเก็บไว้
- ครู แม่เต๋าดำได้ถ่ายทอดวิชาความรู้เหล่านี้ไว้ให้ใครบ้างหรือยัง
- แม่เต๋าดำ ยังไม่มีใครมาสืบทอดเอาจากแม่เต๋าดำเลยแต่ถ้าใครสนใจแม่เต๋าดำก็ยินดีที่จะสอนให้
- ครู หลังจากได้ขอแม่เต๋าดำไปช่วยสอนลูกอ่อนทำที่โรงเรียนบ้านเราบ้างจะดีไหม
- แม่เต๋าดำ ดีเจ้า แม่เต๋าดำก็ว่าดีเหมือนกันถ้าเอาไว้ที่คนเฒ่าคนเฒ่าก็ไม่มีคนสืบทอด และจะแม่เต๋าดำก็แก่มากแล้ว

บทสัมภาษณ์แม่เต่า นู ซอยะ อายุ 71 ปี
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 20 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2544

ครู แม่เต่าจำได้ไหมว่าหมู่บ้านเวียงหวายก่อตั้งมาตั้งแต่เมื่อไหร่

แม่เต่า แม่เกิดที่นี่ พอจำความได้ก็เป็นหมู่บ้านเวียงหวายนี้แหละ ตามพ่อแม่เขาอพยพมาจากเมืองนอกและก็มาได้กันที่เวียงหวาย ตั้งบ้านเรือนมีลูกหลานอยู่ที่นี่ ก็คงประมาณร้อยกว่าปีเห็นจะได้

ครู แม่เต่าลองเล่าสภาพของหมู่บ้านเวียงหวายตอนนั้นให้ฟังบ้างสิคะ

แม่เต่า บ้านเวียงหวายเป็นหมู่บ้านของคนไทใหญ่ ตอนนั้นคนมีน้อยส่วนใหญ่อพยพมาจากเมืองชายแดนพม่า บางคนก็เป็นคนไทใหญ่ที่ย้ายมาจากมอญ ดั้นเผิง มาอยู่ร่วมกับคนไทใหญ่ด้วยกัน สภาพบ้านก็เป็นบ้านหลังเล็กๆ มุงคาแปงอยู่กันง่ายๆ ไม้แปงบ้านก็ไปตัดเอาในป่าไม่ต้องซื้อ คนในหมู่บ้านก็ช่วยกันสร้างบ้านไม่ต้องจ้างใคร พ่อล้าเป็นหัวหน้าหมู่บ้านไทใหญ่ และเป็นหัวหน้าของคนไทใหญ่ และเป็นหัวหน้าของคนไทใหญ่ทั้งหมดตั้งแต่แม่อาบ , แม่สาว , แม่จิ , เจียงดาว ใครมีปัญหาอะไรก็จะมาปรึกษาพ่อล้า หากปัญหาใดที่แก้ไม่ได้ก็ไปที่กงสุลอังกฤษที่เชียงใหม่ ตอนนั้นคนไทใหญ่ขึ้นกับอังกฤษไม่เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของไทย

ครู ตอนนั้นสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านเป็นอย่างไร

แม่เต่า เมื่อก่อนอยู่กันม่วนดี บ้านเมืองสงบสุขไม่มีขโมย ไม่มีโจรผู้ร้าย การทำมาหากินก็สบายไม่ต้องแย่งกัน ใฝ่อยากได้ที่ดินตรงไหนก็แผ้วถางกันเอา คนขยันก็มีที่ดินนัก คนขี้เกียจก็มีแค่พอทำกิน สมัยก่อนไม่มีการค้าการขายอยากได้ผัก ผลไม้จะหยั่งก็ขอกันกิน ทำไร่นาก็ช่วยกันไม่ต้องจ้าง คนเมื่อก่อนบามีหนี้สินอะหยั่ง ทำมาหากินแบบปออยู่ปอกัน (แบบพอเพียง)

ครู แม่เฒ่าอยากให้สมัยนี้เหมือนสมัยก่อนไหม

แม่เฒ่า อยากเหมือนกันครู สมัยก่อนสบายใจว่ามีหนี้สินกันง่ายๆ แต่มันบ้าเจริญ มันไม่มีไฟฟ้า ของกิน ของदान (ของทำบุญ) ก็มีน้อย มันไม่สมบูรณ์แบบเหมือนสมัยนี้ แต่สมัยนี้เจริญความเป็นอยู่ สะดวกสบายแต่จิตใจคนมันแย่ง คนลุ่มกันทำมาหากิน ขโมยขโจรมีนก แม่เฒ่าอยากฮือคนสมัยนี้มีจิตใจเหมือนคนตะกอน แต่ความเจริญก็ฮือมีเหมือนสมัยนี้

ครู คนเมือง คนไทยเข้ามาอยู่กับคนไทใหญ่บ้างไหม

แม่เฒ่า เมื่อก่อนบามี คนเมืองเข้ามาค้าขายแล้วก็ออกไปไม่ได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้าน บ้านเวียงหาวนี้ เมื่อก่อนใครจะเข้ามาในหมู่บ้านไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ขนาดเจ้าหน้าที่ไทยจะเข้ามาจะต้องขออนุญาตพ่อล่าม ก่อน มีคนเมืองเข้ามาแบ่งบ้านในหมู่บ้านได้ประมาณ 50 – 60 ปีมาแล้ว ตอนนั้นเข้ามา 4 – 5 ครอบครัวแต่ไม่ได้อยู่ในเวียงหาวเขาปลูกบ้านอยู่นอกเวียง

ครู ในเวียง กับนอกเวียงนี้ต่างกันอย่างไร

แม่เฒ่า ในเวียง คือบริเวณตั้งแต่บ้านพ่อหลวงจายไปจนถึงบ้านแม่ ที่เรียกว่าในเวียงเพราะเมื่อก่อนบ้าน พ่อล่ามตั้งอยู่ตรงนี้ บริเวณนี้เป็นที่อยู่ของเจ้า ของนาย ส่วนนอกเวียง คือบริเวณหน้าโรงเรียนในปัจจุบัน (พ.ศ. 2545)

ครู วันนี้รับกานแม่เฒ่ามาพอสมควรแล้วขอขอบคุณมากที่ได้ให้ข้อมูลในวันนี้วันหน้าจะมาถามใหม่ค่ะ

ประวัติแม่เฒ่า ซอยะ

แม่เฒ่า ซอยะ เกิดที่บ้านเวียงหาว ปัจจุบันอายุ 71 ปี บ้านเลขที่ หมู่ที่ 9 ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แม่เฒ่าแต่งงานกับพ่อเฒ่าซึ่งเป็นลูกบวชของพ่อล่าม ซึ่งเป็นผู้นำของหมู่บ้าน เวียงหาวในยุคก่อตั้งหมู่บ้าน (ลูกบวช หมายถึง เด็กผู้ชายที่จะบวชเป็นเณรและมีผู้ใหญ่รับเป็นเจ้าภาพให้ เณรก็เป็นลูกบวชของเจ้าภาพคนนั้น) ปัจจุบันแม่เฒ่า อยู่กับลูกสาว คือ นางก้องคำ บุญเทียร ซึ่งเป็น อบต. ตำบลม่อนปิ่น และสามี คือ นายเดช บุญเทียร ซึ่งอดีตเคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน บ้านเวียงหาว ปัจจุบันเป็นช่างทองหลวง เป็นครูสอนช่างตีทองอยู่ที่ศูนย์ศิลปะชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทสัมภาษณ์แม่เต่าแขก ทิศหน่อ อายุ 78 ปี
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 25 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2544

เรามาที่บ้านเวียงหาว มาแวะพูดคุยกับแม่เต่าแขกว่าแม่เต่าแขกเกิดที่ไหนอยู่ที่ไหนเป็นลูกใครหลานใคร ที่แม่เต่าจำได้ว่าแม่หม่อนหรือว่าอู๋หม่อนที่มาอยู่นี้เป็นเก้าเป็นแม่หม่อนหรืออู๋หม่อน เป็นอู๋หม่อน อู๋หม่อนแม่เต่าเองก็จำไม่ได้ เป็นลูกเมืองโด้นมาแม่เต่าแขกเล่าว่าพ่อแม่ของแม่เต่าเป็นคนที่นี่มาเกิดที่นี่อู๋หม่อนเคยเล่าให้พ่อแม่ฟังบ้างไหมว่าทำไมถึงลูกเมืองโด้นมาอยู่ที่เวียงหาวนี้ เพราะว่ามันอยู่ไม่มัน พีน้องทางนี้ไปพามาอู๋หม่อนก็มาตายที่นี่ พ่ออู๋แม่อู๋ก็มาตายที่นี่ แล้วเขาเล่าใหม่ว่ามันไม่มันเรื่องทำอะไรทำนาหรือว่าไม่มันเรื่องพามาอยู่เวียงหาว ตอนนั้นพม่าไม่มีมาเวียงหาว มีแต่คนอังกฤษ ทุกที่เรามาอยู่ที่นี่แล้วพ่อล่ามเขาก็มีเราเป็นคนต่างด้าวอยู่แล้วตอนสมัยนั้นชักตอนที่แม่เต่าเข้าโรงเรียนพ่อล่ามก็หนีไปเมืองนอก เป็นก็เลยเขาเป็นคนไทยเสียตอนนั้นแม่ยังเด็กอยู่ที่พ่อขุนอ่อนนั่นแหละ พ่อล่ามทำไมมาอยู่ที่นี่ เป็นคนที่ไหนแม่เต่าเองก็ไม่ใช่คนเมืองโด้นแล้วพ่อล่ามนี้มาอยู่ที่นี่เป็นกลุ่มแรก พ่อล่ามกับอู๋หม่อนได้อยู่ร่วมกันอยู่ ตอนเด็กแม่เต่าบอกว่าแม่เต่าเป็นคนของอังกฤษ พ่อล่ามหนีไปเมืองคนไทยก็เลยขยเอามาเป็นคนไทย ตอนแรกเลยขึ้นกับอังกฤษ ไม่ได้ขึ้นที่เมืองนอกมาขึ้นที่เชียงใหม่ว่าที่ของอาจารย์นคร พันธุ์รงค์ที่ว่ามันจะแบ่งครึ่งเมืองโด้น เมืองโด้นเมืองปันอยู่ในเขตอังกฤษมันมีเขตหลักแต่่งมันมีมานานแล้ว หลักแต่่งอยู่ระหว่างเขตไทยกับเขตพม่าติดกัน พ่อล่ามเป็นคนบ้านหมอกใหม่แม่เต่าก็ไม่รู้ว่าจริงหรือเปล่าได้ยินเขาพูดมาอีกทีตอนนั้นยังเด็กอยู่ก็เลยไม่รู้ แม่เต่าตอนที่แม่หม่อนแม่อู๋มาที่มาที่ว่ามันไม่มัน อังกฤษมันทำอะไรถึงไม่มัน แม่เต่าก็ไม่รู้เพราะตอนนั้นยังเด็กอยู่ ได้ฟังแค่ว่าอยู่ไม่มันไม่มันเพราะอะไรไม่ได้บอก ที่เราอ่านหนังสือมันบอกว่าอย่างไรนะที่คนก็เลยหนีเข้าป่า ที่อังกฤษมันมีสงคราม ตอนสงครามโลกครั้งที่สองก็พอจำได้เพราะว่าโตแล้ว ที่สงครามสายอังกฤษมันทำอะไร

นะคือมันจะเอาป่าไม้แล้วว่าอย่างไรตอนะที่หนังสือของอาจารย์ณรงค์ เขียนไว้ว่ามีคนที่อยู่ตามชายแดนจะหนีถ้า หนีทหารถ้าหนีทหารอังกฤษ อินเดียเข้าที่ไหนคนจะหนีเข้าป่าหายไป 2 ใน 3 บ้านเก่าเมืองเก่าก็เหลือ 1 ส่วนเราก็ เค้าว่าหายมาอยู่ตามหมู่บ้านนี้แหละ ใช้มาอยู่ตามเมืองฝางนี้แหละ อังกฤษจะบังคับทหารแขกเข้ามาเขาจะทำอะไรกับ บ้านกับเมือง คนเขาอยู่ไม่มีความสุขก็เลยหนีเข้าป่า แล้วที่นี้ป่าตรงนี้ก็ถ้าจะเป็นป่าพอมมีคนมาอยู่ตรงนี้ก็เลยเป็น บ้านเมืองขึ้นมา ไซ้ตอนนั้นที่นี้เป็นป่าตามหมู่บ้านคนไม่มี อยู่ข้างล่างโน้นอยู่ตามนาตามสวน แล้วหนีขึ้นมาแม่ เฒ่าเองก็เกิดเมื่อพากันหนีจากที่นาที่สวนทางโน้นมาอยู่ที่นี่ ตอนที่หนีมาจากเมืองนอก มันไม่ได้มาทีเดียวค่อยๆ ททยอยกันมาที่ใครน้องมันก็ไปเอามา ไม่ใช่ว่าเป็นยี่สิบ สามสิบคน ที่มากี่มาซัก 2-3 ครอบครัว จากนั้นก็มากัน เรื่อยๆ แล้วแม่เฒ่าเคยกลับไปเมืองนอกไหม ไปสองสามครั้งแล้ว ก็มีญาติพี่น้องอยู่ทางโน้นแต่เดี๋ยวนี้ไม่ได้ไป แล้วเขาไม่ให้ไป เป็นพี่น้องห่างๆกันแต่พี่น้องที่เป็นเลือดเดียวกันมาอยู่ที่นี่หมดแล้ว แม่สูงบ้านม่อนปิ่นเป็นรุ่น เดียวกันไม่ ไม่ใช่ แม่สูงเป็นแม่น้องแอมเมียอ้ายแสง แม่เฒ่าเป็นคนเลี้ยงแม่เฒ่าสูงเอง แม่ของแม่สูงเป็นน้องของ สามแม่เฒ่า แม่สูงก็ถือว่าเป็นหลาน แม่แม่เฒ่าสูงตายพ่อก็ไปเอาเมียใหม่ก็เลยไปเก็บเอามาเลี้ยงเท่ากับน้องคนสุด ท้องของแม่เฒ่า แล้วคนที่ปิ่นรุ่นเดียวกับแม่เฒ่าเขามีใครบ้าง มีแม่เมียบ ที่ขายของอยู่ในเมือง แม่เฒ่าอายุ 77 ปี บ้านเวียงหาวก็รุ่นแม่เฒ่านี้แหละ เขาขึ้นมาตั้งหลอมเข้าเอาข้าวขึ้นมาไว้ก็เกิดปีนั้น แสดงว่าบ้านเวียงหาวมีมา นานแล้ว เท่าอายุของแม่เฒ่านี้แหละ แม่อยู่มาแรกๆอยู่บ้านห้วยฝายแล้วแม่ของแม่เฒ่ามาแต่งงานกับคนเวียงหาว ยก็มาแต่งงานกับคนใดเหมือนกัน เวียงหาวตั้งได้ ห้าหกปีแม่อยู่ก็ย้ายจากห้วยฝายมาอยู่บ้านเวียงหาว ห้วยฝาย กับเวียงหาว ห้วยฝายมีคนก่อนไซ้ไหม มีพร้อมเดียวกัน ถ้านับตั้งแต่สมัยแม่อยู่แม่หม่อนได้ประมาณ 100กว่าปี แล้วแม่ของแม่เฒ่าเมื่อตายอายุได้ 87 ปีแล้วแม่เฒ่าของแม่เฒ่าแขกเกิดที่เมืองนอกตอนที่แม่เฒ่ายังไม่มีลูกซักคน แม่ของแม่เฒ่าชื่อแสงอ่อง เกิดเมืองนอกแล้วแม่เฒ่าแขกมาเกิดที่นี่ ตอนที่เขามาอยู่ที่นี่ยังเป็นสาวอยู่ แม่ของแม่ เฒ่านี้จะเป็นสาวอยู่แล้วมาอยู่ที่นี่ แม่เฒ่าแล้วแม่น้ามาวถึงเรียกว่าแม่น้ามาวคือตรงหัวน้ำมีมุเซอเป็นมุเซอหัว มาวก็เลยเรียกแม่น้ามาว แม่น้ามาวก็มาจากเขตแดนเมืองนอกหัวมันมาจากเมืองนอกโน้นแหละ ทางโน้นมันก็มี เจดีย์หัวมาว เข้าไปเมืองมาวที่เมืองนอกมันมีน้ำมาวใหญ่มาก ที่เมืองมาวหลวงเมืองน้ำคำทางโน้นเข้าไปมา แล้วมีน้ำมาวมีบ้านเวียงหาว บ้านหนองฝาย บ้านหนองหมู่บ้านม่อนปิ่น ทำไมชื่อหมู่บ้านถึงเหมือนทางนี้ กันนั้นแหละ เขาว่าน้ำมาว เมืองคำหลานเขยที่อยู่บ้านลานก็เป็นคนที่นั่นเมืองน้ำคำ ชื่อจายยาดเมียของเขาเป็นลูก ของพี่ของแม่เฒ่าเขา 5 คนพี่น้องมี กับหลานคนหนึ่ง นางปุก ปู่แก่เย็น แล้วเมียจายยาดเป็นน้องหล้าเขา นี่ เป็นลูกพี่สาวคือเป็นหลานแล้วแม่เฒ่าเป็นอะไรกับบ้านพ่อส่วยคำ พ่อส่วยคำเป็นน้องแม่เฒ่านี้แหละปู่แก่จายที่ เป็นลูกพ่อส่วยคำก็เป็นหลานแม่ของแก่เย็นบ้านลานนั้นเป็นพี่ เวลาได้อินข่าวว่าแม่เฒ่าไม่สบายคนที่บ้านลานก็ จะพากันมาเยี่ยม แม่เฒ่ารู้จักเจ้าสำนักห่อใหม่ที่สักหิ้งตัวมีที่ห้วยฝายอันนี้คือเพิ่งมาอยู่ซักสองสามปีที่แล้วเองแล้ว ถ้าเราอยากรู้ว่าใครรู้เรื่องแม่น้ามาวชื่อเมืองหนองหมู่บ้านม่อนปิ่น ใครสร้าง ใครตั้งชื่อ เราจะถามใคร ก็มันมีมา นานแล้วตั้งแต่เมื่อแม่เฒ่ายังเป็นเด็ก เหมือนแม่น้ากักที่พี่ไปถามที่บ้านใหม่ว่าพ่อเฒ่าทำไมเขาถึงเรียกแม่น้ากักนี้ มันลูกจากเมืองนอกมาบ้านพ่อเฒ่าทางโน้นอยู่ใกล้แม่น้ากักมาอยู่ที่นี่ก็อยู่ใกล้แม่น้ากักมันก็เหมือนว่าเราอยู่ที่ บ้านเรานั้นแหละ

บทสัมภาษณ์พ่อห้วนนะ แดงก้อน อายุ 78 ปี
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 11 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544

พ่อห้วนนะ เกิดที่เวียงหาว พ่อเป็นคนเชียงตุง แม่เป็นไทใหญ่ มาจากแม่ฮ่องสอนพ่อแม่ของพ่อห้วนนะอพยพมาอยู่ที่เวียงหาวนับร้อยปีมาแล้ว มาแต่งงานที่เวียงหาวมรีลูก คน ลูกคนแรกอายุ 97 ปีเสียชีวิตไปแล้ว พ่อห้วนนะมีพี่น้อง 9 คน แต่เดิมพ่อแม่ของพ่อห้วนนะมาบุกเบิกที่ดินแล้วทำนา ทำไร่ ปลูกรุ่นพ่อแม่ทำพอกินไม่มีขาย เริ่มปลูกพืชเศรษฐกิจประมาณปี พ.ศ. 2515 เมื่อนั้นมีการปลูกรุ่นกันเยอะมาก มีโรงอีดงที่หัวฝาย มีการทำนา สวนลิ้นจี่สวนส้มไม่มี กระเทียมและหอมหัวใหญ่นั้นก็ไม่ปลูกรุ่น

การทำนาก็มีการเอามือกัน เมื่อ 40 กว่าปีนั้นไม่มีการจ้าง มีแต่การเอามือ บ้านไหนจะปลูกข้าวก็ไปช่วยกันทั้งหมดบ้าน บางทีชาวบ้านถ้ารู้ว่าบ้านหลังนั้นจะเกี่ยวข้าว ชาวบ้านจะนัดแนะกันแอบไปเกี่ยวข้าวให้เจ้าของ โดยที่เจ้าของไม่รู้ตัว แอบทำตอนกลางคืนพอรุ่งเช้ามาเจ้าของมาเห็นก็ตกใจ และตีใจรีบไปหาข้าวปลาอาหารมาเลี้ยงชาวบ้าน เป็นการหยอกล้อกันอย่างสนุกสนาน แต่ก็ได้งานและทำให้งานเสร็จ เอามือแต่ละครั้งนั้นจะมีคนไปช่วยกันประมาณ 70-80 คน ประมาณปี พ.ศ. 2512 การเอามือเริ่มลดลง มีการไปทำนาช่วยกันแต่จ่ายค่าแรงเป็นข้าว เช่น วันละ 10 ลิตร 20 ลิตร ตอนนั้นราคาข้าวก็ถูก พอปี พ.ศ. 2515 ก็เริ่มจ่ายเป็นเงินเพราะข้าวเริ่มมีราคาที่แพงขึ้น โดยค่าแรงในช่วงนั้นขายได้ 8 บาท หดุง 7 บาท

ที่เวียงหาวช่วงก่อนปี พ.ศ. 2502 จะมีโรงสีของอุ้ยสิริบสีข้าวคาดว่าโรงสีของอุ้ยสิริบได้ประมาณ 10 ปี ประมาณปี พ.ศ. 2502 ก็เลิกเพราะอุ้ยสิริบแก่ลงลูกหลานก็ไปทำไร่ทำนาจากนั้นก็ไม่มีโรงสีของอุ้ยสิริบทำอยู่ได้ประมาณ 5 ปี (พ.ศ. 2502 – พ.ศ. 2507) ตอนหลังอุ้ยสิริบก็เลิกทำเพราะสุขภาพไม่ดี ไม่มีผู้ทำแทน จากนั้นก็มีโรงสีของป่าไผ่ทำได้ประมาณ 3 ปี (พ.ศ. 2507 – พ.ศ. 2510) ก็เลิกกิจการเพราะไม่มีคนมาสีข้าวเพราะคนเวียงหาวนิยมปลูกส้ม ปลูกลิ้นจี่ ปลูกหอม นาสำหรับปลูกข้าวก็ไม่ค่อยมีเหมือนสมัยก่อน ดังนั้นโรงสีที่เวียงหาวจึงหมดไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 คนไต่บ้านเวียงหาวต้องนำข้าวไปสีที่บ้านม่อนปิ่น

ประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2504) มีการสูบฝิ่นอย่างเสรี คนเวียงหาวหลายคนจึงนำเอาฝิ่นสีดำขมนเงิน ข้าวแต่นทราย ที่ทำขึ้นเองไปแลกฝิ่นกับมูเซอ ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 6-7 กิโลเมตร แล้วนำฝิ่นมาขายให้แก่คนในหมู่บ้าน คนที่ทำก็มีแต่แม่เผ่าแขก แม่หนู พ่อส่วยคำ ฯลฯ ทางกรมไม่เข้มงวดไม่มีการจับกุมกันถึงมีการจับแต่เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ปล่อยไป

บทสัมภาษณ์พี่สมสาย เชิดชูสกุลเจริญ อายุ 49 ปี
สัมภาษณ์วันที่ 12 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 เวลา 16.40 น.

แม่ของพี่สายเป็นคนไทย บ้านเดิมอยู่ที่อำเภอแม่สาย และอพยพย้ายเข้ามา อยู่ที่หมู่บ้านเวียงหาว ประมาณ 50 กว่าปีที่ผ่านมานับเป็นคนไทยกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนอพยพอยู่บ้านเวียงหาวอยู่ร่วมกับคนไต พี่สายเล่าว่าพ่อแม่ของพี่สายย้ายพร้อมกับครอบครัวคนไทยพื้นเมืองอีก 4 ครอบครัว ซึ่งปัจจุบันก็มีหลักฐานบ้านช่องอยู่ในเวียงหาวการเข้ามาครั้งแรกก็ตั้งบ้านเรือนอยู่นอกเวียงหาว (ปัจจุบันอยู่ติดถนนบ้านลานฝาง บริเวณหน้าเวียงหาว) ส่วนตรงถนนที่จะเข้าไปดอยธาตุ หรือไปหมู่บ้านห้วยรูปบริเวณนั้นจะเรียกว่าในเวียง คนพื้นเมืองที่มีอยู่จะมีอาชีพค้าขาย ขายแคบหมู เนื้อหมู จิ้นส้ม (แหนม) โดย 50 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2594) ตลาดเวียงหาวจะย้ายมาอยู่ที่ปัจจุบันนี้ 7 วันจึงจะมีการค้าขายครั้งหนึ่งเรียกว่ากาดเจ็ดวัน หากวันไหนมีการเปิดกาดก็จะเรียกวันนั้นว่าวันกาด สมัยก่อนตลาดเวียงหาวเป็นกาดใหญ่หมู่บ้านใกล้เคียงเช่นเช่น ดันผึ่ง , หัวฝาย , ม่อนปิ่น แม่มาว , หนองบัว , หัวงู , หัวนา , บ้านลาน จะมาจับจ่ายซื้อของที่กาดเวียงหาวทั้งสิ้น

คนเมืองจะขายอาหารประเภทเนื้อสัตว์ คนไตจะขายผักเขียว , งา , ถั่ว , หน่อไม้ ของป่าตามที่ได้ กาดเจ็ดวันมีมานานแล้ว ปี พ.ศ. 2502 ก็เริ่มมีการค้าขายทุกวันทั้งที่กาดเวียงหาว แต่ตามหมู่บ้านต่างๆ เริ่มมีกาดขึ้นมา กาดเวียงหาวจึงเริ่มซบเซาลง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 กาดเวียงหาวก็มีเพียงการค้าขายในตอนเช้าและมีเฉพาะคนในหมู่บ้านเวียงหาวที่ซื้อขายกัน ทั้งนี้เพราะมีตูดกาดตามหมู่บ้านต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะดันสูงมีตูดกาดสามแห่ง พ่อแม่ของพี่สายได้ซื้อที่ดินเอาไว้บ้างเล็กน้อย ลูกๆ ก็แยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือน พี่สายก็เลยไปเรียนเย็บผ้าและกลายมาเป็นช่างเย็บผ้าในปัจจุบัน มีรายได้ส่วนใหญ่มากกับการเย็บผ้าประมาณเดือนละประมาณ 4,000 - 6,000 บาท แล้วแต่เทศกาลอีกที พี่สายมีสามีรับราชการทหารและมีอาชีพเสริม คือ ทำสวนลิ้นจี่ ปลูกหอมหัวใหญ่บ้างเล็กน้อยพอกิน ส่วนลิ้นจี่ก็ขายได้บ้างเล็กน้อย ตอนเป็นสาวแรกรุ่นพี่สายมีอาชีพรับจ้าง เลี้ยงวัว เลี้ยงควายของพ่อแม่ (ตอนนั้นก่อนปี พ.ศ. 2519) ประมาณปี พ.ศ. 2515 และค่าแรงผู้หญิงวันละ 7 บาท ค่าแรงชายวันละ 8 บาท ปัจจุบันผู้หญิงจะได้วันละประมาณ 70 บาท ชายจะได้วันละประมาณ 80 - 100 บาท

อนาคตของพี่สายคิดว่าจะเย็บผ้าไปเรื่อยๆจนกว่าสายตาจะไม่อำนวย ส่วนการทำสวนลิ้นจี่ก็จะทำต่อไป เป็นรายได้เสริมที่ดีตามความรู้ที่ได้เรียนมา เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยอยากทำงานตามรอยของบรรพบุรุษทั้งนี้เพราะสังคมเปลี่ยนไป

บทสัมภาษณ์นายหลอย จิงนะ อายุ 55 ปี อาชีพรับจ้าง
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 14 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544

นายหลอยเกิดที่บ้านเวียงหาว พ่อแม่เป็นไทใหญ่ที่อพยพมาจากเมืองหาง มีฐานะค่อนข้างยากจน จึงยึดอาชีพรับจ้าง มีที่ปลูกบ้านแต่ที่ทำเกษตรไม่มี การรับจ้างนั้นก่อนปี พ.ศ 2515 จะอยู่ในรูปแบบรับจ้างแลกข้าว หลังปี 2515 ได้ค่าจ้างเป็นวันๆละ 8-10 บาท ปัจจุบันนายหลอยได้ค่าจ้างวันละ 80-100 บาท โดยเป็นคนงานประจำอยู่ที่โกดังของแม่หลวงนวล

เมื่อก่อนเศรษฐกิจของหมู่บ้านเป็นแบบพอกินพอใช้ รายได้ก็ขยับขึ้นมาเรื่อยๆตามยุคตามสมัย คือเริ่มจาก 8-10 บาท เลื่อนมาเป็น 20 - 30 บาท , 50 - 70 บาท และในปัจจุบัน 80 - 100 บาท เมื่อก่อนสิ่งของราคาถูก เครื่องใช้อำนวยความสะดวกก็ไม่มี การเป็นอยู่ ก็เป็นแบบเรียบง่าย คนเวียงหาวเมื่อ 50 ปีที่ผ่านมานิยมเล่นการพนัน บางคนเล่นเป็นอาชีพ ปัญหาที่ตามมาคือเป็นโจรปล้นชิงเงินทอง แต่ไม่มีการทำร้ายเจ้าทรัพย์ ปัจจุบันคนเวียงหาวไม่เล่นการพนันเป็นหลักแล้ว จะมีบ้างก็เวลาว่างงานศพ สังคมยุคนี้มีปัญหาจากพวกติดยา จะมีการลักเล็กขโมยน้อย ทั้งนี้เกิดจากปัญหายาเสพติด จริงๆแล้วการค้าขายเสพติดมีมาช่วง 40 กว่าปีมานี้ โดยคนเวียงหาวจะนำเอาข้าว ขนมัน ขนบ เสื้อผ้าไปแลกกับฝิ่นที่คอยูเมซอ ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนกันช่วงหน้าหนาว เมื่อคนไทใหญ่ในเวียงหาวได้ฝิ่นมาก็นำมาขายให้คนในหมู่บ้านสูบกิน ตำรวจก็จับเหมือนกันแต่ไม่ปราบอย่างจริงจัง ถ้าจับได้แล้วชาวบ้านขอร้องก็ปล่อย

ปัจจุบันชีวิตครอบครัวนายหลอย ก็แค่พออยู่ได้ไม่มีเงินเก็บ ไม่มีทรัพย์สินที่มีค่า รายได้ต่อวันก็แค่พออยู่พอกินซื้อกับข้าว ปัญหาการรับจ้างในขณะนี้ก็คือ

1. มีแรงงานคนไทเมืองนอก ไตกลางทุ่งมาแย่งแรงงาน และนายจ้างก็นิยมจ้างแรงงานเหล่านั้น เพราะค่าแรงงานถูกกว่าไทเวียงหาว คือค่าจ้างประมาณคนละ 20 บาทต่อวัน เนื่องจากที่ได้มากกว่า
2. งานรับจ้างลดลง เนื่องจากพื้นที่เกษตรลดลง อาชีพของคนในชุมชนก็เปลี่ยนไป รุ่นลูกรุ่นหลานไม่ทำอาชีพเกษตรกรสืบต่อ นิยมทำงานราชการ ค้าขาย เป็นลูกจ้างตามห้างร้าน ตามวิชาที่ได้เรียนรู้งานจะขาดช่วงตอนฤดูเข้าพรรษาแต่ปัญหาจะกระทบกับคนต่อคนรับจ้างทั่วไป ส่วนแรงงานก็จะคงที่ไม่ได้เพิ่มขึ้น ส่วนคนทำงานที่ไม่มีเจ้าประจำ จะได้รับค่าแรงไม่แน่นอน ช่วงไหน งานมากรายได้จะสูง ช่วงใดงานน้อยรายได้ลดลง ช่วงใดงานขาดก็ไม่มีรายได้

บทสัมภาษณ์ แม่ผิว แดงก้อน อายุ 66 ปี

สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 13 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 เวลา 16.30 น

แม่ผิวเป็นน้องสาวของพ่อห้วนนะ มีอาชีพทำนา ทำสวน โดยพ่อแม่ แบ่งที่ดินให้ ทำพอกิน มีแบ่งขายบ้างนิดหน่อย ปีละ 50 – 60 ตัง (90 ถัง) โดยขายให้กับคนเมือง มีการปลูกลงขายส่งให้คนนอกหมู่บ้านของคนเมือง และคนโต มาซื้อที่บ้าน ปลูกลงจะปลูกมากประมาณปี พ.ศ. 2530 จากนั้นก็เลิกปลูกเพราะฝนฟ้าไม่อำนวย ถ้าฝนตกอุทกภัยก็เสียหายเก็บได้น้อย จึงหันมาปลูกหอมใหญ่

ข้อดีของการปลูกลง

- ลงทุนน้อย
- กำไรได้มาก

ข้อเสีย

- ดูแลรักษายาก
- ไม่เหมาะกับสภาพ

ข้อดีของการปลูกหอมใหญ่

- ดูแลรักษาง่าย
- เหมาะกับสภาพอากาศ ดิน

ข้อเสีย

- ลงทุนสูงบางทีก็ขาดทุน

การปลูกลงจะปลูกไร่ละ 20 - 30 ถัง

แม่ผิวรับจ้างเมื่ออายุ 15-16 ปี ได้ค่าแรงวันละ 5 บาท ก็พอกิน การเอามือกันก็มีบ้าง จะหยุดเอามือ หรือลงแขก เมื่อปี พ.ศ. 2538 ไม่มีการลงแขกอีกเลย ทุกอย่างต้องจ้างหมดการปลูกพืช เป็นรายได้เริ่มปี พ.ศ. 2515 ปลูกหอม , กระเทียม , ถั่วเหลือง , ปลูกข้าวคนละ 1 - 2 ตัง ส่วนถั่วเหลืองปีหนึ่งได้ ผลผลิตปีละ 1-2 พัน กิโลกรัม ใช้เมล็ด 5 - 6 ถัง

ปี พ.ศ. 2530 เริ่มมีการปลูกมากขึ้นเป็นพืชเศรษฐกิจ มีรายได้เป็นกอบเป็นกำ มีโกดังหอมเกิดขึ้น คนจนหรือคนที่ทำน้อยต้องไปรับจ้าง คนรวยคนทำมากก็ขายผลผลิตทำมาจนมีรายได้จากการปลูกพืชพวกหอม กระเทียม , ลิ้นจี่ , ส้ม มีการขายให้พ่อค้าคนกลาง มารับถึงที่ บางบ้านมีการส่งขายเอง โดยติดต่อกับตลาด ตามต่างจังหวัด หรือตามภาคต่างๆ

แม่ผิวเริ่มมาซื้ออาชีพค้าขายเมื่อปี พ.ศ. 2528 เพราะต้องการส่งลูกเรียนหนังสือ ลำพังเงินจากการทำการเกษตรไม่พอ แม่ผิวขายขนมจีน ขนมชั้น ขนมถาด ที่ตลาดเวียงห้วย ในตอนเช้า มีรายได้ค่อนข้างดี เพราะมีคนรับจ้างปลูกหอม เก็บลิ้นจี่เขาจะซื้อห่อไปกินที่ทุ่งนา กินที่สวนบ้าง แต่ระยะหลังสุขภาพไม่ดี จึงหยุดขายลูกๆ ก็ไปทำงานที่กรุงเทพฯ กันหมด

ปัจจุบันแม่ผิวก็อยู่กับบ้าน สามีก็ทำสวนหอมเล็กน้อย พอกิน ขายได้บ้างนิดหน่อย เงินทองลูกๆ ส่งให้ใช้จ่าย แม่ผิวมีฝีมือในการทำตุ่ง , ทำครัวตาน , ซอมต่อ , ทำบายศรีต่างๆ เป็นอย่างดี จึงมีเด็กสาวมาเรียนวิชาบ้าง และแม่ผิวก็ยังรับทำกระดุมผ้า สำหรับติดเสื้อคนโต ชุดได้อีกด้วย

บทสัมภาษณ์พ่ออ่อง กันธิ์

เรื่องเกี่ยวกับหมู่บ้านเวียงห้วย และ ความเป็นมาของไตใหญ่ในอำเภอฝาง

สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 13 เดือน มกราคม พ.ศ. 2545

พ่ออ่อง เล่าว่าที่เรียนภาษาไทใหญ่ ที่แรกมันเป็นอย่างนี้เมื่อหมู่ไตใหญ่เริ่มต่อสู้กับพม่าก็เลยไปเข้าอยู่ในแนวร่วมของเขาไปช่วยเขาแล้วได้เข้าไปอยู่ในกลุ่มของเขาแล้วขึ้นไปอยู่ทางเหนือโน้นแล้งกลับมาที่นี้เขาเขียนหนังสือส่งให้กันก็ให้ภาษาไตใหญ่ทั้งนั้นที่นี้ผมไม่รู้ พอไม่รู้ก็เลยเริ่มเรียน เรียนด้วยตัวเอง ถาม คนเผ่า คนแก่ แต่เขียนไม่เป็นแต่อ่านได้ แล้วทำไมถึงคิดที่จะไปเป็นแนวร่วม สาเหตุเพราะเมื่อผมเป็นหนุ่มอายุประมาณ 10 ปีกว่า ผมไปค้าขายแล้วเห็นว่าพม่าไม่ให้ความสำคัญกับชาวไตใหญ่เรื่องการศึกาไม่ให้ชักอย่างเดี๋ยวนี้อีกเหมือนกันเพราะสาเหตุนี้ถึงได้เข้าไปอยู่แนวร่วม ผมเคยทำงานเป็นแนวร่วมอยู่ 5 ปี สมัยหนุ่มศึกษา ผมขึ้นไปถึงที่ด้ายยานที่เมืองใหญ่ขึ้นไปอยู่ที่โน้นแล้วกลับมาพอมายังแล้วที่นี้กลุ่มไตใหญ่มันแตกที่แรกมีแค่หนุ่มศึกษาที่นี้มันก็มีอีกกลุ่มขึ้นมาคือกลุ่มของนักศึกษาที่จบวิทยาลัย รุ่นจายจิ้นไซ่ใหม่ ไม่ใช่ รุ่นจายจิ้นนี้มาที่หลัง หมู่บ้านพ่อก้าวมากเขาก็ถือว่าเขามีความรู้พยายามจะทำ เจ้าน้อยเองผมก็เคยเตือนว่าหมู่ศึกษาเขาเรียนมาเฉยๆ เรื่องประสบการณ์นี้เขาไม่มีที่นี้ ทางนี้ก็ตั้งขึ้นมาอีกกลุ่มหนึ่ง ทางเชียงตุงก็ตั้งขึ้นมาอีกกลุ่ม กลุ่มเจ้างาค่า ที่นี้เวลามาประชุมกันก็เถียงกัน ผมก็เลยบอกว่าพอแล้วถ้าที่นี้จะประชุมไม่ต้องไปเรียกผม ผมไม่มาแล้ว ผมทำงานนี้มาประมาณ 5 ปี แล้วผมช่วยในฐานะที่ผมเป็นไตใหญ่แต่ผมเกิดในเมืองไทยหน้าที่ผมเสร็จแล้วที่ผมช่วยแล้วจากนั้นเขาก็ไม่เรียกผม ผมอยู่ที่นี้ได้ ประมาณ 2 ปี พอตีเจ้าหน้าที่ไทยของกองทัพบก และผมมีเพื่อนคนหนึ่งอยู่กรุงเทพฯ แล้วขึ้นมาอยู่ที่ฝางนี้มาตั้งโรงบ่ม ที่นี้มันรู้ประวัติผมว่าผมเคยเป็นแนวร่วมอยู่กับหมู่ไตใหญ่ และอายมันนี้ก็เกลียดไปแล้วเป็นพลโท อ้ายมันตอนนั้นเป็น ท.ส ของจอมพล สติ๊ด แล้วขึ้นมาอยู่ที่คอยสุเทพมันจะมาทำหน้าที่ทางนี้มันก็มาถามหาผมตอนนั้นผมยังไม่ได้สร้างบ้านที่นี้ผมไปเข้าบ้านอยู่ที่โน้นมันมาแล้วที่นี้มันเอารถบ่อน้ำมันมา มันมาถามว่านี่บ้านอ่องไซ่ใหม่ แต่พูดคำเมืองแล้วน้องมันนี่เขาเป็นคนที่อยู่พิษณุโลก แต่ผมก็ไม่เคยรู้จักมันน้องมันเลยเล่าให้ผมฟังว่าอายมันเป็น ท.ส. ของจอมพลสติ๊ดเป็นทหาร พอตีมันมาถามผมพูดคำเมืองผมก็เชื่อมั่น ผมถามว่าคุณเป็นใครมันแต่งตัวครึ่งท่อน แต่มันเอารถบ่อน้ำมันมา มันว่าเป็นอายของอู๊ดนะ อู๊ดมันพูดคำเมืองไม่ได้ แต่ทำไมถึงพูดคำเมืองได้ มันก็บอกผมว่ามาอยู่ลำปางมาเป็นทหารอยู่ที่ลำปาง แล้วมาทำไม ก็มาเที่ยวหาอ่องนะซิ อู๊ดมันพูดให้ฟังก็เลยอยากรู้จักอ่อง เราก็เลยเป็นเพื่อนกัน มันก็บอกว่าผมต้องการที่จะมาเที่ยวป่า เพราะว่าเพื่อนผมมันชอบเที่ยวป่าล่าสัตว์ สันคอยตามหมู่บ้านนี้เองรู้ที่หรือเปล่า ชักวันจะชวนอ่องไปล่าสัตว์ แล้วตอนนั้นกองพลที่ 93 ถูกพม่าไล่แตกเข้ามาแล้ว นายพลลีนี่ก็มาตั้งค่ายอยู่ที่ถ้ำงอบ นายพลตัวนั้นมาตั้งค่ายอยู่ที่แม่สลอง

นายพลตัวนั้นเป็นนายทหารของจีนโดยตรง แต่นายพลลีนี่ไม่ใช่เป็นทหาร เป็นเพียงเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เพราะว่าสมัยจอมพลสติ๊ดต้องการจะเอาเขาเป็นหัวของเราและเอาคนเผ่าคนแก่ส่งไปได้วันหมด เอาทหารหมู่บ้านนี้ไว้พร้อมทหารไทย หมู่คนจีนก็เลยขึ้นไปทางเหนือพอไปถึงเขาก็ค้ายาฝิ่น ไปซื้อขายฝิ่นที่รัฐฉานแล้วกลับมาพอมายังแล้วเขาว่าที่ไม่เป็นความจริงมาหลอกมาโกหกรัฐบาลไทยว่ามีคอมมิวนิสต์ เข้ามาอย่างนั้นอย่างนี้ไทยเราก็กลัวก็เลยให้สิทธิเขาต่างๆ มันก็เลยใหญ่กว่าไทยนี้ให้มันปกครองหมดตามหมู่บ้านนี้พอดีผมว่างานตอน

นั้นแก่เป็นคนจีนเฒ่าแล้วก็ไม่มาพูดกับผมว่ามาทำงานอย่างนั้นอย่างนี้ ทีหลังมาพอไปดอยซั๊ก 2 - 3 ครั้งผมก็สังเกตว่าที่ไปเที่ยวป่าไม่ได้ไปเที่ยวป่านี้ แล้วไปตามชาวบ้านเขาถามว่าตามคอยหมูนี้น้ำมันมาทำอะไรบ้าง เบียดเบียนอะไรบ้าง มูเซอก็พูดให้ฟังว่าเขาเอาใหญ่มาโตที่นี้มาเข้าสวนเรากินของตามไร่ตามสวนเรา ไม่ให้ก็ไม่ได้ใช้ปืนขูเรามากก็เช็ดไว้ มันก็กลับไปกลับมาได้ 10 กว่าวันมันก็โทรมาอีกให้ผมอยู่บ้านรอจะไปเที่ยวคอยอีก ไป 2 - 3 ทีผมก็เริ่มสงสัยว่าทำอะไรกันแน่ ผมก็เลยถามตรงๆ มันก็ออกคำสั่งของจอมพลประภาสเอามาให้ผมดูว่ามันมีหน้าที่รับผิดชอบตั้งแต่แม่สายไปถึงระนองตอนที่เครื่องบินที่ป่าใหญ่เรศวรที่เครื่องบินตกตอนนั้นผมอยู่กรุงเทพฯ นับว่าผมโชคดีไม่อย่างนั้นคงมาตายที่นั่นก็คือจะนั่งเครื่องบินไปกับเขา วันนั้นมันบอกว่าจะไม่ต้องไปนะพอดีเขาเอาเครื่องบินไป 2 ลำไปวิสังขะไปหาหมูน้อยแล้วพอดีหมูนายทหารที่เป็นเพื่อนไปด้วย แต่ขึ้นเครื่องอีกลำหนึ่ง เครื่องลำที่เพื่อนเขาขึ้นจริงๆ แต่ตัวมันไม่ไปมันเครื่องอีกลำหนึ่งคือไปทำงานมันตกเครื่อง บอนตายผมถามมันว่าจะให้ผมช่วยที่ไหนบ้านผมก็ไม่มี เดียวนี้เข้าบ้านเขาอยู่มันขอให้ช่วย 2 ปีไหนก็ได้ทำมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 - 2535 และมันก็รู้กับผมนี้แหละพอดีผมเคยทำกับหมูโตใหญ่ ที่นี้กลับมาอยู่บ้านฮื้อนี้มารวมกันมาโกหกรัฐบาลและทหารว่าอย่างนั้นอย่างนี้เอาคอมมิวนิสต์มาหลอกที่นี้หมูเพื่อนของผมที่เคยทำงานมาด้วยกันมาจากทางเหนือผมถามเขา เขาว่าไม่ใช่หรอกหมูนั่นเขาจะไม่โกหก ผมเพราะว่าทำงานด้วยกันตั้ง 4 - 5 ปีและอีกอย่างก็เป็นโตใหญ่เหมือนกัน ที่นี้ก็รู้แล้วว่าหมูฮื้อนี้ไม่ซื่อก็เลยให้ปลดอาวุธถ้าไม่ปลดอาวุธก็จะผลักดันแล้ว ถ้าปลดอาวุธก็จะให้สัญชาติไทยบ้าง แม่สลองนี่ปลดก่อน นายพลด่วน ที่นี้ปลดทีหลัง ตอนนั้นประสงค์ สุนศิริ เป็นเลขาธิการความมั่นคง แล้วนายพลด่วนมันทำบ้านพักรับรองให้เกรียงศักดิ์ คืออย่างนี้เรื่องเกรียงศักดิ์มันเป็นอย่างนี้ตอนนั้นฝั่งมันจะมาปราบยาเสพติด และเกรียงศักดิ์คล้ายๆว่าจะร่วมกับหมูฮื้อกินเงินฝรั่ง ก็เลยบอกให้ฝรั่งซื้ออะไหล่ของหมูฮื้อมันจะไม่ค้าขายยาฝิ่นแล้วที่นี้ตอนนั้นผมทำงานให้ทหารไทยแล้วพอลูกน้องผมไปอยู่ที่บ้านจายน้อยตอนนั้นทางรถไม่ถึง แล้วเป็นทางผ่านของหมูฮื้อ หมูฮื้อเขาจะออกทางสายน้ำค้าฝิ่นที่นี้เวลาเขาเข้ามาผมรู้ตอนที่เขาไปอยู่ในหน่วยภูชาติโตใหญ่นี้ มาที่ต่างมา มาตัวไหนที่ต่างยาฝิ่นก็รู้ มาไหนต่างหยกก็รู้ ถ้าเป็นหินหยกมันจะใส่กระสอบของหมูนี่มันหนัก ถ้าเป็นยาฝิ่นจะเป็นก๊วยที่นี้ผมก็เอาลูกน้องผมอยู่ที่นั่นลูกน้องผม 10 กว่าคน ผมก็สั่งลูกน้องของผมว่าถ้ามันเดินมา มาที่หนึ่งเป็นสองสามร้อยคน คนหนึ่งมีหน้าทีนับม้า ม้าที่มันต่างก๊วยมีกี่ตัว ม้าที่มันต่างหยกกี่ตัว มีอาวุธอะไรบ้างพอมันมา มันผ่านหน้าค่ายอย่างวันนี้ก็รายงานทางวิทยุ เอาเข้าๆ มันก็ไม่กล้าผ่านแล้วทางนี้มันเว้นบ้านมูเซอไกลมาก

ที่นี้หมูบ้านมูเซอที่นี้ก็จะเอาเปิดเอาไก่ไปขายให้มัน ไก่ก็ไก่ ไก่ก็ไก่ ก็เลยบอกว่าทำไมไม่ไปทางบ้านเรามันบอกว่าไม่ได้ทหารไทยอยู่ที่นั่น ทหารไทยมีประมาณ 11 - 12 คนทำไมกลัว กลัวมันทำไม กลัวเพราะว่าเขาไม่ทำเราแต่เขาค่าเราตอนที่เขาเข้ามาผมก็ลองนับยาฝิ่นดูว่าประมาณเท่าไร ที่ประมาณดูไม่เกิน 3,500 จ้อย ถ้าจะคิดเป็นตันประมาณซัก 4 ตัน ตอนนั้นมาขายที่หนองฮื้อฝรั่งซื้อเขา 12 ตัน แสดงว่ายาฝิ่นมันเอามาผสมแล้ว เงินส่วนนั้นหมูฮื้อก็ได้เกรียงศักดิ์ก็ได้ฮื้อก็เลยยกย่องเกรียงศักดิ์เหมือนกับพระเจ้าเฉพาะที่ทัพ 3 นี้ 12 ตัน และที่โน้นดูเหมือน 5 ตัน ทางแม่สลองและที่หัวหน้าผมยังว่า ยาฝิ่นมันเข้ามาขนาดนี้ได้อย่างไร ตั้ง 11, 12 ตัน ก็ฝรั่งมันโกงเขาเอายาฝิ่นผสมให้มัน คือเอา มันอลูดมแล้วลุดกับฝิ่น ผมยังว่านายพลลีนี้อยู่ที่ผาหม่นผาจิ ตอนนั้นผมยังอยู่ที่เจ้าน้อยอยู่ ทหารไทยนี้ขอให้ฮื้อไปช่วยปราบมันไปปราบ 2 ครั้งคนมันตาย 500 - 600 คนมัน

กลับมาไม่เอาแล้วที่นั่นมันโกหก ว่าอย่างไร บอกหัวหน้ากลุ่มไทใหญ่ก็ไปเกณฑ์เอาหมู่ไทใหญ่มา มาฝึกที่เขาพะงอบ พอฝึกเสร็จแล้วก็ส่งไปรบหมู่ไทใหญ่ก็ไปตายอีกตอนนั้นก็สมัยเกรียงศักดิ์เหมือนกัน

รัฐไทใหญ่มีการรบกันมีการแย่งแย่งอำนาจกันที่นี่เมื่อก่อนไทใหญ่นี้วัฒนธรรมของไทใหญ่จะเอาจากเชียงใหม่ไปที่เจ้าฟ้าที่เมืองนายนเป็นสายของเชียงใหม่วัฒนธรรมต่างๆ ก็เอาจากเชียงใหม่ไปคงเป็นสมัยที่เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2020 ตอนที่สังขยานาที่เชียงใหม่ สมัยพระเจ้าตรีโลกราชเพราะว่าถ้าเขาไปแล้วศาสนาจะเผยแพร่เข้าไปในรัฐไทใหญ่ตอนนั้นในรัฐไทใหญ่ก็จะมีวัดมีประเพณีเหมือนคนเมืองหมด แต่ปัจจุบันเป็นศิลปะทางพม่า ของไทใหญ่ก็จะเหมือนกับคนเมืองจะมีวิหารพม่ามาแล้วเห็นตามสองฝั่งแม่น้ำสาละวินที่นี่ หลังจากนั้นอิทธิพลของพม่าพวกไทใหญ่เคยชนะพม่าสมัยเมืองมาหลวง สมัยเสียข่านฟ้า ตอนนั้นหมู่ไทใหญ่ปกครองต่อมาที่มีการรบพุ่งกัน หมู่พม่าก็มีขึ้นมา พอมาที่หลังหมู่พม่าสมัยบุเรงนองมาตีทางนี้ที่นี้ก็ตีไทใหญ่ได้แล้วพม่ามีอำนาจแล้วเอาหมู่ทหารไทใหญ่นี้มารบกับคนเมืองที่เป็นคนไทยนี่แหละหลังจากนั้นอิทธิพลพม่ายกเข้ามาจะเข้ามาใกล้วัฒนธรรมทุกอย่างเข้ามาในกลุ่มไทใหญ่นี้และมันมีอยู่คนหนึ่งชื่อเจ้ากางเสือ เจ้ากางเสือเป็นคนี่แต่งหนังสือ คือเป็นครูหมอ ครูหมอมี่ 6 คน คนที่ 1 เจ้าธรรมะดินะอยู่ที่ไหนบางคนตอบไม่ได้แต่ผมสันนิษฐานว่าจะต้องเป็นคนเมืองแน่นอนเพราะว่าลักษณะภาษาไทใหญ่เวลาว่าธรรมะดินะมันจะตรงกับคำว่าธรรมะดินะ ธรรมดิน ตอนนี่เจ้าตรีโลกราชสังขยานาที่เป็นประธานฝ่ายสงฆ์เป็นพระครูบวรธรรมดิน ศาสนารับเอาจากทางนี้ หมู่ไทใหญ่ก็เลยว่า ธรรมดินเป็นหมอครูคนที่ 1 เพราะว่าตามที่ผมเห็นในรัฐไทใหญ่มาแต่ก่อนเขาจะเรียกว่า “ เกิงม่านเกิงโยน ” หมายความว่า นิคายม่าน นิคายโยน คือเอาฮิดคนเมือง ฮิดคนม่านมาใช้และหมู่ที่เก่าๆ นี่เจ้ากางเสือเล่าว่าเขาจะขึ้น นะโมทั้งนั้น แต่การนับปีนับเดือนเป็นแบบคนเมืองแล้วที่นี้อิทธิพลของพม่านี่เข้ามาถึงแล้วหมู่เจ้ากางเสือนี่ต่อต้านที่นี้พม่าจับก็เลยกลัว ที่อยู่จริงที่เจ้ากางเสือที่บ้านเกิดคือบ้านเลาอยู่เหนือเชียงตุงขึ้นไปหน่อย แต่ชื่อจริงๆ ไม่มีใครรู้เพราะมันหนีพม่า พม่าจะจับมัน มันก็เลยหนีไปอยู่ในเขตว่าที่เมืองกางเสือ เมืองกางเสือจะอยู่ได้ก็ก้ำกึ่งนิดหน่อย มันมีเส้นทางสาระวินแล้วมามีสะพานข้ามไปที่ประเทศจีนเขาเรียก กุหลองสาระวินกับแม่น้ำคงอันเดียวกัน ออกคงก็คือทางนี้ (ทางเขตชายแดนไทย) ออกตกก็คือทางโน้น ทางออกคงเมื่อก่อนต้องเป็นของไทยหมดเพราะสันนิษฐานว่าที่ผมไปมานี้พระพุทธรูปนี้จะเป็นพระแบบเชียงแสนทั้งนั้นวัดก็จะมีวิหารแม้แต่เจดีย์ที่สร้างมาทรงไม้ไผ่พม่าทรงคนเมืองคนไทยทั้งนั้นและต่อมาผมว่าวัฒนธรรมของพม่าเข้ามาใกล้หมดเป็นวัดก็เริ่มเลียนแบบพม่า ฝ่ายใดก็เลยไปเรียนจากพม่าเวลามาเขียนหนังสือตัวธรรมที่เขาเขียนถ้าเป็นของเจ้ากางเสือจะไม่มีภาษาพม่าปนเป็นตัวหนังสือใดหมด แต่ก็เห็นคนใดใช้ภาษาเมืองด้วย ถ้าคนใดทางเชียงตุงจะใช้ตัวเมืองพวกใดเงินแล้วมันมีอยู่ที่หมอกใหม่ในเขตของเจ้าฟ้าเมืองนายนเจ้าฟ้าหมอกใหม่นี้ทำโบราณมันจะมีไว้เก่าๆ เดิมๆ มาก วันนั้นผมก็เคยพูดให้มหาบุญเลิศฟัง มหาบุญเลิศก็บอกว่าทางโน้นมันมีอยู่ แล้วมีอีกคนแก่เสียไปแล้วชื่อลุงอ้าย ตอนนั้นแก่เอาคนตรีพื้นเมืองของเราเข้าไปทางโน้นไปเล่นทางโน้นในเขตหมอกใหม่เมืองนายน ตอนเจ้าฟ้าเมืองนายนจะขึ้นหोजจะเอาสะล้อ ซอ ซึง แห่ขึ้นแล้วแก่ไปนอนตามวัด 3 วัดจะมีตัวคำเมืองทั้งนั้นที่ทำโบราณนี้แล้วผมเคยเล่าให้มหาบุญเลิศฟังแกบอกเสียตายมันจะต้องมีดารา ยา วิชาโหราศาสตร์ต่างๆ ไม่ใช่มีแค่ธรรมอย่างเดียวให้ผมติดต่อกันไปว่าให้เก็บสะสมไว้อีกหน่อยมันจะหายไป

พมามันจะทำลายที่นี้เขาก็เก็บสะสมไว้ได้ประมาณ 5 กระสอบป่านของเงิน 20,000 บาท จะเอามาส่งแต่เขาจะเอามาทางลัดมาทางรอดไม่ได้พมามันจะยึดผมพูดให้ฟังมหาบุญเลิศก็เงียบไปเสียแต่ธรรมโบราณนี้ยังมี

อยู่ถ้าเอามาพ้ออ่องจะเอาไว้ไหน ที่แรกมหาบุญเลิศว่าถ้าเอามาแล้วจะเอาไว้ที่นี้แกมีโครงการที่จะเอาไว้ที่วัด พระธาตุเฉลิมพระเกียรติจะตั้งพิพิธพันธ์ที่นั่นมหาบุญเลิศมาอยู่ที่นี้แล้วขึ้นไปทางเชียงตุงก่อน และก็ไปช่วย บารุณเจดีย์พระธาตุ วัดวาอาราม อยู่ที่โน้นจนทางเชียงตุงก็ยกย่องและตั้งเป็นครุบาร์การตั้งเป็นครุบาร์ทาง โนนก็ตามประเพณีของเชียงตุงก็มีการทพหรืออาบน้ำพระพุทธรมนต์ใส่เคร่หามแล้วพ้อแก่ขึ้นมาอยู่ที่นี้

เมื่อปี พ.ศ. 2537 ตอนนั้นคุณสุพัฒน์เป็นป่าไม้อำเภออยู่ที่นี้ก็เข้าไปดูที่บนคอยแล้วรู้ว่าเป็นเขตป่าไม้ แล้ว เห็นพระธาตุอันแกมีที่นั่นก็เลยพูดบอกให้มหาบุญเลิศไปดูก็เลยชวนพวกชาวบ้านเวียงหาวไปทำความสะอาด ขอรถทางบ่อน้ำมันบ้าง และรถทาง ร.พ.ช บ้างไปช่วยเกร็ดดินให้ มหาบุญเลิศก็คิดว่าจะก่อพระธาตุขึ้นควบพระ ธาตุอันเก่าพอดีก็หาเจ้าศรัทธาอยู่ เจ้าศรัทธาก็มีแล้วแต่ทำไม่ได้แกก็ว่ามันเป็นอย่างไรพ้อเมื่อปี พ.ศ. 2543 มีไทใหญ่คนหนึ่งก็มาเล่าให้ผมฟังผมก็บอกเขาว่าถ้าอย่างนั้นผมจะเป็นเจ้าศรัทธาตอนนั้นผมอยู่ที่นี้แต่ผมขึ้นไป ถึงอุโบสถที่อยู่บนโน้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 มาแล้วพ้อดิมหาบุญเลิศก็บอกว่าตอนนี้มีเจ้าศรัทธาแกมันเป็น ไทใหญ่ได้บริจาคเงินมาแล้วเราก็คือเป็นไทใหญ่เหมือนกันเราก็ช่วยกันซิ ผมก็ว่าจะช่วย มหาบุญเลิศคิดอย่างไรไม่ รู้ก็ขึ้นไปเชียงตุงไปเห็นที่วัดมูลวงศ์มันเป็นเจดีย์เก่าแล้วเขาเกร็ดทิ้งแล้ว เขาสร้างอุโบสถใหม่แก่กลับมาแล้วมี ความคิดก็เลยมาปรึกษาผมว่าการที่เราสร้างพระธาตุไม่สำเร็จนี้เราไม่สร้างแล้วจะคิดว่า อันเก่าเราเกร็ดทิ้งใหม่ ที่นี้ผมก็ว่าเราไปสืบประวัติก่อนว่ามันมีมานานเท่าไรพ้อมาสืบพระธาตุนี้สร้างได้ยังไม่นานแต่ก่อนที่เวียงหาว นี้มีอยู่สมัยที่ประเทศอังกฤษปกครองพม่าอยู่ที่เขาจะมีหัวหน้าไทใหญ่ที่อยู่ในฝ่านี้อยู่ที่บ้านเวียงหาวเขาเรียก ว่าป้อล้าม (พ้อล้าม) ป้อล้ามเป็นผู้ปกครองอยู่ที่บ้านเวียงหาว และปกครองชาวไทใหญ่ทั้งหมด ตั้งแต่ อ. เชียงดาว อ. ไชยปราการ อ. ฝาง อ. แม่อาฮ ทุกเรื่องป้อล้ามเป็นผู้ตัดสินใจคิดความทั้งหมดในกลุ่มไทใหญ่ ป้อล้ามมีลูกชาย 2 คน ลูกชายของป้อล้ามนี้เลี้ยงลูกน้องไม่ดีไว้ไปปล้นคนอื่นมาแล้วมาสร้างพระธาตุที่ตลาด เวียงหาวเดี๋ยวนี้ พ้อยกยอดพระธาตุฟ้าก็ผ่า พ้อฟ้าผ่าตัวพระธาตุก็เสียหาย ชาวบ้านก็คิดไปคิดมา มีพระคน เมืองเป็นพระที่บ้านเรานี้มาเดินดูคงมาอยู่ข้างบนนี้ชาวบ้านก็เลยไปปรึกษาพระก็เลย เตะเอาดินก็ (แกะเอาอิฐ) ที่พระธาตุเก่าไปตั้งข้างบนโน้นค้นหาหลักฐานต่างๆ สันนิฐานว่าไม่เกิน 50 ปี แต่ของที่บรรจุอยู่ในเจดีย์มีคน ขโมยขุดไปหมดแล้วก็เลยตกลงกันว่าจะรื้อมันก็เป็นบุญของอำเภอฝางนี้ถ้าไม่รื้อความเจริญที่เมืองฝางก็ยังไม่ เข้ามาถึงเพราะเห็นว่ามีเจตนาจริงๆ แล้วจะเป็นใครไม่รู้ ตอนวันที่ทำพิธีเชิญพระที่เชียงตุงมาทำพิธีตอนเวลา ประมาณหกโมงเย็นพ้อตอนเสร็จก็เกิดฝนตกมากทั้งฝนทั้งพายุแล้วเขาก็ลงมา

วันพรุ่งนี้จะรื้อมหาบุญเลิศบอกว่าจะเอาธรมแมใครไปเกร็ดพ้อดิมันคิดต่อไม่ได้ ผมก็บอกว่าเอาคน บ้านคิดว่าก็เลยเอาคนบ้านไปขุดคนประมาณ 50 – 60 คน พ้อตอนเย็นซักสี่โมงเย็น อีกเดี๋ยวเดียวเขาก็โทรมา บอกว่าให้ขึ้นไปข้างบนผมก็ขึ้นไปพ้อไปถึงเขาก็เอาออกมาเป็นว่ามีคนเขาเอาผ้าถุงกางเกงในผู้หญิงมี 11 ชิ้น เอา มาใส่ไว้ในนั้นฝังอยู่ลึกมากในเจดีย์เท่านั้นแหละตอนนั้นผมก็เก็บไว้เพื่อเป็นหลักฐานว่าที่จริงมันเป็นอย่างไรตอน นี้ผมมีเพื่อนที่มันอยู่ทางเมืองหางก็พามันมาดูเอาผ้าแต่ละชิ้นมาดูมันบอกว่าผ้าอย่างนี้ชาวบ้านเราไม่มีมันเป็น ผ้าถุงทางพม่าทั้งนั้น ไม่ใช่ของใคร คือพม่าคงจะแอบเอามาใส่ไว้เพื่อข่มอะไรอย่างหนึ่งไว้

มหาบุญเลิศก็ว่าตอนที่ไปเชียงตุงที่เมืองเลนนี้มีคนพูดให้ฟังแล้วไม่เชื่อ บ้านเมืองเลนอยู่เหนือท่าลี่เล็ก ขึ้นไปพม่าเอาพระพุทธรูปมาให้มาอยู่ได้ไม่นาน คนและสัตว์ในหมู่บ้านพากันตาย เขาสงสัยว่าทำไมตั้งแต่เอา

พระพุทธรูปมาถึงได้เป็นอย่างดี เขาก็เลยดูที่ฐานของพระพุทธรูปเห็นปูนปลาสเตอร์ห่อทับไว้เขาเจาะออกมาในพระพุทธรูปเป็นผ้าถุงทั้งนั้น มหาบุญเลิศก็บอกว่ามันมีความจริงก็เลยให้เกร็ดออกให้หมดแล้วก็สร้างขึ้นใหม่ตอนที่ชุดพระธาตุพบผ้าถุงนั้นประมาณปี พ.ศ. 2538 ที่มาเป็นอย่างนี้ก็คือเขาจะมาข่มไต มันคงจะมีคนรู้ว่าเจดีย์ที่สร้างนี้มีอิฐของพระนเรศวรอยู่ก็เลยมาวางแผนข่มไว้

เพราะอย่างนี้ตอนที่มหาบุญเลิศจะสร้างก็ให้ชาวบ้านไปเอาอิฐรูปของพระนเรศวรที่เมืองหางมาไว้เพื่อจะเอามาบรรจุในพระธาตุนี้แล้วก็เริ่มสร้างเจดีย์ขึ้นมาใหม่เมื่อ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2543 ถ้าเข้าไปก็จะเห็นพระพุทธรูปเป็นพระอยู่แถบตะวันออก ทางดกคงพระตามวัดใหญ่ ๆ จะเป็นแบบเชียงแสนทั้งนั้น ลุงอ่องเกิดที่นี่แต่อยู่ของลุงอ่องมาจากเมืองเก็งตอง พ่อเป็นคนเกิดที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แม่เป็นคนเกิดที่อำเภอสันป่าตอง แม่จะเป็นไต แต่แม่เป็นสายทางหมอกใหม่เข้ามาทางด้านแม่ฮ่องสอนแล้วมาอยู่ทางแม่วาง อำเภอสันป่าตอง แต่พ่อเป็นสายทางเก็งตองเข้ามาอยู่ที่อำเภอปาย รุ่นพ่อมาแล้วที่มาที่นี่ เมืองฝางเท่าที่ผมรู้ว่าหมูไทใหญ่ที่มาอยู่เมืองฝางจะมาอยู่ที่โป่งน้ำร้อนเก็งกอกแล้วที่ในเมืองเดี๋ยวนี้เป็นป่าร้างแล้วบ้านคนเมืองจะมีที่บ้านหนองสลิ้นแล้วน้ำบ่อที่นั่นเวลาหมูคนเมืองที่เขาเอาวัวเอาควายมาปล่อยที่นั่นมันจะมีน้ำบ่อแก่นเดียวที่เขาไม่ได้กินหลังบ้านอาจุเดี๋ยวนี้ยังมีอยู่ที่นั่นจะเป็นป่าไม้ขึ้นทั้งนั้น ตอนนั้นหมูไทใหญ่ก็มาอยู่ที่เก็งกอก ย้ายมาจากเมืองนอก สาเหตุที่ย้ายมาเพราะว่าตอนนั้นเจ้าฟ้าเมืองนายนันให้น้องชายไปปกครองที่เก็งตอง น้องชายมันมีเมียแล้วมีลูกคนหนึ่ง ต่อมาน้องชายมันตาย พอตายแล้วน้องสะใภ้มันต้องการที่จะไปไหว้พระที่มณฑลพระเจ้าละแ่งแล้วไปคืนเคยกับพระเจ้าตนหนึ่ง (ตูเจ้า หรือ พระสงฆ์รูปหนึ่ง) ตูเจ้านั้นเป็นปะโอเป็นต้องสู้ พอคืนเคยกันก็มีความสัมพันธ์กันก็เลยสึก สึกแล้วก็แต่งงานกันพอแต่งงานกันแล้วก็มาอยู่ที่เมืองเก็งตองมาช่วยปกครองเมือง เขาเรียกเจ้าฟ้าทาก คำว่าทาก หมายความว่า เป็นหนาน คือสึกออกมา อย่างคนไทใหญ่ที่เป็นน้อยเป็นหนานจะเรียกว่าหนานทาก ความจริงตูเจ้าคนนี้เป็นลูกบวชของพระเจ้าตะเลงม่าน พระเจ้าบินดงที่มณฑลละแ่ง มันก็ยุคสมัยที่สร้างเสริมกำลังขึ้นมาแล้วตีเจ้าฟ้าเอากำลังไปรบไปยังเมืองป๋น เมืองนายน ที่นั่นพอเห็นเด็กคนไฉนก็ฆ่าคนที่อยู่ไม่ได้ก็เลยพากันหนีมาเมืองฝาง นี่แหละตอนเข้ามาที่มาอยู่ที่เก็งกอกทางหัวฝายเวียงหาว

ตอนนั้นหนีเพราะว่าเจ้าฟ้าทากนี้ไปตีเมืองต่างๆ คือตีไทใหญ่เหมือนกันเช่น ตีเมืองป๋น ตีเมืองนายน ไทใหญ่เหมือนกันตีกัน เพราะเจ้าฟ้าทากนี้เป็นลูกบวชของพม่า คล้ายๆ ว่าไม่ให้ไทใหญ่รวมตัวกัน คือพมามายุแหย่ให้ไทใหญ่แตกแยกกัน จนมันมีคำไทใหญ่ว่า เจ้าฟ้าทากหล่าเวียง หม้อพักตั้งเหนือแก่งปอดันโป่ง หมายความว่าเจ้าฟ้าทากเวลาเข้าในเมืองมาแล้วแม้แต่หม้อแก่งที่ตั้งยังไม่ทันเอาลง ก็ต้องหนีละถ้าไม่หนีก็จะตาย แปลว่าเจ้าฟ้าทากเป็นฝ่ายพม่า ถ้าอ่านหนังสือที่ผ่านมามันจะบอกว่าพม่าปกครองเจ้าฟ้าไทยแล้วจนกระทั่งมีลูกจะยกใครเป็นเจ้าฟ้าอยู่ที่พมามันจะปกครองได้ไหม อันนี้แน่ อย่างปัจจุบันสายเมืองนายนเป็นสายไตใหญ่ทางนี้ มันไม่ต้องการให้รวมกันคือแตกแยกแล้วครองเพราะว่ามันรวมกันแล้วมันจะแข็งอย่างที่พระนเรศวรที่ไปสวรรคตที่เมืองหางเพราะว่าต้องช่วยเจ้าคังไข่น้อย เจ้าคังไข่น้อยเป็นลูกเจ้าฟ้าแสนหวี พระนเรศวรเคยไปตีเมืองแล้วมอบให้เจ้าคังไข่น้อย พอพระนเรศวรกลับมาพม่าก็มาตีเมืองกลับคืน พอพม่ามาตีเจ้าคังไข่น้อยก็ขอให้พระนเรศวรขึ้นไปช่วยก็เลยไปสวรรคตที่เมืองหาง หมูไทใหญ่เดี๋ยวนี้เขาจะพยายามเก็บประวัติศาสตร์คือเขียนขึ้นมาตั้งแต่เสื้อข่านฟ้าถ้าอยากได้ข้อมูลลุงอ่องจะติดต่อให้

บทสัมภาษณ์พ่อเฒ่าหลี แดงก้อน
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 15 เดือน มกราคม พ.ศ. 2545

พ่อเฒ่าหลี แดงก้อน อยู่บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ผาง จ. เชียงใหม่ ปัจจุบันอายุ 83 ปี พ่อเฒ่าหลีเป็นผู้เฒ่าที่เติบโตมาพร้อมๆ กับการก่อตั้งหมู่บ้านเวียงหาวย พ่อแม่ของพ่อเฒ่าเป็นคนเมืองนอก (คนไทใหญ่) ที่มีภูมิลำเนาอยู่แถบชายแดนพม่า อพยพมาหาที่ทำกินในเขตไทยตั้งแต่พ่อเฒ่ายังไม่เกิด พ่อเฒ่าบอกว่าตนเกิดที่บ้านเด่น ซึ่งปัจจุบันคือบ้านที่อยู่ในเขตหมู่ 3 ตำบลม่อนปิ่น ค่อมามีน้ำท่วม หนทางก็ติดหล่ม พ่อเฒ่าซึ่งเป็นผู้นำของชาวไทใหญ่ในขณะนั้นจึงชักชวนคนไทใหญ่นายมาตั้งหมู่บ้านใหม่ที่บ้านเวียงหาวยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่สูงกว่าบ้านเด่น ตอน นั้นบริเวณที่จะสร้างหมู่บ้านยังเป็นป่ารก ส่วนใหญ่เป็นป่าห้วย คนจึงเรียกหมู่บ้านใหม่นี้ว่า เวียงหาวย คำว่า “ เวียง ” มาจากผู้นำของหมู่บ้านคือพ่อเฒ่า เป็นผู้ที่มีเชื้อสายเจ้านายของไทใหญ่ ดังนั้นที่อยู่ของเจ้า จึงเรียกว่า เวียง อีกทั้งจากการอ่านหนังสือประวัติอำเภอผางของ อินสวร เข้มแสง ก็ได้ให้ข้อมูลไว้ว่าเดิมบริเวณหมู่บ้านเวียงหาวยเคยเป็นเวียงของลูกสาวของเจ้าครองเมืองผาง คือเจ้านางคำเอ๋ย แต่ตอนหลังร้างไป กลายเป็นป่า

พ่อเฒ่า เล่าว่า ตอนนั้น พ่อเฒ่าอายุได้ ประมาณ 5 ปี (ปีพ.ศ.2468) จำได้ว่าเคยได้ขี่พ่อแม่หิ้วห่อผ้าห่มน้อยช่วยพ่อแม่ย้ายบ้านมาอยู่บ้านเวียงหาวย (เดินทางพ่อแม่ ถือห่อผ้าช่วยพ่อแม่ย้ายบ้าน) ตอนนั้นมีประมาณ 30 กว่า หลังคา ตอนหลังมีคนมาอยู่เพิ่มเติมอีกส่วนมากก็เป็นคนไทใหญ่ทั้งนั้น คนเมืองบ่มี พ่อเฒ่าเป็นเป็นเจ้าของคนใด ตั้งคนใดได้หมด คนใดแม่อา (อ. แม่อา) เมืองผาง (อ. ผาง) เชียงดาว (อ. เชียงดาว) เมืองแหง (อ. เวียงแหง) เมืองคอง (อ. เชียงดาว) ติ๋ไหนๆ ก็เจอพ่อเฒ่าหมด เป็นมีกานมีงานอะหยั่งส่งคนใดมาทำฮั้นได้หมด ลูกเป็นก็เป็นเจ้า มีอยู่ 2 คน คือ เจ้าขุนอ่อน กับเจ้าขุนหลวง

กานทำมาหากินตอนที่มาอยู่เวียงหาวยใหม่ ๆ ก็ทำนา ทำไร่ ปลูกข้าว ถั่ว งา ปลูกผัก ปลูกไม้ แค่ออกันภายในครอบครัว ป่าได้ซื้อขายกัน คนเมื่อก่อนเป็นขอกันกัน ที่นาที่สวนก็ไปบุกเบิกถากถางเอาคนเดียว ไม่มีราคาสินอะหยั่ง พ่อเฒ่าตั้งหมู่บ้านพ่อเฒ่าก็ตั้งบ่อนเล่นไฟ คนมาเล่นก็มีทั้งคนเมืองนอก (พม่า) คนไทย คนใด เจ้านายที่ของผางไม่เข้ามายุ่งเกี่ยว หากจะมามีของอนุญาต พ่อเฒ่าก่อน มีหนังสือแจ้งมาก่อน ถึงจะมาได้ พ่อเฒ่าเป็นเป็นใหญ่ ขึ้นกับกงสุลอังกฤษ

ประมาณปีพ.ศ. 2495 พ่อเฒ่าก็พาครอบครัวอพยพไปอยู่เมืองนอก (เมืองชายแดนพม่า) ถนนหนทางตอนที่ก่อตั้งหมู่บ้านใหม่เป็นทางจั่วล้อ (ทางเกวียน) เดียวลัดปากันไปบ่มีถนน ประมาณปีพ.ศ. 2486 ก็เป็นถนนดินแดง ดีขึ้นมาหน่อยหนึ่ง แต่ก็ยังเป็นถนนแคบ ๆ พอประมาณปีพ.ศ. 2506 ก็มีถนนลาดยาง ถนนสายผาง – บ้านลาน เป็นถนนตัดใหม่ เดิมไม่มี พอประมาณปีพ.ศ. 2520 ก็มีไฟฟ้าเข้ามา โรงเรียนบ้านเวียงหาวยตั้ง ปีพ.ศ. 2498 เมื่อก่อนต้องไปเรียนที่ม่อนปิ่น ส่วนวัดเวียงหาวยมีก่อนที่จะขึ้นมาตั้งหมู่บ้าน ประมาณร้อยกว่าปี ตอนอยู่ที่บ้านเด่น คนไทใหญ่ก็เดินขึ้นมาทำบุญที่วัดเวียงหาวย และมีวัดหัวฝายซึ่งเป็นวัดของคนไทใหญ่อีกวัดหนึ่ง อยู่ไม่ไกลกันเท่าไร คนไทใหญ่ชอบสร้างวัด ชอบทำบุญ (วัดหัวฝาย ปัจจุบันอยู่ในเขตการปกครองของตำบลโป่งน้ำร้อน แต่ตั้งอยู่ห่างจากวัดเวียงหาวยไม่ถึง 1 กม.)

การทำมาหากินก็มีอาชีพหลักคือการเกษตร รองมาก็คือการค้าขาย สมัยพ่อล่ำมอยู่ก็มีการค้าขายติดต่อกันกับทางเมืองนอก คนไต่ทางฝั่งพม่าก็เดินทางไป งามาๆ คนไต่เวียงก็เดินทางเข้าออกเป็นเรื่องธรรมดา เขาไม่มีด่าน ไม่มีการห้ามกันเหมือนสมัยนี้ เดิมนั้นการทำเกษตรเปลี่ยนไปจากพ่อหลีสมัยหนุ่ม ๆ คนเดิวนั้นนิยมปลูกส้ม ปลูกลิ้นจี่ การปลูกหอมแดง หอมหัวใหญ่ และกระเทียมก็มีอยู่ แต่การปลูกข้าวลดลงทำกันไม่กี่ยี่สิบปี เพราะน้ำท่วมไม่ค่อยดี ถั่ว งาเลิกปลูกกันไปเลยเพราะดินของที่นี่ไม่เหมือนดินทางเมืองนอก ปลูกแล้วก็ตาย ไม่ได้ผล สมัยก่อนที่การเลี้ยงวัวควายกันเยอะ เลี้ยงไว้ขายให้เขาซื้อไปไถนา คนเมืองมาซื้อ บางทีก็ซื้อไปฆ่ากินกันแต่คนไทใหญ่ไม่กินเนื้อสัตว์ ในสมัยก่อนนะ แต่สมัยนี้กินหมดไม่ว่าเนื้อ ที่ต้องเลิกเลี้ยงเพราะเขาใช้รถไถนาแทนควาย โรคหาก็มีควายตายเยอะ คนเมืองก็มาขโมยควายวัวของคนไต่อีก แต่สมัยก่อนเขาไม่แจ้งตำรวจ หากวัวควายหายก็ออกตามหา หากเจอตัวคนร้ายก็ยิงทิ้งเลย คนไม่ดี แต่ส่วนใหญ่ไม่เจอ หายแล้วก็หายไป

พ่อหลีบอกว่าสมัยนี้บ้านเมืองเจริญมันก็ดี แต่มันเหงา ลูกหลานเขาไปทำงานที่อื่นกันหมด ต้องอยู่กันลำพังคนเฒ่าคนแก่ สภาพความเป็นอยู่ก็ดีกว่าเก่า แต่เดิวนั้นสารพิษจากการปลูกส้ม ปลูกลิ้นจี่ก็มีมากขึ้น ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร อะไร งามันก็เปลี่ยนแปลงไปตามสมัย คนเดิวนั้นก็ต้องระวังตัวใครตัวมันรักษากันเอาเอง พ่อหลีบอกว่าอยากกลับไปมีสภาพสังคมเหมือนเมื่อก่อนเหมือนกันเพราะมีความสุขดี แม้มันไม่เจริญแต่คนดีมีมากกว่าสมัยนี้

บทสัมภาษณ์ แม่เฒ่าเฮือน จิ้งยี่

อายุ 84 ปี บ้านเลขที่ 4 หมู่ที่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่

สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 23 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2545 เวลา 16.30 น.

แม่เฒ่าอาศัยอยู่กระท่อมหลังเล็ก ๆ คนเดียว กระท่อมของแม่เฒ่าสร้างแบบบ้านของคนไทใหญ่ ในสมัยเก่าแม่เฒ่าเกิดที่เวียงหาวย จึงได้อยู่ร่วมยุคสมัยของพ่อล่าม

ครู แม่เฒ่าจำได้ไหมว่าพ่อล่ามย้ายออกจากหมู่บ้านเวียงหาวยกลับไปอยู่ที่เมืองนอก (รัฐฉาน) เมื่อไร

แม่เฒ่า ย้ายไปสักประมาณ 59 ปีแล้ว ประมาณปี พ.ศ. 2486 ตอนที่พ่อล่ามไป พ่อล่ามอายุได้ 75 ปี

ครู ครอบครัวของพ่อล่ามไปพร้อมพ่อล่ามหมดเลยใช่ไหม

แม่เฒ่า ไปหมดเลย ที่เหลือก็เป็นลูกข่าม (ลูกบวช) คือ สามเณรของแม่เฒ่า เขาก็อยู่ในบ้านเก่าของพ่อล่ามนั่นแหละชาวบ้านที่อยู่ใกล้ ๆ บ้านแม่เฒ่าก็อยู่ในที่ของพ่อล่ามหมดเลย

ครู เขาซื้อที่ดินต่อจากพ่อล่ามใช่ไหม

แม่เฒ่า ไม่ซื้อ พ่อพ่อล่ามออกไป ชาวบ้านก็แบ่งกันอยู่ที่ดินเมื่อก่อนเขาไม่ขายกัน ยกให้กันฟรี ๆ ของแม่เฒ่า เมื่อก่อนก็อยู่ใกล้ ๆ บ้านพ่อล่าม พ่อย้ายมาอยู่กับพี่ชายที่นอกคือ หรือนอกเวียง ที่เก่าก็ยกให้คนอื่นเขาอยู่กันไป เราก็มาบุกเบิกใหม่

ครู แม่เฒ่าทำมาหากินอะไรในสมัยที่พ่อล่ามอยู่

แม่เฒ่า เติ็ดสวนเงาะ สวนถั่ว เติ็ดนา (ปลูกถั่ว ปลูกงา และทำนา)

ครู ปลูกแล้วแม่เฒ่าเอาไปขายที่ไหน

แม่เฒ่า ขายที่บ้านเดียวกันนี้แหละ บางทีเขาก็เอาของมาแลก บางทีก็เป็นเงิน แล้งเขาก็เอาไปขายต่ออีกที่เขาก็ได้กำไร (ลักษณะพ่อค้าคนกลาง)

ครู แม่เฒ่าเคยไปช่วยงานของพ่อล่ามไหม

แม่เฒ่า ไปเป็นประจำ คนใดเขาก็เข้ามาช่วยกันเยอะ เป็น 80-90 คน มาจากแม่เฒ่า เชียงดาวก็มี พ่อล่าม เขาทำนา ทำหลายที่ ทำเยอะ

ครู แล้วที่นาของพ่อล่ามมีไหนด

แม่เฒ่า เขาก็ขายบ้าง ยกให้คนที่รักกันบ้าง ก่อนที่พ่อล่ามจะออกไป

ครู ตอนที่พ่อล่ามอยู่กับเดี๋ยวนีไม่มีพ่อล่ามอยู่แม่เฒ่าชอบแบบไหน

แม่เฒ่า ชอบเมื่อตอนพ่อล่ามอยู่ดีกว่ามันสงบไม่มีข้าศึกขี้โมย ใครทำไม่ดี พ่อล่ามก็เอาไปตีไปตีแสบหมด (ประหารชีวิต) คนไม่กล้าทำผิด

ครู สมัยก่อนมันดีที่ว่ามันประหยัด นั้นประหยัดอย่างไร

แม่เฒ่า ถั่วห่อ ถั่วตาน มันบดต้องซื้อเอาของใส่ทองห่อไปวัด ของตานก็มีหมากมู หมากป้าว ถั่วสูก ข่าสูก ลิเลียด ปูน ใบพลู เท่านั้น ธรรมดาต้องใส่ พระก็ไม่เอาเงิน คนไปนอนวัด ก็มีมากมีถึงคนหนุ่มคนแก่แม่เฒ่า

ครู ข้าวบุญ (ขนมน) ที่เขาเอาไปถวายมีอะไรบ้าง

แม่เต่า มีขนมเตียน (ขนมจันหามา) ข้าวยาญ ขนมจ็อก ข้าวต้ม ขนมซ้อเหมือนเตียนนี้ไม่มี

ครู เมื่อมีการอีคางใหม่

แม่เต่า ตามบ้านบ่มี แต่พ่อล่ำเขามีที่อีคางใช้แสงน้ำ พ่อล่ำเขามีคนทำหื้อทั้งอีคาง คำข้าว ทำนา พ่อ
ล่ำไม่ได้ทำคนชาวบ้านก็เต็มใจไปช่วยทำ เงินค่าแรงไม่ได้แต่ชาวบ้านก็ไม่มีใครขัดขืน พ่อล่ำเขา
เลี้ยงช้างเลี้ยงม้าแก่นั่น

ครู แล้วประเพณีการกินการทานสมัยก่อนต่างจากสมัยปัจจุบันนี้อย่างไร

แม่เต่า การทานประเพณีก็เหมือนกัน แต่ว่าบางอย่างหายไปอย่างปอยคองแล้วจะหายไป เพราะสมัยนี้มีไฟ
ปอยเตียนมีบ่อนเล่นการพนันม่วนจันกันเป็นเดือน กี่เดือน สมัยนี้มีปอยเตียนวันเดียว เมื่อก่อนงาน
ปอยเตียนมีบ่อนเล่นการพนันม่วนจันกันดี พอเล่นที่ปอยเตียนเมื่อวัน (กลางวัน) เมื่อคืนก็มาเล่นที่
ป้างลอง (บ่อนการพนัน) ที่บ้านพ่อล่ำต่อจนดึกบางคนเล่นตลอดแจ้ง ในบ่อนมีคนไปขายของกิน
ขายจิ้นไก่ ป็อค (ไก่สับเป็นชิ้นทอดหรือปิ้ง) ขายข้าวเหลียง ขายข้าวหลามนูน ขายฮื้อคนลอง
(คนเล่นไพ่)

ครู แม่เต่าเคยเข้าไปในบ่อนไหม

แม่เต่า บ่เคย ข้าเจ้าบ่ห่มอเล่น (เล่นไม่เป็น) คนเวียงหวายส่วนใหญ่ก็ทำนาทำสวน คนเล่นคนลองมี
น้อยคนที่มาเล่นเป็นคนนอกหมู่บ้าน

ครู เมื่อก่อนเขาเล่นวัวควายกันนักก่อ

แม่เต่า เลี้ยงนัก แต่คนไทยใหญ่เป็นบ่าฆ่าวัว ฆ่าควาย บางคนเป็นบักจิ้นวัวจิ้นควาย บางบ้านวัวควาย
ตายเขาเอาไปฝัง บางทีคนเมืองเขาก็มาขอไปกิน คนไตบ่กิน

ครู เพราะอะไรเขาถึงเลิกเลี้ยงวัวควายกัน

แม่เต่า มันเป็นโรคห่ากิน มีคนลักวัวควายไปพ่อง เสี่ยงบักพ่อง พอมาสัก 30 กว่าปีนี่เขาเริ่มมีรถแท็ก
เตอร์ใช้ วัวควายก็เลยหายไป

ครู โรงสีในหมู่บ้านเวียงหวายเมื่อก่อนมีไหม

แม่เต่า มี 2 โสง คือ โสงสีป่าไถ โสงสีฮื้อสี แต่พอฮื้อสีกับป่าไถตายไป กิจการก็เลิก เพราะลูกหลานไม่ทำ
คนเวียงหวายจึงเอาเขาไปสีที่ม่อนปิ่น

ครู การก้า การฟ้อนเมื่อก่อนกับเดี๋ยวนี้ต่างกันอย่างไร

แม่เต่า เมื่อก่อนก้านก ก้าโต เป็นงาม เครื่องแต่งตัวเป็นงาม การฟ้อนก็งาม ฟ้อนนวก ฟ้อนโตเมื่อก่อน
แสดงนานกว่าเดี๋ยวนี้ สมัยนี้แสดงก้าเดียวก็เสร็จแล้ว แม่เต่าไม่อยากจะดูเลย สมัยนี้สู้สมัยก่อนไม่
ได้แม่เต่าอยากให้มันเป็นเหมือนเมื่อก่อน

สัมภาษณ์ แม่เต่าแขก ทิศเหนือ อายุ 77 ปี บ้านเวียงหวาย

ประเพณีปอยเตียน

สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 28 เดือน กันยายน พ.ศ. 2545

ครู วันนี้จะมาคุยกับแม่เต่าเรื่องปอยเตียนอีกทีว่าปอยเตียนเดี๋ยวนี้กับเมื่อก่อนเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
แม่เต่า ก็อย่างที่แม่เต่าเล่าให้ฟังครั้งก่อน ปอยเตียนในสมัยก่อนนั้นใช้ตามแซ่ (เอาไม้ไผ่ ไม้แห้งต่างๆ ไม่
เกี่ยวมามัดรวมๆกันนำไปรวมกันที่บ้านพ่อหลวงบ้าน แล้วแหกกันไปวัดแล้วจุดไฟกัน) เพราะในสมัย
ก่อนนั้นเทียนหยาบและแพงด้วย สมัยนี้มีเทียนมีโคมไฟก็เปลี่ยนมาใช้สิ่งเหล่านั้นแทน เพราะถ้าใช้
แซ่ตามไฟกลัวไฟไหม้วัด ในสมัยก่อนนั้นของที่ใช้ถวายพระนั้นก็จะเป็นแบบง่ายๆ เพราะของกินหยาบ
มักล้วยก็เอากล้วย มีอ้อยก็เอ้อ้อย มีข้าวก็กินไป สมัยนี้ของทำบุญมีมากมาย ของดีๆทั้งนั้นพระก็ตั้งใจ
ชาวบ้านที่ไปทำบุญก็ตั้งใจเพราะได้ทำบุญแต่สิ่งดีๆ แต่ต้องใช้เงินเยอะ เดี่ยวนี้จะทำบุญทำทานนั้นต้อง
มีเงิน ถ้าบ้านไหนมีเงินน้อยหรือไม่ค่อยมีการทำบุญนั้นก็就会被ตัดออกไปหรือถ้าจะทำก็ทำเล็กๆน้อยๆ

ครู อย่างแข่งต่างพุทธรูปบางบ้านก็มีบางบ้านก็ไม่มีเป็นเพราะเหตุนี้ด้วยหรือไม่

แม่เต่า ใช่แล้ว การทำบุญการทำแข่งต่างพุทธรูปก็ต้องซื้อกระดาด อุปกรณ์ต่างๆมาทำ ต้องแบ่ง งามๆ ดีๆ (ทำให้
สวยให้งาม) เพราะคนใดเชื่อว่าเป็นการต้อนรับพระพุทธเจ้าที่เสด็จไปโปรดพระมารดาที่สวรรค์ชั้น
ดาวดึงส์ พระพุทธเจ้าจะเสด็จลงมาที่เมืองสังขะนครเพื่อมาโปรดลูกศิษย์ ของพระสารีบุตร 500 รูป
ในวันที่เสด็จลงมานั้นถือเป็นวันเปิดโลกคือ โลกสวรรค์ โลกมนุษย์ โลกบาดาล จะมองเห็นกันหมด
ดังนั้นในประเพณีปอยเตียนจึงมีสัตว์ป่าหิมพานต์ คือ นก ไก่ ก็มาแสดงความเคารพพระพุทธเจ้า การ
ทำแข่งต่างพุทธรูป เมื่อก่อนนั้นทำกันทุกบ้านเพราะทำกันแบบง่ายๆ เย็นวัน 14 ค่ำจะนำผลไม้ไปห้อยเข้า
วันที่ 15 ค่ำจะเอาข้าว ผลไม้ ขนมาใส่ในแข่งต่างพุทธรูป ของลาวไม่มาใส่แต่จะนำอาหารลาวหวานไป
ถวายพระที่วัด เดี่ยวนี้บางบ้านก็ไม่ทำแข่งต่างพุทธรูป บ้านที่อยู่ใกล้กันเป็นทำก็เอาข้าวไปถวายร่วมกับ
เป็น ที่ไม่ทำเพราะว่ามันใช้เงินเยอะ คนที่จะทำไม่มี คนหนุ่มๆไปทำงานไม่มีเวลาทำ คนเฒ่าคนแก่ก็
ทำไม่ไหวก็เลยไม่ทำกัน

ครู อาหารที่ใช้ใส่บนแข่งต่างพุทธรูป ทำไม่ต้องใช้ ข้าว และผลไม้ ทำไม่ใส่อาหารลาว

แม่เต่า เขาใส่อย่างนี้กันมานานแล้ว คนเฒ่ารุ่นก่อนนั้นบอกว่าเวลาถวายทานพระพุทธเจ้าได้ใส่หมากไม้ ห้ามน
ใส่เนื้อสัตว์เพราะมันไม่ดี

ครู ปอยเตียนหรือปอยเดือน 11 นี้เขาจัดขึ้นมาเพื่ออะไร

แม่เต่า เมื่อก่อนนั้นคนใดไม่ค่อยมีโอกาสมาพบปะสนุกสนานกัน มัวแต่ทำมาหากินของใครของมัน เลยจัด
ประเพณีนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นการทำบุญ ระลึกถึงพระพุทธเจ้าและทำให้คนหนุ่มคนสาวได้มีโอกาสได้พบ
ปะกัน มาเที่ยวงานกัน ใครที่มีการแสดง ก้านก , ก้าโต ก็เอามาร่วมแสดงในงานด้วยเป็นการสร้าง
ความสนุกสนานและได้เข้าวัดทำบุญไปด้วย เพราะเราคนใดชอบทำบุญเข้าวัดอยู่แล้ว เป็นสิ่งที่ดีและมี
การทำมาตลอด

ครู ปอยเตียนนั้นปัจจุบันผู้ที่เป็นหลักในการจัดประเพณีนี้คือใคร

แม่เฒ่า ก็มีเจ้าอาวาสวัด ศรัทธา คนเฒ่าคนแก่ เป็นหัวคิดว่าจะทำอย่างไร คนหนุ่มคนสาว ลูกอ่อนก็ช่วยเตรียมงาน แต่คนหนุ่มคนสาว ลูกอ่อน จะชอบมาร่วมงานในตอนกลางคืนมากกว่าคนเฒ่าคนแก่ เพราะเขาสนุกได้พบปะกัน

ครู เดียวนี้ปอยเตียนมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่

แม่เฒ่า ก็มีการทำบุญที่นำอาหารดีๆ ไปถวายพระได้สะดวกกว่าเมื่อก่อน ใช้เทียนแทนไข้ การทำแข่งต่างพุทธนั้นก็น้อยลง ก็เป็นไปตามยุคตามสมัย เมื่อก่อนนั้นปอยเตียนจะมีการแต่งดากันในตอนเย็น กลางคืนก็แห่ไปวัด เดียวนี้คนใดบางแห่ง (บ้านห้วยบอน) ก็มีการแต่งดากันในตอนกลางวัน เหมือนกับสลากภัตร เพราะเอาแบบอย่างคนเมือง ตอนมีสลากภัตรคนใดใหญ่ไปร่วมทำบุญกับคนเมือง พอมีปอยเตียนคนเมืองก็มาร่วมทำบุญกับคนใดใหญ่บ้าง แต่เขามาตอนกลางวันคนใดใหญ่นั้นต้องเตรียมอาหารการกินไว้ต้อนรับในตอนกลางวัน ดังนั้นปอยเตียนปัจจุบันจึงมีการแต่งดาเลี้ยงดูกันในตอนกลางวัน บ้านเวียงห้วยเราก็มีการเริ่มเอาแบบอย่างบ้างแล้ว เพราะมีคนเมืองมาร่วมทำบุญกับเรา ถ้าจะเลี้ยงดูกันกลางคืนนั้นมันไม่สะดวก

บทสัมภาษณ์พิธีกรรมเกี่ยวกับวันพระในช่วงวันเข้าพรรษาของชาวไทใหญ่
สัมภาษณ์ พ่อเฒ่าแม่เฒ่า ชาวเวียงหาวยในวันพระวันที่ 6 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2545
เวลา 19.00 น ณ. วัดเวียงหาวย

- ครู** พ่อเฒ่าแม่เฒ่ามาถือศีล ต้องแต่งชุดขาวทุกคนหรือเปล่าคะ ที่เห็นแม่เฒ่าใส่ชุดขาว พ่อเฒ่าจะแต่งชุดใดด้วยสีดำ, สีเทา, สีน้ำตาล โปกหัวด้วยผ้าสีขาวเป็นชุดที่ต้องแต่งกันทุกคนไหม
- พ่อเฒ่า** ไม่จำเป็น คนใดเราไม่บังคับเรื่องเสื้อผ้า จะใส่สีอะไรก็ได้ ขอให้ข้างในใจเป็นสีขาวบริสุทธิ์ก็พอแล้ว เมื่อก่อนแต่งตัวตามที่มิ แต่เดี๋ยวนี้ก็ทำตามที่นิยมกัน คนเฒ่าคนแก่ที่อื่นเขาใส่กันแบบนี้ คนใดก็ทำตามให้เหมือนเขาและมันก็เรียบร้อยดี ชุดที่พ่อเฒ่าใส่เป็นชุดของคนใด ที่เมื่อนอกเราก็น่าใส่กันแบบนี้
- ครู** ในช่วงเข้าพรรษา วันพระมีคนมาถือศีลเยอะมาก อย่างวันนี้มี 94 คน เป็นเพราะอะไร
- แม่เฒ่า** วันพระในช่วงเข้าพรรษาคงคนใดเราถือว่าเป็นช่วงของการสร้างบุญช่วงเข้าพรรษามี 13 ศีล (วันพระ 13 วัน) เราควรมาถือศีลที่วัดให้ครบถ้าทำได้จะเป็นการสร้างบุญสร้างอานิสงฆ์ให้กับตนเองในภพหน้า
- ครู** หากเป็นช่วงออกพรรษาก็มีคนมาถือศีลมาทำบุญแบบนี้ไหม
- พ่อเฒ่า** ไม่มากเหมือนช่วงเข้าพรรษาเพราะว่าไม่เป็นที่นิยมกันแต่ถ้าใครมาถือศีลได้ก็จะดีมาก ที่เขาไม่มากก็เพราะไม่มีเพื่อนอยู่วัด มีคนน้อย พระสงฆ์ก็อยู่ไม่ครบ งานภาระที่บ้านก็มีลูกหลานคิดว่าไม่ใช่ช่วงเข้าพรรษาไม่จำเป็นต้องไปวัดทุกคืนและอีกอย่างการมาทำบุญที่วัดของคนใด เงินที่ใช้ซื้อของมาทำบุญและเงินปัจจัยที่ถวายพระค่อนข้างมากหากปฏิบัติทุกวันตลอดปีก็คงจะลำบาก ไม่มีเงินพอเขาก็จะเลือกทำกันในวันเข้าพรรษา
- ครู** การนำของมาทำบุญและการถวายของปัจจัยต่างจากเมื่อก่อนไหม
- แม่เฒ่า** ก็ต่างกันเมื่อก่อนเงินหายาก การถวายเงินกับพระกับวัดไม่ค่อยมี ของที่นำมาทำบุญจะนำมาทำบุญง่ายๆ มีข้าวมีกล้วยก็พอแล้วพระท่านก็ฉันง่าย ๆ แต่เดี๋ยวมีอาหารกินมากมายของที่จะนำมาถวายพระก็มีมาก คนก็นิยมทำบุญกันมากขึ้นการถวายปัจจัยก็ถวายกันมากๆ
- ครู** แล้วคนเฒ่าคนแก่ที่ไม่ค่อยมีเงินทำอย่างไร
- แม่เฒ่า** บางคนก็ไม่ค่อยอยากมาวัด เพราะอายุเขาที่เฒ่าของมาน้อยก็จะได้บุญน้อยไม่เต็มหน้าคนอื่น บางคนเขาก็ไม่คิดอะไรมีน้อยก็ทำน้อย แต่ต้องทำด้วยความเต็มใจ คนเมื่อก่อนมาวัดกันมากกว่าสมัยนี้อีกแต่เมื่อก่อนมีคนน้อยกว่าเดี๋ยวนี้
- ครู** ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์คนเมื่อก่อนมามากกว่ามาเกือบทุกบ้าน
- แม่เฒ่า** ใช่แล้ว เมื่อก่อนคนหนุ่มคนสาวก็มาถือศีล เด็กๆ ที่ไปทางธรรมก็มาได้ แต่สมัยนี้คนหนุ่มคนสาวต้องทำมาหากิน ไม่มีเวลาที่จะคิดเรื่องมาถือศีล มาทำบุญตักบาตรตอนเช้าก็กลับกันเป็นส่วนใหญ่มีแต่คนเฒ่าคนแก่ที่นอนวัด

- ครู พ่อเฒ่าแม่เฒ่าคิดว่าการถือศีล นอนวัดในวันพระนอกจากจะได้สร้างบุญ สร้างอานิสงส์แล้วคิดว่าจะได้อะไรอีกไหมคะ
- พ่อเฒ่า ได้มีความสุขใจ เย็นใจ สงบ อยู่บ้านเราก็อธิศีลได้แต่ไม่สงบเท่ากับเข้าวัด อยู่บ้านบางทีก็อดไม่ได้ที่จะทำงานบ้าน คุณว่ากล่าวลูกหลานได้เสพความบันเทิงเช่น ดูทีวี, ฟังวิทยุ ทำให้ไม่สงบ มาวัดจะตัดสละทุกอย่างไม่มีลูกไม่มีหลาน ไม่มีห่วงกังวลถึงอะไร ไม่พูดถึงเรื่องของครอบครัวลูกหลาน ในวัดจะมีการทำสมาธิ การทำวัด การสวดมนต์ ฟังถ่อมหลัก บูชาเทียน เมื่อก่อนการเข้ามาในวัดของคนที่จะมาถือศีลจะต้องเคร่งครัด ทุกคนต้องถือศีลแปด หลังเที่ยงวัน ห้ามดื่มห้ามเคี้ยวจนบ่ายสามโมงหลังบ่ายสามโมงสามารถดื่มน้ำปานะได้อย่างเดียวแต่เดี๋ยวนี้ก็อนุโลมให้หลังเที่ยงวันดื่มน้ำได้แต่ห้ามเคี้ยว
- แม่เฒ่า คนที่เขามาวัดมาถือศีลจะต้องตำรวม ห้ามเดินเร็ว ห้ามข้ามไม้ใหญ่ ห้ามมองไกล ห้ามมองต่ำๆ มองใกล้ๆ ห้ามเคี้ยวใบไม้กิ่งไม้ ศีลห้าศีลแปดต้องเคร่งครัด ต้องกินเจ ห้ามกินเนื้อสัตว์ หากพ้นจากวันพระไปแล้วก็ต้องประพฤติตนให้อยู่ในศีลในธรรม ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตไม่ดื่มสุราของเมา ก็คือศีลห้าต้องให้ถือปฏิบัติอย่างจริงจัง
- ครู เดี่ยวนี้การยึดถืออย่างเคร่งครัดเปลี่ยนแปลงไปบ้างไหม
- แม่เฒ่า ก็เปลี่ยนไปบ้างแล้วแต่คน บางคนก็ถืออย่างเดิม บางคนก็หย่อนยานไปเพราะสภาพความเป็นอยู่สมัยก่อนสมัยนี้ก็ไม่เหมือนกัน คนแก่เดี๋ยวนี้ต้องช่วยลูกช่วยหลานทำมาหากินต้องรับภาระเลี้ยงดูลูกหลานบางคนก็ไม่มีโอกาสได้เข้าวัดต้องเลี้ยงหลานที่กำลังร่ำพ่อแม่
- ครู เรื่องพิธีกรรมการสวดมนต์หรือการกล่าวโอกาสเวรदानอะไรเปลี่ยนไปบ้างไหม
- พ่อเฒ่า ไม่ค่อยเปลี่ยนก็ใช้ธรรมบาลีอย่างเดิมคนใดค่อนข้างยึดถือการไหว้พระสวดมนต์ที่เต็มรูปแบบตรงนี้ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก
- ครู ผู้ที่เป็นผู้นำในการนำกล่าวเขาริยอะอะไร
- พ่อเฒ่า ในส่วนของการกล่าวโอกาสเวรदानการนำสวดต่างๆ ก็คืออาจารย์วัด (มัคคทายก) แต่ถ้าในส่วนของการถ่อมหลักก็ให้ อุเฐ เป็นผู้นำแบ่งหน้าที่กัน
- ครู พ่อเฒ่ามีความเห็นว่าคนไทยคนเมืองไม่นิยมนอนวัดถือศีลกันมากเหมือนคนใดเพราะอะไร
- พ่อเฒ่า คนไทยคนเมืองเขาดัดเรื่องความสนุกสนานไม่ได้ เขากินเหล้ากันเขาชอบความบันเทิงมากกว่า คนใดส่วนใหญ่คนเมืองจะถือศีลห้าเท่านั้น จะมีที่ถือศีลแปดกันบางคน ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มียาบูมาก
- ครู สังเกตดูคนเฒ่าคนแก่ที่มานอนวัดจะบูชาเทียนกันมากกว่าวัดคนเมือง เพราะอะไร
- แม่เฒ่า เป็นการบูชาเจ้าพารา จะมีการจุดกันตลอดไครที่นอนไม่หลับก็จะลุกมาบูชาเทียนเพื่อเป็นการรวมจิตสงบจิตไม่ให้ฟุ้งซ่านและเหมือนเราได้บูชาพระพุทธ
- ครู วันพระถ้าขึ้น 15 ค่ำ หรือแรม 15 ค่ำ จะมีคนมานอนวัดกันมากกว่าขึ้น 8 ค่ำ, แรม 8 ค่ำ
- พ่อเฒ่า วันขึ้น 15 ค่ำ แรม 15 ค่ำ เราเรียกเดือนบนถือเป็นวันศีลหลวง คนนิยมทำบุญมากกว่าวันขึ้น 8 ค่ำ, แรม 8 ค่ำ

* ตามทั่วไปวันขึ้น 15 ค่ำ แรม 15 ค่ำ เขาเรียกวันอุโบสถศีลส่วนวันขึ้น 8 ค่ำ แรม 8 ค่ำ เขาเรียกวันธรรมะสวนะ *

- ครู ลูกหลานของพ่อเฒ่าแม่เฒ่ามีส่วนร่วมในการทำบุญในวันพระของพ่อเฒ่าแม่เฒ่าอย่างไร
- แม่เฒ่า ลูกอ่อนก็ช่วยส่งข้าวส่งน้ำ บางคนก็ช่วยทำก๊อกชอมดอให้พ่อเฒ่าแม่เฒ่า เตรียมตัวมาวัดเวลาที่ มีคนมาทานหัวศีลหัวชอมเด็กๆ ก็จะมาช่วยถวายของบางคนวันพระก็มาในวัดเพราะได้กิน ขนมแต่ส่วนใหญ่ถ้ามาก็ให้อยู่เจียบๆ ห้ามเสียงดัง
- ครู การนอนวัดของคนไฉนนิยมมาจำศีลกันก็ขึ้น
- แม่เฒ่า การนอนวัดของคนไฉนก็มานอนกัน 1 คืน ในคือวันพระ คนไฉนจะเตรียมตัวเตรียมอาหารหรือ สิ่งของที่นำมาทำบุญกันแต่เช้า พวกคนหนุ่มคนสาวพอทำบุญดักบาตรฟังพระเทศน์หรือให้ ศีลให้พรเสร็จก็จะกลับบ้านเพื่อกลับไปทำงานบ้านหรือไปทำงานนอกบ้าน ส่วนคนเฒ่าคนแก่ ก็จะอยู่ช่วยกันทำความสะอาดวัดพอถึงตอนเย็นก็ไหว้พระรับศีลและทำการสวดมนต์จำวัดค้าง ที่วัด 1 คืน และลาพระกลับบ้านในตอนเช้าวันรุ่งขึ้นประมาณ 6 โมงเช้า
- ครู ที่เคยเห็นคนไทยหรือคนเมืองบางวัดจะนอนกัน 2 คืน คือตอนเย็นก่อนจะถึงวันพระ 1 คืน และคืนวันพระอีก 1 คืน เพราะอะไร
- พ่อเฒ่า ก็แล้วแต่จะทำกัน คนเมืองที่นอน 2 คืนส่วนใหญ่จะถือศีลแปด ส่วนที่ถือศีลห้าก็จะนอนคืน เดียว
- ผู้ให้ข้อมูล
1. พ่อเฒ่าสุจินดา แสนยาวารี
 2. แม่เฒ่าเกียงคำ แสนยาวารี
 3. แม่เฒ่าแขก ทิศหน่อ
 4. แม่เฒ่าโหยง สูงคำ
 5. พ่อเฒ่าหลิ แดงก้อน
 6. พ่อเฒ่าเสน่ห์ ศรีสวัสดิ์
 7. แม่เฒ่าหนู คำลือ
 8. พ่อเฒ่าหยันนะ แดงก้อน
 9. แม่เฒ่าผิว สูงมา
 10. แม่เฒ่าเมียะ นามหงส์
 11. แม่อุ้ง เมืองใจ

บทสัมภาษณ์พ่อสุจินดา แสนยาวารี อายุ 72 ปี และ แม่เกียงคำ แสนยาวารี อายุ 72 ปี

บ้านเลขที่ 72 หมู่ที่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2545

พ่อสุจินดา และแม่เกียงคำ แสนยาวารี เป็นคนเชียงตุง เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเวียงหาว ได้ประมาณ 10 กว่าปี โดยลูกชายและลูกสาวเข้ามาก่อน ตอนหลังถูกพม่ารบกวมรังแกจึงอพยพมาอยู่ที่หมู่บ้านเวียงหาว พ่อสุจินดา เป็นผู้มีความรู้เรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยใหญ่เป็นอย่างดี นอกจากนี้ท่านยังมีหนังสือโบราณของไทยใหญ่ ที่มีอายุนับร้อยปี เป็นหนังสือที่แสดงถึงคำสั่งสอนของคนเผ่าคนแก่ไทยใหญ่ ที่ถ่ายทอดให้ลูกหลานได้รับรู้ถึงการปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรม และการปฏิบัติตนในประเพณีต่างๆ ตามธรรมเนียมโบราณว่าทำอย่างไร

ครู วันนี้อะไรให้พ่อสุจินดาเล่าชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยใหญ่ที่เมืองเชียงตุง และเมืองอื่นๆ ที่อยู่ ในรัฐฉานว่าเป็นอย่างไร ก่อนที่พ่อจะย้ายมาอยู่ที่เวียงหาว

พ่อสุจินดา คนไทยใหญ่ที่เชียงตุง หรือที่อื่นๆ ตอนนี้อยู่สภาพเหมือนกันก็ต้องกล่ากลืนถูกพม่าข่มเหงรังแก วิจารณ์ในเรื่องเสรีภาพทั้งในความเป็นอยู่การนับถือศาสนา การเรียนของลูกอ่อน (เด็กเล็ก หรือเด็กนักเรียน) เขาบังคับให้เรียนภาษาพม่า ไม่ให้มีการเรียนภาษาไทยหากเรียนต้อง แอบเรียน หลบๆ ซ่อนๆ ทหารพม่าถ้าเขาจะถูกจับ บ้านเรือนไหนใหญ่โตเขาก็มายึดเอาหมด สิ่งที่เขาไทยใหญ่เคารพบูชาเขาก็ทำลาย หรือทำให้เสื่อมเช่น พระพุทธรูปก็เอาของต่ำใส่ไว้ใน องค์พระ ผู้หญิงไทยใหญ่ที่สวยงามพม่าก็เอาไปเป็นเมีย ใครไม่ยอมก็จะถูกข่มขืน พวกผู้ชายก็ถูกบังคับให้ไปเป็นลูกหาบของทหารพม่า หรือบังคับให้ทำงานหนักๆ เช่น สร้างถนน หนทาง มีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก

ครู พ่อสุจินดาอพยพมานี้มาอยู่กับลูกไซ้ไหม คิดจะกลับไปอีกไหม

พ่อสุจินดา คงไม่คิดจะกลับไปอีกแล้ว อยู่เมืองไทยมีความสุขดี ลูกเขาก็ไปทำมาหากินที่กรุงเทพฯ พระเจ้าอยู่หัวของไทยท่านดีเหลือเกิน ให้คนไทยใหญ่ได้มาพึ่งบารมี พ่อคงจะอยู่ที่นี้ไปจนตาย สงสารแต่คนไทยใหญ่ที่นั่น เขาลำบากกันแต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร การจะข้ามเขตแดนเดี๋ยวนี้ก็ยุ่งยาก ไม่ใช่ไปมาง่ายเหมือนเมื่อก่อน พวกพม่าก็ไม่อยากให้คนไทยใหญ่เข้ามา

ครู อยากจะถามถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ของชาวไทยใหญ่ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน จากสมัยก่อนกับสมัยนี้

พ่อสุจินดา ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างเหมือนกัน เด็กรุ่นใหม่จะนำเอาประเพณีของคนไทยเข้ามาปนอยู่ มาก คือเขาแยกไม่ออกว่าอันไหนเป็นไทยใหญ่อันไหนเป็นของไทย

ครู พ่อสุจินดาคิดว่าจะแก้ไขได้ไหม

พ่อสุจินดา คงอยากเพราะว่าตอนนี้เราอยู่ประเทศไทย ลูกอ่อนส่วนใหญ่เกิดที่นี่ โตที่นี่ได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของคนไทยมากกว่าของไทยใหญ่ และเด็กสมัยนี้ก็ไม่ค่อยใกล้ชิดกับคนเผ่าคนแก่ คนพูดอะไรเขาไม่ฟังไม่เชื่อ สอนยากกว่าคนสมัยก่อน

- ครู ถ้าเป็นอย่างนี้หากครูที่โรงเรียนจะสอนเกี่ยวกับภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยใหญ่ที่โรงเรียนบ้างจะดีไหม
- พ่อสุจินดา ถ้าโรงเรียนหรือทางคุณครูทำอย่างนั้นได้ก็จะดีมากเลยครับอย่างน้อยก็เป็นการย้ำเตือนให้ลูกอ่อนเชื้อสายไทใหญ่ของเขา (ของเรา) เพราะบางสิ่งบางอย่างที่เป็นของเก่าแก่ที่คนโบราณเขาสอนก็เป็นสิ่งที่ดี อย่างในหนังสือโบราณเล่มนี้มีคำสั่งสอนลูกหลานไว้ในนี้หมด คนเมื่อก่อนเป็นฟังคนเฒ่าคนแก่ และทำตามคนสมัยก่อนจึงเป็นคนดีนักสมัยนี้
- ครู ถ้าพ่อสุจินดาให้การสนับสนุนทางโรงเรียนจะมาขอให้พ่อไปเป็นวิทยากรช่วยสอนลูกอ่อนในโรงเรียนบ้างคงไม่มีปัญหาคะ
- พ่อสุจินดา ยินดีเลยครับ ถ้าคุณครูอยากจะให้ช่วยด้านใดก็บอกได้นะครับ
- ครู ขอขอบคุณพ่อสุจินดามากๆ นะคะ

บทสัมภาษณ์แม่เฒ่าแขก ทิศหน่อ อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 56 ม. 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่ และ
พ่อส่วยคำ ส่างสุ อายุ 70 ปี บ้านเลขที่ 55 ม. 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 16 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

- ครู แม่เฒ่าเข้าประเพณีต่างๆของคนไตเขาเมื่อตะกอนกับเด็วนี้เหมือนกันก่อน
แม่เฒ่า บางอย่างก็เหมือนบางอย่างก็ดีขึ้น ตะกอนวันปีใหม่ก็มีก้านเล่นน้ำ โสคน้ำกัน ออกหว่า ก็มี
ก้านก ก้าโต ฟันไฟบ่มี ต้มแซ่ต้มเกียะกันเอา สมัยบ่เด็วดีกว่าตะกอนมีไฟแจ้ ตะกอน
แห่ต้นข้าววัดต้มแซ่ พอแล้วก็เอามาต้มกัน (ดั้นเทียนที่แห่ถวายแล้ว) ไฟลูกสูงได้เสาไฟฟ้า
ปีใหม่ไปมาหาสู่คนเฒ่าคนแก่ เอาข้าว ของกัน ผักไปदान เล่นน้ำกัน
ครู ปีใหม่มีก้านกันหล้าเฒ่ากันก่อน
แม่เฒ่า บ่ได้มี
พ่อเฒ่า มันบ่มีเพราะจะใด ปีใหม่เป็นว่าจิตใจเปลี่ยนใหม่ คนเฒ่าเป็นว่าเป็นถือ
แม่เฒ่า คนสู้แต่เป็นถือ คนชี้หมู่ชี้หมามันบ่สู้มันก็บ่ถือ
ครู ตอนนั้นสักก็ปีมาแล้วหาแม่เฒ่า
แม่เฒ่า ตอนนั้นแม่เฒ่าอายุสัก สิบปาย บ่เด็ว 78 แล้วก่อน 60 กว่าปีมาแล้วหนอ
ครู ประเพณีสมัยก่อนมีคนนกก้อ
แม่เฒ่า ก้อมีคนบ้านไต่บ้านเหนือ คนไต่ได้บ่มี หนวดไต่มันบ่มีรถก็เลยมีแต่คนบ้านไต่ๆ คนคอย
ลาง ใหม่หมอกจ้าม , แม่สาวแม่อาขี้บ่มามันไต่มีก้านมีงานก้อมีแต่คนบ้านเหนือบ้านไต่ เท่า
อัน บ่เด็ว คิมันมีรถไปมาง่าย ไฟฟ้าก้อมี เมื่อก่อนต้มเกียะดุนยาวเอาไว้ล่า ก้านก ก้าโต
ต้มมันแจ้ดี
พ่อเฒ่า เมื่อก่อนคนไต่มีก้าเวียงหาว บ้านลานยังบ่มีเตือ
ครู บ้านลานบ่มีคนไต่อยู่กาเจ้า
พ่อเฒ่า มันบ่มีคนอยู่ มีเฮือนอยู่ 2-3 หลัง เพิ่งมีบ้านคนเมื่อลุน บ้านเวียงหาวนี้บ้านใหญ่
เหลือเป็น ก้าโคนี้ไปเอาแม่อาขี้ – เดินไปเอาโค 2-3 คิน ถึงได้ปีกมา
ครู ไปเอาโคนี้ เอาแต่ชุดมัน หรือว่าอย่างใด
แม่เฒ่า เอามาตั้งชุด ตั้งคนเดิน จ้างมาเลี้ยงข้าวเป็นหมด 20 - 30 คน
ครู ปอยครูหมอมีก้อ
พ่อเฒ่า บ่มี ปอยครูหมอเพิ่งมีมา 10 กว่าปีนี้ ตั้งแต่คนเมืองนอกเข้ามานี้แหละเมื่อก่อน
บ่มี บ่เกยสู้จัก บ้านเฮาบ่มี มีก้าปอยเดียน , ปีใหม่เล่นหมากข้าว , หมากบ่า
(สะบ่า)
ครู วิธีเล่นมืออย่างใด
แม่เฒ่า เป็นตั้งเป็นแถว แล้ววางไป โจ้งไป ถ้าวางถูกก็ได้แต้ม บ่มีก้านใส่เงินเล่นเอา
บ่วนกันบ่คาย

- ครู สมัยปู่ย่า เป็นมีการเล่นการพนันกันก่อนเจ้า
- พ่อเฒ่า มี
- แม่เฒ่า เมื่อก่อนแม่เฒ่าเป็นลูกอ่อน แม่เฒ่าเป็นคนอังกฤษ ถ้ามีเรื่องมีราวก็ไปอยู่กับที่บ้านพ่อย่า ถ้ามีเรื่องบ่าแล้วก็ไปที่ทุ่งสุลอังกฤษที่เชียงใหม่ แต่ก็ไม่ค่อยมีเรื่องมีราวอะยังกัน ตอนหลังพ่อเฒ่า เป็นไปอยู่เมืองนอกเหี้ยมหมด ทางไทยเป็นก้อหื้อเขาเป็นคนไทย เป็นหื้อถ่ายฮูป ผัวใบเมียบ 7 วันก้อไปแสดงตัวที่อำเภอ เป็นบ่าเจ้าเขา เป็นก้อว่าเฮาบ่าใช้คนไทยจริง
- ครู ต้องเสียเงินก่อนเจ้า
- แม่เฒ่า บ่าเสียเงิน ไปรายงานตัวบ่าตาย แต่เดิมพ่อเฒ่าเป็นมาอยู่ แม่เฒ่าก็บ่ารู้ว่าเป็นลูกต่างใดมาเดิม ตั้งอยู่บ้านเด่น (ม่อนปิ่น) ต่อมาย้ายมาเวียงหาวยที่เวียงหาวยเพราะว่ามีต้นหาวยนัก
- ครู ย้ายมาเวียงหาวยเป็นทำมาหากินอย่างใด
- พ่อเฒ่า ก็ปลูกถั่ว ปลูกงา ปลูกข้าวกัน ปลูกถั่วเหลือง ถั่วดิน (ถั่วลิสง) สมัยก่อนดีดินถางเอาคนเดียว ฝัจะเอากว้างเต้าใดก็ได้ คนบ้านนัก
- แม่เฒ่า มีการทอผ้า ทอผ้าใส่กันเอง มีการปลูกดอกฝ้าย แล้วเอามาปั่นเป็นฝ้ายทอผ้าเมือง เดี่ยวนี้บ่ามีแล้ว คนทำไม่เป็น ลูกอ่อนก็บ่ารู้ บ่าได้เขียน
- พ่อเฒ่า คนบ่าเดียวเขาไม่ทำ ฝ้านันลูก
- ครู ปลูกถั่ว ปลูกงา แล้วเอาไปขาย
- พ่อเฒ่า เป็นมาซื้อถึงที่ บางครั้งก็เอาไปขายที่เวียงฝาง
- ครู นอกจากปลูกพืชทางเกษตร แล้งมีการค้าขายก้อ
- แม่เฒ่า มีเหมือนกัน แต่ไม่เหมือนเดี่ยวนี คนบ้านนี้ถ้าขายก็ขายถั่ว , ขายพริก ขายเกลือกันเหี้ย
- พ่อเฒ่า คนขายของเมื่อก่อนมีมาจากเมืองนอก เพราะคนเมืองนอกเดินทางเข้าออกง่ายเขาเอาของเมืองนอกมาขายก็มี ประมาณ 60 ปี ที่ผ่านมามีคนเมืองนอกมีพ่อค้าวัวต่างจากเมืองนอกมา บางทีก็ไปถึงเชียงใหม่ เวียงหาวยเปรียบเสมือนเมืองท่าที่พ่อค้าวัวต่างมาแวะพัก แวะขายสินค้า บางทีเขาไปถึงเชียงใหม่จากนั้นก็เอาของเชียงใหม่มาแวะขายที่เวียงหาวย การไปมาใช้การเดินทางด้วยเท้า
- ครู การเดินทางเขาน่าอะไรคิดตัวไปด้วย
- พ่อเฒ่า เอาข้าวไปไว้ครึ่งกลางทางนอนรอนแรมกลางทางไปเรื่อย ค่าไหนนอนนั่น พอลคนจีนจากเมืองต่วน เมืองหางเข้ามาเริ่มมีการใช้ม้ามากขึ้นมันเร็วกว่าวัว
- แม่เฒ่า คนจีนก็มาพักที่เวียงหาวยประมาณ 50 กว่าปีมาแล้ว คนจีนมาจากเมืองจีน ฝรั่งมาประมาณ 30 กว่าปี หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อเปลี่ยนการปกครองมาเป็นประชาธิปไตย ฝรั่งเริ่มเข้ามา
- ครู การทำมาหากินจากการปลูกพืชประเภทถั่ว งา ตอนนี้เปลี่ยนใหม่
- พ่อเฒ่า เปลี่ยนไปหมดแล้ว เพราะเขาเอามาทำสวนหมดแล้ว สวนลิ้นจี่ สวนส้ม
- ครู เพราะอะไร

- พ่อเต่า เพราะถ้าปลูกลงช้าๆ กัน 2 ปี ดิดกันมันจะตาย ต้องเปลี่ยนปลูกลงบ้าง ปลุกั่วบ้าง ปลุกข้าวบ้าง ปลุกช้าๆ กันบ้างได้เชื่อมั่นนัก (หญ้ารก) ต้องไปลงที่ใหม่ หาที่ปลูกใหม่
- ครู ทหารฯ ได้ลงกลางป่าเมื่อไหร่
- พ่อเต่า ประมาณ 20 ปี เมื่อประหารไปโดยเข้ามาเป็นห้องกลางป่า
- ครู ปัจจุบันที่ดินที่อยู่ทำกินมีใบโฉนดหรือยัง
- พ่อเต่า มีหมดแล้ว นอกจากย่านในเวียงเก่า (ย่านบ้านแม่เต่า) ได้ครูทเขียวอยู่ เวียงหวาย ดึกว่าม่อนปิ่น บ้านเด่น เพราะไม่มีน้ำท่วม ที่สูง สมัยก่อนม่อนปิ่น บ้านเด่น เป็นจีเปอะ (จีโคลน) สูงเท่าหัวเข่า ถ้าบาก คนสมัยก่อนเลี้ยงวัว ควายกันนัก
- ครู วัว ควาย เลี้ยงไว้ทำอะไร
- แม่เต่า เลี้ยงนัก ๆ ก็เอาไว้ไถนาพ่อง บางทีก็เอาไว้ขายคนต่างบ้านมาซื้อไป กำ 4 - 5 ตัว บางคนเลี้ยงนัก ๆ ก็ขายนัก ๆ กำ 7 - 8 ตัว
- ครู เขาซื้อไปทำอะไร
- แม่เต่า ซื้อไปขายไปฆ่าอะหยั่งบ้างอยู่กับเขา คนใดเวียงหวายบ้างเลขฆ่าวัว ควาย เพราะถือว่าวัวเหมือนแม่เฮากินนมเป็น ควายเหมือนป้อ เพราะไถนาหื้อเฮามีข้าวกิน
- พ่อเต่า ถ้าวัวควายมันตายเต่า ตายเป็นพยาธิเป็นโรคก็กินกันอยู่ แต่ฆ่าฆ่ามัน หื้อมันตายคนเดียวก่อนกินจันอยู่ แต่ปัจจุบันกินกัน ฆ่ากันหมดบ้างถือกันละ สมัยก่อน วัว ควายที่ตายไปในโต่งในนา งูจกมันตาย มีอีแอ้ง (แร้ง) มารุมกิน มีนกขนาด แต่เดี๋ยวนี้หายไหมดแล้ว ถ้าไม้ใหญ่ มันบ่ามี เป็นว่าอีแอ้งมันเป็นผีของคนตะกอน ผีป่า บ่าเดียว เป็นเอาไปหมดแล้ว มันหายไปคนเดียวมัน สมัยนี้ต้องไปผ่อที่สวนสัตว์
- ครู เรื่องกิน เรื่องทาน ตะกอนกับเดี๋ยวนี้อย่างกันก่อ
- พ่อเต่า บ่าเหมือนกัน สมัยก่อนเงินมันไม่ค่อยมี กินทานกันง่าย ๆ ไม่ได้บังคับกัน ใครมีก็ทาน ใ้บ่ามีก็บ่าได้ทาน สมัยนี้มันเก็บเงินเรียไรกัน จำเป็นต้องออกต้องจ่าย
- แม่เต่า เมื่อก่อนเป็นจะสร้างอะไร เป็นช่วยกัน คนมีก็เป็นเงิน คนจนก็ช่วยแสง สมัยนี้บังคับมาจี้กัน ต้องออกเงิน เพราะสมัยนี้เงินมันหาง่ายกว่าสมัยก่อน
- พ่อเต่า การก่อสร้างเมื่อก่อนใช้ไม้ วัสดุสร้างด้วยไม้ สอกละ 30 สตางค์ ไปแบกเอาคนเดียว ถ้าเขาแบกมาส่งสอกละ 50 สตางค์
- ครู คราวทาน วิธีทานแปลกแตกต่างไปจากเดิมก่อ
- แม่เต่า ต่างกันนัก บ่าก่อนดำหัว ไปทานพระมีข้าว มีผัก มีมันบ่ามี (คล้าย ๆ ผือก) หนึ่งใส่ไปเท่านั้น บางทีก็เอากล้วย มะพร้าวใส่ไป ภาชนะที่ใส่ก็ใช้ใบตอง สานก้วย (ตะกร้าไม้ไผ่) เอากระดาษรองเพื่อเอาใส่ของไม่มีกะละมัง ถังน้ำเหมือนปัจจุบัน ขนมน ข้าวมูลไม่มี
- ครู ข้าวมูล สมัยก่อนมีอะไร

- แม่เต่า ข้าวมูลจอก เดือน 3 ก็दानข้าวยาฐี , มีกานตานก้องหลัว (ฟัน) ก่อเรียงตั้งขึ้นสูง ๆ เอาไว้หื้อพระเจ้าหิงหนาว (พระสุมไฟหน้าหนาว) เป็นฮ้องว่า ดานก้องหลัวแต่ตอนนี้น้ำมันหายไปแล้ว เพราะน้ำมันบามี
- ครู การกั้นตอเดือน 3 สมัยก่อนต่างจากสมัยนี้อย่างไร
- แม่เต่า สมัยก่อนทำกันเยอะกว่านี้ ทำกันทุกหลังคา แต่เดี๋ยวนี้บางบ้านถ้าไม่มีเงินก็ไม่ทำ , บางบ้านก็ทำน้อยลง กำนไปกั้นตอ ก็ไม่ทั่วถึงเหมือนเมื่อก่อน
- ครู เหมือนเป็นทำแข่งสา่งปุก บางบ้านก็ทำ บางบ้านก็ไม่ทำเพราะอะไร
- พ่อเต่า คนมีเงินเป็นก็ทำ เป็นจอง (วัด) บางบ้านไม่ค่อยมีเงินก็ทำแข่งธรรมดา , บางบ้านก็ไม่ทำเลยตามเศรษฐกิจ
- ครู วัดเวียงหวายมีมาทีปีแล้ว
- แม่เต่า มีมาประมาณ 90 ปีแล้ว (วัดสร้างประมาณ 90 ปี)
- เกษม พ่อเต่าลองเปรียบเทียบความเป็นอยู่เมื่อก่อนกับเดี๋ยวนี้
- พ่อเต่า เมื่อก่อนดีกว่า ตึกยากเมื่อก่อนมันบ่าเดือดร้อน มีข้าวกินก็สบายแล้ว ปู ปลา นกก็ไปหาเอาในห้วยในหนอง เดี่ยวนี้ต้องหาเงินมาเพื่อซื้อทุกอย่าง นกก็ตายไปไม่ค่อยมีเพราะคนฉีดยา พ่นยา สัม ถิ่นจี้ มันตาย หนีไปหมด
- แม่เต่า แต่เดี๋ยวนี้จะว่าบ่าดี ก็ยังดีอยู่เพราะหาเงินง่ายกว่าเมื่อก่อน การกั้นการอยู่ก็ดีกว่าได้กินนั้ก กั้นของหลาย ๆ อย่าง กำนตานก็ได้ตานนั้ก มีครัวตานหลายอย่าง
- พ่อเต่า ชอบเมื่อก่อนอยู่สบายดี บ่าต้องเดือดร้อน
- แม่เต่า ชอบเดี๋ยวนี้เพราะมันเจริญมีของกินของตานนั้ก
- ครู แม่เต่ากับพ่อเต่าชอบความเป็นอยู่แบบใด
- พ่อเต่า แต่คนเมื่อก่อนมันคิมิสลิมิธรรมไม่รังแกกัน
- แม่เต่า สมัยก่อนคนเต่าไปวัดมีแต่เทียน , ดอกไม้ ไปวัดก็พอ แต่สมัยนี้ต้องมีเงินติดกระเป๋าไปด้วย เป็นเก็บค่าไฟ , ค่ากัณฑ์เทศน์ , ผ้าป่า ก็ต้องหอม (บริจาค) ด้วยเป็นถ้าเขาบ่ามีเงินติดตัวก็อายเป็น คนเต่าบางคนไม่มีเงินก็ไม่อยากไปวัดแล้ว เมื่อก่อนไปวัดใจดีบ่าต้องห้วงสตาจค์ทองคำไม่ต้องกลัว ไม่ยุ่งเกิยว เดี่ยวนี้ต้องมีเงิน
- พ่อเต่า การสร้างวัดสมัยก่อนใช้ไม้ ใช้ช้างลาก ช้างเอามาจากเมื่อคนอก คนจ่วยกันทำ ไม่ต้องใช้เงินนั้ก
- ครู เมื่อก่อนมีการเล่นการพนันกันมีเรื่องเดือดร้อนก่อ
- พ่อเต่า ไม่มี คนเมื่อก่อนเวลาทำผิดเป็นทำโทษรุนแรงคนไม่กล้าทำผิด
- ครู สมัยก่อนไปเรียนที่ไหน
- พ่อเต่า ไปเรียนที่ม่อนปิ่น โรงเรียนเวียงหวายเพิ่งสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2496
- ครู พ่อเวียงหวายมีโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- แม่เต่า เมื่อก่อนลูกอ่อนไปเรียนม่อนปิ่น เป็นช่วงเวลาน้ำท่วมลำบากพอมีโรงเรียนเวียงห้วยก็สบาย
มันใกล้บ้าน ลูกอ่อนไปโรงเรียนทุกวัน เมื่อก่อนลูกอ่อนไม่ค่อยได้ไปโรงเรียน ฝนตก น้ำนอง
ก็หยุดเรียนทำให้เรียนไม่ค่อยเนื่อง ไปพองไม่ไปพอง
- ครู ความแตกต่างของลูกอ่อนที่ไปโรงเรียนสมัยก่อนกับเดี๋ยวนี้เป็นอย่างไร
- พ่อเต่า สมัยก่อนลูกอ่อนไปโรงเรียนไม่ต้องซื้อสมุด ดินสอ เพราะใช้กระดาษณวน สมัยนี้เด็ก ๆ ใช้
เงินเยอะ สมุด , หนังสือ , เงินค่าขนมใช้เยอะ
- ครู นิสัยใจคอเด็กต่างกันไหม
- แม่เต่า เด็กเมื่อก่อน พ่อแม่จน เด็กก็รู้จักคิด รู้จักทำงาน แต่เด็กสมัยนี้ขี้เกียจไม่ค่อยทำงาน ใช้เงิน
เก่ง ผู้ใหญ่พูดไม่ค่อยเชื่อฟัง เด็กเมื่อก่อนกลัวพ่อแม่ กลัวครู เด็กสมัยนี้อวดรู้กว่าผู้ใหญ่ไม่
กลัวใครไม่ว่าพ่อแม่หรือครูบาอาจารย์
- ครู เหตุใดแม่เต่าจึงมาประกอบอาชีพขายครัวดูบกา
- แม่เต่า ขายช่วยลูก บ้าฮู้จะไปทำมาหากินอะยังอยู่บ้านก็อยู่ป่าด้ายก็เลยไปซื้อครัวมาขาย หากของ
เหลือก็ยังได้กิน
- ครู กาดเวียงห้วยเมื่อก่อนนั้นมีไหม
- แม่เต่า มี 7 วัน มีกาด ของก็ไม่แพงพออยู่ได้ ตามค่าของเงิน
- พ่อเต่า สมัยนี้เงินไม่มีค่า หาได้ไม่พอใช้ สมัยก่อนปลูกพืชมีคนมาซื้อถึงที่ขายไปหมด เริ่มเก็บหอม
ตามโกดังประมาณ 20 กว่าปีมานี้

บทสัมภาษณ์นางจีนแล ลุงหลู่ อายุ 37 ปี
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 20 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

สัมภาษณ์แม่หลวงบ้านต้นสูง

วันนี้แม่หลวงนำหนังสือมาให้เราดู แล้วบอกว่าเป็นหนังสือที่หมู่บ้านกะเหรี่ยง (ยาง) ทำมาให้ในหนังสือมีคนไทใหญ่ด้วย แม่หลวงชื่อ นางจีนแล ลุงหลู่ ที่จริงแล้วแม่หลวงมีนามสกุลว่า ลุงหลู่ เหมือนกับ ชอนะ , คำหลู่ , และสายรุ้ง เป็นญาติพี่น้องกันมีแม่กับพ่อคนเดียวกัน ที่นามสกุล ลุงหลู่ ลุงที่เป็นคนไตเรียก หมายความว่า เป็นลุงเป็นป้า ที่ภาษาไทยเรียกว่า นาย , นาง แล้วด้วยตัว จีน ลุง แปลว่า ลุง นี้แปลว่า เนื้อที่ จับให้ละเอียดแล้วคลุกกับเครื่องปรุงทำให้เป็นก้อนกลมๆ เป็นอาหารของคนไทใหญ่ เขียนเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน แม่หลวงคิดว่าคนไตที่อพยพเข้ามาเมืองไทยก็เพราะว่าที่เมืองนอกมีความลำบากมาก เนื่องจากถูก พวกพม่าข่มเหงรังแก โดยเฉพาะพวกผู้หญิงต้องถูกพวกพม่าจับไปข่มขืน

ครู ตอนนี้แม่หลวงอายุเท่าไร

แม่หลวง ตอนนี้เข้าอายุได้ 7 ปี

ครู แม่หลวงมาที่นี่เดินมาหรือว่ามาอย่างไร

แม่หลวง เดินมาจากเมืองเก็งตอง มาตั้งแต่อายุ 18 ปี เข้ามาทางเมืองโต้น

ครู ถ้ามาจากเมืองเก็งตองกว่าจะมาถึงเมืองไทยเข้ามาทางไหนผ่านเมืองอะไรบ้าง

แม่หลวง จากเก็งตอง มาทางเมืองปันเข้ามาทางเมืองโต้น ผ่านแม่แกน ผ่านปางตอง เข้ามาทางบ้านลาน ปางตองเป็นเขตแดนของไทย และเป็นเขตชายแดนที่กั้นไทยกับพม่า ปางตองจะอยู่เลยบ้านหนองเต่าไปอีกมาก คือลูกจากบ้านหนองเต่าไปอีกครึ่งวันก็จะถึงปางตอง

ครู ตอนที่แม่หลวงมาเมืองไทยมากันกี่คน

แม่หลวง มากันประมาณ 7 - 8 คน ที่หนีมาเพราะว่าพม่าไล่เกณฑ์เอาคนในหมู่บ้านไปเป็นลูกหาบ และเป็นทหาร มาแล้วก็กระจายกันไปอยู่คนละที่ละทาง ต่างคนก็ ต่างหางานทำ บางคนก็กลับไป ที่เมืองนอกชวนญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงเข้ามาเมืองไทยกันเป็นจำนวนมาก

ครู ตอนที่แม่หลวงมาใหม่ๆ มาอยู่ที่บ้านต้นสูงเลยหรือเปล่า

แม่หลวง มาอยู่ที่บ้านลาน ตอนที่เขาทำเขื่อนที่บ้านลานแม่หลวงมาตั้ง 10 กว่าปี แล้ว เกิดลูกที่เมืองไทย มาอยู่หลังเตาบ่ม ตอนที่น้องมาเข้าโรงเรียนเวียงหาวย น้องก็ต้องเดินจากหลังเตาบ่มเพื่อไป โรงเรียนทุกวัน จากหลังเตาบ่มก็ย้ายมาอยู่บ้านต้นสูง

ครู ที่มาอยู่บ้านต้นสูงนี้ย้ายมาจากหลังเตาบ่มหมดหรือเปล่า

แม่หลวง ไม่ใช่ มาจากหลังเตาบ่มบ้าง มาจากในสวนบ้าง มาจากที่อื่นบ้าง

ครู ที่มาอยู่ที่นี่เพราะสาเหตุอะไร

แม่หลวง หนีพม่ามา คนไตเรียกว่า ป้ายเพ แปลว่า ลูกที่ร้อนมาอยู่ที่เย็น เพ แปลว่า มันจะเป็น สงคราม อยู่ไม่ได้กินไม่ได้

ครู ตอนที่มีการชวนกันว่าอย่างไร

- แม่หลวง ถ้าคนไหนลำบากมากๆ อยู่ไม่ได้กินไม่ได้ ก็ยกมาทั้งครอบครัว
- ครู แล้วที่มานี้พวกพม่าไม่เห็นหรือ
- แม่หลวง ไม่เห็น เพราะออกมาตอนกลางคืนประมาณตี 2 ตี 3 คือจุดโคมไฟไว้ที่บ้านทำเป็นว่ายังมีคนอยู่ ขนาดคนที่อยู่ข้างบ้านยังไม่รู้เลยว่าบ้านนั้นอพยพมาเมืองไทย ที่เป็นข้าวของเครื่องใช้ในบ้าน ไม่เอาอะไรมาซักอย่าง เอาอะไรมาซักอย่าง เอามาแค่เสื้อผ้าคนละชุดสองชุดเท่านั้น
- ครู ตอนเดินทางเจอพวกพม่าไหม
- แม่หลวง ไม่เจอเลย เพราะว่าถ้าเรารู้ว่าพม่าอยู่ที่ไหนเราก็เลี่ยง
- ครู ที่มานี้เดินมาตลอดเลยใช่ไหม
- แม่หลวง สมัยก่อนเดินมาตลอดเลย เคี้ยวนี้ค่อยยังชั่วเพราะมีรถ สมัยก่อนเดินจากบ้านมาเมืองไทยใช้เวลาเดินทางประมาณ 7 - 8 วัน
- ครู แล้วระหว่างเดินทางมานอนที่ไหน
- แม่หลวง นอนตามป่าบ้าง นอนตามหมู่บ้านคนอื่นบ้าง ถ้ามาถึงไม่ในป่าไม่มีที่นอนก็สุ่มไฟนอนกลางป่านั้นแหละ
- ครู แล้วที่นอนในป่าไม่กลัวหรือ
- แม่หลวง ก็กลัวบ้าง กลัวสัตว์ป่าแต่คนไม่กลัว
- ครู ไม่กลัวพม่ามาปล้นหรือ
- แม่หลวง มันก็ไม่มี เพราะว่าถ้าเรารู้ว่าพม่าอยู่ที่ไหนเราก็ไม่ไปทางนั้น
- ครู แล้วเรารู้ได้อย่างไรว่าพม่าอยู่ที่ไหน
- แม่หลวง มีชาวบ้านบอก เช่นที่เมืองไค่นเขาก็จะบอกว่าพม่าอยู่ที่นั่นที่นี้เราก็เลี่ยงไม่ไปทางนั้น
- ครู ที่มานี้มีเงินติดตัวมาบ้างไหม
- แม่หลวง มีคนละประมาณ 700 - 800 บาท บางคนที่ไม่มีเงินก็ยืมเพื่อนบ้านมาก่อน บางคนเงินหมดกลางทางก็มี
- ครู เป็นของกินเช่นข้าวสารทำอะไรเอา
- แม่หลวง เอาใส่ถุงมา ถ้าเป็นน้ำพริก ถั่วเน่า เกลือ ก็จะใช้วิธีด้าเป็นผงใส่ถุงมา เป็นหม้อ ช้อน จานก็เอามาอย่างละชิ้น สองชิ้น แล้วเอามารวมกัน ช่วยกันทำกับข้าวกินกัน
- ครู วันที่แม่หลวงมาใครเป็นคนชวน ใครชวนใคร
- แม่หลวง สามี่ สามี่บอกว่าจะไปอยู่กับพ่อที่เมืองไทยก็เลยชวนเพื่อน ชวนญาติพี่น้องตอนนั้นพ่อแม่ของแม่หลวงยังไม่มา แม่หลวงก็บอกพ่อแม่ว่าจะมาเมืองไทยกับสามี่ มาทำงานทำ มาทำงานทำ และก็ไปเยี่ยมพ่อสามี่ด้วย เอาข้าวสารมา 5 ลิตร ถั่วเน่า น้ำพริก เกลือ ใส่ถุง และมีเสื้อผ้าอีก 2 ชุด มา
- ครู คนที่แม่หลวงชวนมามีคนที่ลังเลใจว่าจะไปดีหรือไม่ไปดีมีบ้างไหม
- แม่หลวง มีบ้าง
- ครู แล้วคนที่ไม่ยอมมาแม่หลวงชวนเขาว่าอย่างไร

- แม่หลวง เราไปเที่ยวเมืองไทยกันใหม่ มีคนบอกว่าอยู่ที่เมืองไทยไม่ลำบากเหมือนเมืองนอก สามียก ว่าถ้าจะไปก็ให้เก็บของ
- ครู มีไหมที่ชวนกันมาเพราะถูกพวกพม่าข่มเหงรังแกอยู่ไม่ได้ ก็เลยชวนกันมา มีหรือเปล่า
- แม่หลวง มีเหมือนกันตอนที่แม่หลวงมา ยังไม่มีคนมามาก ที่มาไม่มากก็เพราะว่าพม่ายังไม่ค่อยมาวุ่นวาย มากนัก พ่อแม่ของแม่หลวงก็ยังอยู่ที่โน้น แต่ถ้าพมามายิ่งมากๆ ก็อยากจะมา
- ครู พมามายู่บ่อยไหมที่บ้าน
- แม่หลวง บ่อยเหมือนกัน เดียวมาเกณฑ์คนไปเป็นทหาร เดียวมาขอข้าวขอน้ำ ซื้อผู้ชายหนุ่มเอาไปเป็น ทหาร พอมาอยู่เมืองไทยมันมีความสุขก็กลับไปบอกพ่อบอกแม่แล้วก็กลับมาเมืองไทยอีกจน เท่าทุกวันนี่
- ครู แล้วพ่อหลวงเคยไปช่วยพม่าบ้างไหม
- แม่หลวง เคย เคยไปเป็นทหารพม่า
- ครู พม่าให้ทำอะไรบ้าง
- แม่หลวง เอาไปฝึกเป็นทหารแบบทหารทั่วๆ ไป ตอนที่พม่าให้ไปยังคนอื่นสามก็เลยหนีมาเสียก่อนลูก หาบก็เคยเป็น ไปหาบเสื้อผ้า ลูกปืน หาบไปกับพม่า พม่าไปไหนก็ไปด้วย ถ้าไปเจอเขายิงกัน ก็หนี ถ้าไม่หนีก็ตาย
- ครู ตอนที่มากัน 7-8 คน นึกกันอย่างไรว่าจะมาเมืองไทย
- แม่หลวง ก็นึกกันเวลานั้นเวลานี้ ตอนกลางคืนออกมาเมื่อ 7 โมงตอนกลางคืนออกจากบ้านมาประมาณ 5 กิโลเมตรก็มานอนในป่า คือมีดที่ไหนนอนที่นั่น แล้วก็ตื่นนอนตอนตี 4 ก็เดินทางมาอีกมา ถึงเมืองปิ่น เดินมาอีกข้ามแม่น้ำคงมาถึงเมืองโต้น เมืองปิ่นอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำคง ส่วนเมืองโต้นอยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำคง เรียกว่า ทำซาง เมื่อก่อนจะแบ่งเขตว่าทิศ ตะวันตกของแม่น้ำคงเป็นของพม่า ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำคงเป็นของไทยทางเมืองปิ่น เมื่อก่อนเป็นพวกไตแต่เดี๋ยวนี้เป็นพม่าหมด นั่นแสดงว่าเมื่อก่อนเมืองโต้นเป็นของไทย
- ครู เวลานอนกลางป่ามีความลำบากอย่างไร
- แม่หลวง ลำบากมากตอนตื่นนอนในป่า ต้องเตรียมเดินมาด้วยเพื่อใช้สำหรับนอน ถ้าไม่มีเดินก็นอนได้ รมั้ไม่ ถ้าอยากเข้าห้องน้ำก็ไปในป่าผลัดกันไปส่ง
- ครู ที่มากัน 7-8 คนตอนเดินทางมา มีช่วงเวลาที่มีความสุขบ้างหรือเปล่า
- แม่หลวง มันไม่รู้สึกละไร เพราะว่าการเดินทางทำให้เหนื่อยมากใจคิดแต่เพียงว่าเมื่อไรจะถึง
- ครู มาถึงเมืองโต้นแล้วไปที่ไหนต่อ
- แม่หลวง มาถึงเมืองโต้นแล้วเดินมาอีก 1 วัน ก็ถึงแม่แกน จากแม่แกนมาบ้านลานอีก 1 วันครั้งมาถึง แล้วมาอยู่ที่บ้านลาน เมื่อก่อนจากบ้านลานมาเวียงห้วยแม่หลวงก็ใช้วิธีเดินมา ตอนนั้นไม่มี รถรับจ้าง มีแต่เกวียน
- ครู ตอนที่มาบ้านลานรู้จักพ่อหลวงบุญเย็นหรือเปล่า
- แม่หลวง รู้จัก พ่อหลวงก๊วย ไม่รู้ว่าคนเดียวกันหรือเปล่า

- ครู จายวันรู้จักไหม
- แม่หลวง รู้จักจายวันอพยพมานานแล้วตั้งแต่ตอนเด็กๆ ตอนที่มาแม่หลวงก็มารู้จักจายวันกับพ่อหลวงก๊วย
- ครู ทำไมถึงย้ายจากบ้านลานมาอยู่ต้นสูง
- แม่หลวง เพราะย้ายจากในสวน แล้วมาอยู่หลังเตาบ่มพอคิมยาศิย้ายมาอยู่ก่อนหน้านี้ญาติก็มาจากบ้านลาน เพราะว่าอยู่ในสวนมันเหนื่อยมันลำบากทำงานก็ไม่ได้เงินจึงมาขออยู่ที่หลังเตาบ่ม ที่สวนหลังเตาบ่มไม่มีใครอยู่ถ้าอยากอยู่ก็มาอยู่ก็เลยชวนกันมา เพี้ยว มาทำตูดอยู่หลังเตาบ่ม
- ครู ใครเป็นหัวหน้ามาสร้างตูดหลังเตาบ่ม
- แม่หลวง แม่หลวงกับลุงมน มาเป็นหลังแรก ยังสร้างไม่ทันเสร็จญาติพี่น้องรวมทั้งคนอื่นที่รู้จักก็มาอยู่ด้วยประมาณ 2 – 3 หลังคาเรือน ต่อมาก็มีคนมาอยู่เรื่อยๆ
- ครู มาอยู่ที่หลังเตาบ่มประกอบอาชีพอะไร
- แม่หลวง ไปรับจ้างทำงานสวน ทำนา ไปรับจ้างไปเกี่ยวข้าว ไปรับจ้างปลูกหอม เมื่อก่อนที่อยู่บ้านลานก็ไปทำสวนส้มได้ค่าจ้างวันละ 20 บาท ไม่พอกิน
- ครู ที่มาอยู่หลังเตาบ่มไปรับจ้างได้ค่าจ้างวันละเท่าไร
- แม่หลวง รับจ้างทำนา ก็จะได้ค่าจ้างวันละ 60 – 7 บาท
- ครู ไปทำนาไปทำให้ใคร
- แม่หลวง คนแถวๆ นี้ขอเขาไปทำสวนที่เวียงหาวบั้ง
- ครู ใครเป็นเจ้าของสวน
- แม่หลวง ลุงมา
- ครู ทำแล้วต้องส่งให้ลุงมาหรือเปล่า
- แม่หลวง ไม่ได้ส่ง เพราะว่าเราเพี้ยวสวนให้เขาแล้วเราก็ปลูกผักเล็กๆ น้อยๆ เอาไว้กิน ตอนที่มาอยู่หลังเตาบ่มใหม่ๆ ก็ไปรับจ้างเพี้ยวสวนให้เขา แล้วเราก็ปลูกข้าวปลูกกล้วยนิคหน้อยและก็ไปรับจ้างด้วย ไปรับจ้างลุงมาบ้าง ใครมาจ้างก็ไป
- ครู เคี้ยวนี้ค่าจ้างวันละเท่าไร
- แม่หลวง เคี้ยวนี้ค่าจ้างวันละประมาณ 70 – 80 บาท ถ้าไปปลูกข้าวได้วันละประมาณ 80 บาท ถ้าไปถอนหอมได้วันละประมาณ 70 บาท
- ครู ผู้ชายกับผู้หญิงค่าแรงงานเท่ากันหรือเปล่า
- แม่หลวง ไม่เท่ากัน งานไหนถ้าผู้หญิงได้วันละ 70 บาท ผู้ชายจะได้วันละ 80 บาท
- ครู ความจริงแล้วผู้หญิงกับผู้ชายใครทำงานได้มากกว่ากัน
- แม่หลวง ผู้ชายทำได้มากกว่า เพราะว่าผู้ชายมีแรงงานมากกว่าผู้หญิง
- ครู แม่หลวงมีที่ดินเป็นของตัวเองหรือเปล่า
- แม่หลวง ยังไม่มี
- ครู แล้วลุงมามีที่ดินได้อย่างไร
- แม่หลวง เพราะลุงมาเป็นคนไทย คือเป็นคนเมือง

- ครู แล้วตรงที่แม่หลวงอยู่ปัจจุบันเป็นที่ของใคร
- แม่หลวง มันเป็นที่ที่ทางพระอาจารย์บุญเลิศจัดให้อยู่ ก็เป็นเขตของวัดพระอาจารย์บุญเลิศให้อยู่ ไม่ได้เสียค่าเช่าให้อยู่ไปเรื่อยๆ ถ้ามีการมีงานอาจารย์บุญเลิศก็เรียกไปทำ ไปช่วยเหมือนเป็นลูกศิษย์พระอาจารย์บุญเลิศ
- ครู พระอาจารย์บุญเลิศเป็นคนที่ไหน
- แม่หลวง เป็นคนไทยหรือคนเมืองไม่รู้แน่ชัดแต่ฟังจากภาษาพูดคล้ายกับคนลาว
- ครู ทำไมเป็นที่ไว้วางใจของคนไต
- แม่หลวง เพราะอาจารย์บุญเลิศบอกว่าตัวเองมีเชื้อสายไต วัดเจดีย์งามก็เป็นคนสร้างเวลาคนไตพูดกับพระอาจารย์บุญเลิศต้องพูดภาษาไต ถ้าพูดภาษาเมืองพระอาจารย์บุญเลิศจะดูเอา วัดเจดีย์งามเป็นวัดที่คนไตชอบมาไม่ว่าบ้านจะอยู่ไกลแค่ไหนทั้งไตที่อยู่บ้านใหม่หมอกจาม บ้านแม่สาวจะชวนกันมาช่วยงานอาจารย์บุญเลิศอย่างเต็มที่ ถ้ามีงานที่วัดเจดีย์งามก็เลยดูเหมือนว่างานที่วัดเจดีย์งามเป็นวัดของคนไต
- ครู พระอาจารย์บุญเลิศเป็นลื้อหรือเปล่า
- แม่หลวง คล้ายๆ ลื้อ แต่สำเนียงออกลาว แต่ถ้าดูภายนอกก็เหมือนคนไทย ถ้าพูดเหมือนลาว แต่จิตใจก็รักคนไต คนไตเรียกว่า มีใจเป็นไต
- ครู แม่หลวงอยู่บ้านคันสูงใกล้กับพม่า แล้วมีหมู่บ้านใดอีกบ้างที่ใกล้กับพมามากกว่านี้
- แม่หลวง ไม่มีแล้วเป็นเขตชายแดน
- ครู คิดถึงบ้านที่อยู่ในเมืองนอกบ้างหรือเปล่า
- แม่หลวง คิดถึง เพราะมีญาติพี่น้องอยู่ทางโน้น ส่วนพ่อกับแม่มาอยู่ที่เมืองไทยแล้วน้องก็มาแล้ว ชื่อ ซอ คำหลู่ มาทำงานอยู่ที่เชียงใหม่ มาทำงานก่อสร้างอยู่ที่อำเภอหางดง ที่จริงแล้วยังมีคนไตอีกมากมายมาไม่หมด ที่มาก็ครั้งต่อครั้งของคนไตที่มีอยู่จากที่สำรวจพบว่าชาวไทใหญ่ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองไทยและมีนา มีสวน มีประมาณ 3,000 – 4,000 ครอบครัว สำรวจที่มาอยู่ตามท้องไร่ท้องนา สวนส้ม อยู่กับพ่อเลี้ยงที่บ้านม่อนปิ่น ห้วยผึ่ง และยังมีอีกที่สวนส้มบ้านลานที่ยังไม่ได้ข้อมูลแต่ทราบคร่าวๆ ว่ามีประมาณ 300 – 400 ครอบครัวที่ได้ข้อมูลก็เพราะว่าไทใหญ่ที่เข้ามาแล้ว มาลำบากไม่มีข้าวกิน ก็มาเอาข้าวสารที่บ้านแม่หลวง แม่หลวงก็จะแจกซื้อไว้
- ครู แล้วแม่หลวงเอาข้าวสารมาจากไหน
- แม่หลวง จะมีคนทางเชียงใหม่มาซื้อให้ เป็นคนไตเหมือนกันซื้อมาให้ครั้งละประมาณ 10 – 20 กระสอบ เอามาไว้สำหรับคนที่เพิ่งอพยพมาใหม่ๆ ที่ยังไม่มีกิน
- ครู เขาเอาข้าวสารมาส่งอย่างไร
- แม่หลวง เขามาซื้อไว้ที่โรงสีถ้าเราจะเอาก็ไปบอกให้เขา เขาก็เอาส่ง ชื่อโรงสีแม่มาว
- ครู เคียงนี้ทำไมไทใหญ่ถึงอพยพเข้ามาในเมืองไทยมาก ที่เมืองนอกมันลำบากมากเลยหรือ

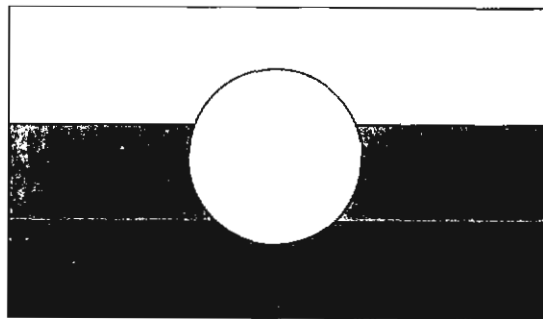
- แม่หลวง เด็กวันนี้คนใดอยู่ที่เมืองนอกไม่ได้ เพราะว่าตอนนี้พม่าวุ่นวายมากขึ้นทุกที เมื่อวานนี้ไปเจอที่เพิ่งอพยพมา ที่โกดังเก็บหอมของอ้ายมน เขาเล่าให้ฟังว่าพม่ามาไล่จับมาฆ่า ผู้ชายก็เกณฑ์ไปเป็นทหารถ้าเป็นผู้หญิงก็เอาไปข่มขืน
- ครู อยากให้แม่หลวงไปถามคนใดที่อพยพมาใหม่ ว่าที่เมืองนอกมันมีความลำบากยากแค้นมากเพียงใด อย่างที่ ILO เป็นองค์กรของฝรั่ง ถ้าเขาเข้ามาตามชายแดนเขาจะมามองถึงเรื่องของสิทธิมนุษยชน ว่ามีความลำบากเพียงใด
- แม่หลวง คนใดบางคนไปเจอพม่าจริงๆ โดนทำร้าย โดนเกณฑ์ไปเป็นทหาร เกณฑ์ไปเป็นลูกหาบเพียงแต่ได้ยืมคนอื่นเล่าให้ฟังเท่านั้น
- ครู ถ้าบริเวณชายแดนเราทำสิ่งที่ไม่ผิดกฎหมายก็ถือว่ามีการให้การศึกษา มันเป็นนโยบายของโลกว่าคนต้องให้กินคืออยู่ดี จัดให้เรียนหนังสือให้เข้าโรงเรียนแต่ถ้าจะให้เราช่วยไปขอบัตรเราช่วยไม่ได้แต่เราช่วยไปแต่เราช่วยได้ในเรื่องที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่ถ้ารัฐทรราชปัญหา อาจสะท้อนให้หาแนวทางแก้ไข ที่ช่วยได้ก็คือถึงความช่วยเหลือเข้ามาช่วย
- ครู มาอยู่ที่นี้คิดถึงบ้านที่เมืองนอกอย่างไร
- แม่หลวง ถ้าบ้านเมืองสงบสุขก็จะกลับไป
- ครู ที่อยากกลับไปที่นี่มีอะไร
- แม่หลวง มีที่นา ที่สวน มีวัว มีควาย การทำมาหากินง่ายกว่าทางนี้ ไม่ลำบากถ้าไม่มีพม่ามาวุ่นวาย เป็นผัก ปลา ก็หาง่าย ไม่ได้เสียเงินซื้อมาอยู่ที่นี้ไม่ได้ทำงานก็ไม่มีกิน เป็นสวน เป็นนาที่นี้ก็ไม่มีไม้ไขของเรถ้าอยู่ที่เมืองนอกมีสวน มีนา มีวัว มีควายที่ก็กว้าง น้ำท่าก็อุดมสมบูรณ์จะสนุกกว่า จะปลูกอะไรก็ง่ายเวลามีผักก็นำไปขายบ้างที่ให้กับเลขๆ ก็มี การทำมาหากิน วัฒนธรรมก็เหมือนหมู่บ้านใดในเมืองไทย เพียงแต่ว่ามีพม่ามาวุ่นวาย พม่าชอบมาเกณฑ์คนไปเป็นทหารเวลามาเมืองไหนก็เกณฑ์ไป แต่ถ้ามาพบทหารใดก็สู้รบกันชาวบ้านต้องหนีพม่าชอบมายิงวัวควายที่เลี้ยงไว้แล้วเอาไปกิน ถ้าเขาไปในสวน ในนา มีอะไรที่กินได้ก็จะเอาไปกินหมด เบ็ดไก่เป็นหมูก็ยังกิน ตอนทำมาเวลาเกี่ยวข้าวพม่าก็มาขอข้าวไปครึ่งหนึ่งของข้าวที่ได้ ถ้าไม่ให้ก็ทุบตี คนใดบางคนก็ถูกยิงตาย เป็นแบบนี้จึงอพยพกันมาเรื่อยๆ
- ครู แสดงว่าตอนที่แม่หลวงมาพม่าไม่ค่อยมาวุ่นวายเท่าไร
- แม่หลวง ตอนที่แม่หลวงมาพม่าไม่ค่อยมาวุ่นวายเท่าไร แต่เดี๋ยวนี้คนที่มาเล่าให้ฟังว่าพม่ามาวุ่นวายมากก็ เพราะว่าทหารพม่ารู้ว่าคนใดเอาของกินให้กับทหารใด ก็เลยมาทำร้ายคนใด ที่มาทำร้าย เพราะว่า ทหารพม่าไม่อยู่กับทหารใด พบกันเมื่อไรยิงกันทุกที ถ้าคนใดให้ของกินทหารใดทหารพม่าก็จะมาเผ่าบ้านใด ที่เมืองเก็งตองพม่าเคยเผ่าบ้าน เผ่าไปประมาณ 10 หลังคาเรือน ที่บ้านนั้นก็ พม่าก็ไปเผ่าบ้านของเขา เขาก็เลยหนีมา ชวนกันมาหมดเลย ไม่ได้อะไรมาชักอย่างไม่ว่าเงินทอง เสื้อผ้า ถูกพม่าเผ่าหมด
- ครู คนที่อพยพมาโดยที่ไม่มีอะไรติดตัวมาเลยคงลำบากมาก
- แม่หลวง ก็ไม่เท่าไร เพราะว่ารู้จักเส้นทางมาดีพอสมควรเพราะเคยมาเที่ยวที่เมืองไทยหลายครั้งแล้ว

- ครู แล้วมาทำมาหากินอะไร
- แม่หลวง ช่วยกันทำมาหากิน คือจะเป็นคนทำงานเก่ง มารับจ้างถอนหอมบ้าง มีงานอะไรให้ทำก็ทำหมด ไม่เลือกงาน
- ครู ถ้าแม่หลวงจะไปเชียงใหม่ต้องผ่านการตรวจบัตรอะไรบ้าง
- แม่หลวง มีการตรวจเหมือนกัน แต่ก็ไม่ตรวจทุกคน มีเป็นบางครั้ง ถ้าตรวจเจอ ถ้าเป็นบัตรสีฟ้าก็ไปเอาหนังสือเดินทาง อนุญาตให้ไปเป็นเวลา 7 วัน ถ้าคนไหนที่ไม่มีบัตรก็ทำมาหากินอยู่แถวๆ นี้ ไม่ไปไหน
- ครู แม่หลวงมีบัตรอะไร
- แม่หลวง มีบัตรสีฟ้า
- ครู แล้วบัตรสีชมพูคือบัตรอะไร
- แม่หลวง บัตรสีชมพูเป็นบัตรที่ต่ำกว่าสีฟ้า และมีสีเขียวอีก สีเขียวก็พอๆ กับสีชมพู บัตรสีฟ้าถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2533 สีชมพูถ่ายหลังสีฟ้า เป็นบัตรอย่างเดียวกันแต่คนละ พ.ศ. คือ แบ่งยุคของการเข้ามาเองว่าใครเข้ามาก่อนมาหลัง บัตรสีชมพูห้ามออกนอกเขตไปเชียงใหม่ไม่ได้ ถึงแค่ไชยปราการ ส่วนบัตรสีเขียวขอบแดง เป็นบัตรควบคุม ออกจากอำเภอไม่ได้ ทั้งจริงแล้วคนไต้หวันทุกที่ที่มีบัตรหรือไม่มีบัตรไม่สนใจไปเรื่อยๆ
- ครู แล้วผ่านด่านได้อย่างไร
- แม่หลวง ถ้าไปเจอตำรวจตรวจก็บอกว่าไปเที่ยวที่นั่นที่นี้เดี๋ยวก็กลับตำรวจก็ให้ไป บางคนก็บอกว่าไปเยี่ยมญาติที่โรงพยาบาลที่นั่นที่นี้ไปสองสามวันก็กลับถ้าผ่านไปได้ก็ไม่หวนกลับมาอีกเลยบางคนก็ไปทำงานที่อื่น แต่ถ้ามีบัตรก็เอาหนังสือเดินทาง
- ครู ที่มีการสอนหนังสือใดใครเริ่ม
- แม่หลวง ลุงอินตา ลุงอินตาเป็นคนสอนหนังสือใด ที่สอนเพราะว่าคิดว่าที่ได้ยินเขาพูดกันว่าเด็กๆ คนใดจะไปโรงเรียนบางคนพ่อแม่ก็ไม่มีเงินส่งถ้าไม่ได้เรียนหนังสือไทยก็ให้เรียนหนังสือใดเป็นคนใดไม่มีความรู้ไม่ว่าจะเป็นภาษาใด หรือ ภาษาไทย โคม่าจะไม่มีความรู้ ก็ไม่รู้จะเอาอะไรมาพูดมาเขียน ที่จริงใดก็มีหนังสือก็เลขหาคูมาสอนคือครูอินตา
- ครู ที่ว่าไปดันสูงไปได้อย่างไรทั้งๆ ที่ไม่มีบัตร
- แม่หลวง ก็มีอยู่ 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 เหมารถตู้ไปไปประมาณ ตี 1 ตี 2 เหมารถครั้งละ 2,000 บาท วิธีที่ 2 พ่อเลี้ยงคนไหนอยากได้ไปทำงานก็ให้มารับเอา ใช้วิธีปลอมตัวเป็นลูกพ่อเลี้ยง คือต้องแต่งตัว ให้ดูดี แต่ถ้าไปถึงดันสูงเขาก็ต้องเจอตำรวจอยู่ดี ก็ใช้วิธีเอาเงินให้ตำรวจ บางทีตำรวจจำได้ว่าเป็นคนเมืองนอก ก็ให้เงินตำรวจไปประมาณ 3,000 – 4,000 บาท
- ครู เงินที่ได้จากการทำงานเอาไปไว้ไหนหมด
- แม่หลวง ต้องเก็บไว้เพราะนำไปฝากก็ไม่ได้
- ครู ถ้ามีขโมยหรือโจรมาปล้นทำอย่างไร
- แม่หลวง ก็แล้วไป เพราะไม่รู้จะทำอย่างไร แต่ต้องมีหน้าที่เก็บ

ครู คนไต่ที่มาอยู่ที่นี่เขามีปัญหาใหม่และเขามีปัญหากับใครบ้าง
 แม่หลวง มีปัญหากับคนไต่เหมือนกัน คือแย่งชิงกันเอง เขามีชนกติดหลัง คือไม่มีบัตร เขาจะทำอะไร
 มากก็ได้

สัมภาษณ์ นายสมชาย และพระอุทิศ ฐิติบุญโญ (ตุ๊พี่หลู) รักษาการเจ้าอาวาสวัดตันตุง

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2546

ธงชาติไต

สีเหลือง เติมที่นั่นเรามีความหมายว่าพระเจ้าแผ่นดิน แต่ตอนนี้เราไม่มีพระเจ้าแผ่นดินแล้วความหมายก็เลยใช้
 เป็นศาสนาแทน และก็ช่วยกันบอกความหมายต่อกันไป

สีเขียว คือ ดินน้ำหินผา ความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดิน

สีแดง คือ เลือดเนื้อชาวไตใหญ่ที่หลั่งนองปกป้องแผ่นดินของตนเอง

สีขาว เติมทีลือศาสนาเป็นศูนย์กลางของจิตใจคนไตใหญ่ แต่ตอนนี้ความหมายได้เปลี่ยนไปเป็นความเป็น
 มิตรต่อเพื่อนบ้าน ต่อผู้คนที่อยู่รอบข้าง

ส่วนสัญลักษณ์ที่ปรากฏข้างๆ นั้นเรียกว่า อ่างเสือ เพราะว่าคนไตนั้นสืบเชื้อสายมาจากเสือ คนไต
 นั้นมีความสง่าและทรนงอย่างกับเสือ

การจัดพื้นที่บนเวทีนั้นเราชาวบ้านเป็นคนกันจัด แต่รูปแบบนั้นจายุ่นเป็นนักร้องของวงดนตรีนำมา
 ด้วยมาคิดเพราะว่าเวลาไปแสดงที่ไหนก็ตามก็จะติดสัญลักษณ์อย่างนี้ทุกครั้ง

พระหลู ได้อธิบายว่าเป็นการเตือนคนไตไม่ให้ลืมชาติของตนเอง ชาติไต้นั้นมีทั้งภาษา วัฒนธรรมที่
 เป็นของตนเอง และการที่ได้เปิดเวทีแบบนี้ก็เป็นโอกาสอันดีที่จะประทับใจคนไตของเราและยังอ้างถึง
 การฟังฟังพระบรมโพธิสมภารของพระเจ้าแผ่นดินไทย ทั้งนี้เราก็ไม่ได้หวังเรื่องการกู้ชาติอะไรหรอก

จ่ายยุ่นมาแสดงดนตรีนั้นมาเองเพราะว่ามาร่วมทำบุญให้ชาวใต้ด้วยกันได้ดู จ่ายยุ่นนั้นเป็นคนเปียงหลวง อำเภอเวียงเหนือ จังหวัดเชียงใหม่

เจ้าส่างกอหลั้นมาเป็นเจ้าปอน รับदानหั่ววัดเพราะว่ามหาบุญเลิศเป็นเจ้าภาพในการจัดงานและอีกอย่างหนึ่งเจ้าส่างกอหลั้นนั้นเป็นพระอาวโโส

การจัดงานนั้นเราเก็บเงินจากชาวบ้านหลังคาละ 200 - 300 บาทแล้วแต่ที่ตกลงกันในที่ประชุม ในปีนี้งานนั้นเล็กเพราะไม่ได้ขอเงินสนับสนุนจากพระที่อยู่กรุงเทพฯ ปีที่แล้วมีบางรูปก็ส่งมาสนับสนุนเป็นหมื่นก็มี เงินนั้นเราก็เอามาจัดการเรื่องค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าของรางวัลต่างๆ ให้กับหั่ววัดที่มีการแสดงร่วม หั่ววัดนั้นเรามีการส่งจดหมายเชิญไปทุกหั่ววัดที่เป็นวัดใต้ และวัดคนเมืองที่อยู่ในตำบลเดียวกันทางหั่ววัดก็จะส่งพระมา 1 รูป สังข์และยอด ประมาณ 200 - 300 บาท และนำเอาการแสดงมารวม

บุคคลอ้างอิง

บุคคลอ้างอิง

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

1. แม่เฒ่าแขก ทิศหน่อ	อายุ 78 ปี	บ้านเลขที่ 56	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
2. แม่เฒ่าหนู ซอยะ	อายุ 71 ปี	บ้านเลขที่	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
3. พ่อเฒ่าอ่อง คันธิ	อายุ 70 ปี	บ้านเลขที่ 88	หมู่ 3	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
4. พ่อเฒ่าหลี แดงก้อน	อายุ 82 ปี	บ้านเลขที่ 23	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
5. พ่อเฒ่าหวั่นนะ แดงก้อน	อายุ 70 ปี	บ้านเลขที่ 21	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
6. แม่ผัว แดงก้อน	อายุ 66 ปี	บ้านเลขที่ 23	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
7. พ่อเฒ่าสุจินดา แสนยาวารี	อายุ 72 ปี	บ้านเลขที่ 158	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
8. แม่เฒ่าเกียงคำ แสนยาวารี	อายุ 72 ปี	บ้านเลขที่ 158	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
9. แม่เฒ่าเสือน จ้อย	อายุ 84 ปี	บ้านเลขที่ 43	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
10. แม่เฒ่าอ่อง คำเรือน	อายุ 80 ปี	บ้านเลขที่ 37	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
11. แม่เฒ่าป้าง แสงหลู่	อายุ 75 ปี	บ้านเลขที่ 25	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
12. พ่อส่วยคำ ส่างสุ	อายุ 70 ปี	บ้านเลขที่ 55	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
13. แม่เฒ่าเมี่ยง ปู๊ยัง	อายุ 81 ปี	บ้านเลขที่ 77	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
14. พ่อเฒ่าคำ ลายใส	อายุ 83 ปี	บ้านเลขที่ 97	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
15. พ่อหลวงใจ มะลิแก้ว	อายุ 67 ปี	บ้านเลขที่ 45	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
16. พ่อเสน่ห์ ศรีสวัสดิ์	อายุ 65 ปี	บ้านเลขที่ 12	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
17. พ่อสนั่น แสงตะ	อายุ 62 ปี	บ้านเลขที่ 67	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
18. แม่เฒ่าเต็ง สุขใจ	อายุ 70 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
19. คุณปิ่น ใจบุญ	อายุ 43 ปี	บ้านเลขที่ 62	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
20. นางสมสาย เชิดชูสกุลเจริญ	อายุ 51 ปี	บ้านเลขที่ 19	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
21. นางสาวจิราภรณ์ แสนยาวารี	อายุ 30 ปี	บ้านเลขที่ 158	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
22. นางสาวเบญจวรรณ บัวอุ้นใจ	อายุ 23 ปี	บ้านเลขที่ 30	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
23. นายอินตา ลุงแสน	อายุ 37 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
24. นางกิ่ง ลุงหลู่	อายุ 37 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
25. นายสมชาย นันดา	อายุ 48 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
26. นายวิยะ ปันคำ	อายุ 50 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
27. นางคำหลู่ ลุงหนุ่ม	อายุ 35 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
28. นายหลอย จินะ	อายุ 45 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
29. เด็กชายเอกพจน์ ลุงคำ	อายุ 12 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่
30. นายพิมาน ลุงดา	อายุ 14 ปี	บ้านเลขที่ -	หมู่ 9	ต. ม่อนปิ่น	อ. ฝาง	จ. เชียงใหม่

31. นายบุรินทร์ โสกา อายุ 15 ปี บ้านเลขที่ - หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
32. เด็กชายเมืองไทย นายหลู่ อายุ 14 ปี บ้านเลขที่ - หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
33. เด็กหญิงสุมาลี บุญแพ่ง อายุ 13 ปี บ้านเลขที่ - หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
34. เด็กหญิงอรอุมา ลุงมา อายุ 13 ปี บ้านเลขที่ - หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
35. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 20 คน โรงเรียนบ้านเวียงหวาย หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น
อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
36. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 20 คน โรงเรียนบ้านเวียงหวาย หมู่ 9 ต. ม่อนปิ่น
อ. ฝาง จ. เชียงใหม่
